

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी १९८५

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1985

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
[किंमत/PRICE : रु./Rs. 9.75]

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी

१९८५

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1985**

**DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
BOMBAY**

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी ह्या वार्षिक प्रकाशनाचा हा चौथा मराठी-इंग्रजी संयुक्त अंक १९८५ ह्या संदर्भ वर्षासाठी तयार करण्यात आला असून मालिकेतील तो पंचविसावा आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक आणि आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या पुस्तिकेचा मुख्य उद्देश आहे. महाराष्ट्र राज्य व भारत यांची तुलनात्मक आर्थिक परिस्थिती मांडण्याच्या उद्देशाने सुरुवातीच्या तक्त्यात भारताची माहितीदेखील देण्यात आली आहे. तक्त्यांच्या शेवटी राज्याची आर्थिक प्रगती दर्शविण्यासाठी काही निवडक निर्देशांक प्रस्तुत केले आहेत. ह्या अंकात दुग्धव्यवसाय, आयुर्विमा व इतर विमा, रेल्वे, वंशकीय सुविधा इत्यादी विषयांवरील माहिती नव्याने समाविष्ट करण्यात आली आहे.

अद्ययावत माहिती देण्याच्या प्रयत्नात काही ठिकाणी अस्थायी आकडेवारी वापरण्यात आली आहे. अंतिम आकडे उपलब्ध होतील तेव्हा ही आकडेवारी सुधारण्याची शक्यता आहे.

ही पुस्तिका तयार करण्याच्या कामी राज्य व भारत सरकारची विविध खाती तसेच निमसरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले त्याबद्दल आभारी आहे.

ही छोटी पुस्तिका तत्कालिक संदर्भासाठी उपयोगी पडेल अशी आशा आहे.

मुंबई :

दिनांक २५ ऑक्टोबर १९८५.

सु. म. विद्वांस

अर्थ व सांख्यिकी संचालक

मुंबई.

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE
1985

अनुक्रमणिका/CONTENTS

वर्ष २५

Vol. XXV

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
प्रस्तावना		Preface
दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र	..	Maharashtra State at a glance.
(i) सामान्य माहिती	1	General information.
(ii) भारताशी तुलना	2	Comparison with India.
1. हवामान		<i>Climate</i>
1.1. निवडक केंद्रातील कमाल व किमान तपमान व पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस.	10	Maximum and minimum temperature, rainy days and annual rainfall at selected centres.
2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		<i>Area and Population</i>
2.1. पुरुष व स्त्रिया यांची जिल्हावार संख्या	12	Male and female in each district.
2.2. जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या	14	Rural and urban population in each district.
2.3. जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता.	16	Area and density of each district.
2.4. जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)	17	Percentage of literacy in each district
2.5. १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार.	18	Decadal variation in population since 1901.
2.6. शहरांच्या लोकसंख्या-गटाप्रमाणे नागरी लोकसंख्या.	19	Urban population by size-class of towns.
2.7. वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण.	20	Classification of inhabited villages according to population.
2.8. एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले.	21	Cities/Urban Agglomerations with population of 1,00,000 or above.
2.9. काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण	23	Classification of workers and non-workers.
2.10. अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या.	24	Population of scheduled castes and scheduled tribes.
2.11. प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या.	25	Disabled population in Maharashtra State by type of disability.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
3. शेती		<i>Agriculture</i>
3.1. जमिनीचा वापर	26	Land utilisation.
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र.	27	Districtwise break-up of culturable area and cultivated area.
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन.	29	Area and outturn of principal crops.
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन.	30	Area and outturn of principal crops in each district.
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक	34	Index numbers of production of principal crops.
3.6. मृद संधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती.	36	Progress under soil conservation and land reclamation.
3.7. रासायनिक खतांचे वाटप	37	Distribution of chemical fertilisers.
3.8. शेतीची अवजारे	38	Agricultural implements.
3.9. शेती पंपांना धोज पुरवठा	39	Agricultural pumps energised.
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण बहित धारण जमिनी, त्यांचे एकूण क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र.	40	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra.
3.11. राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या.	41	Number of Irrigation projects completed in state sector..
3.12. निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र.	42	Irrigation potential created and actual irrigated area.
3.13. शासनाचे कार्यान्वित झालेले जल विद्युत प्रकल्प.	43	Government hydro projects commissioned.
4. पशुसंवर्धन		<i>Animal Husbandry</i>
4.1. पशुधन	44	Livestock population.
4.2. जिल्हावार पशुधन	46	Livestock population in each district.
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	48	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry.
4.4. शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा मार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण.	50	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sector.
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे.	51	Milk products and milk chilling centres.
5. मत्स्यव्यवसाय		<i>Fisheries</i>
5.1. खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे.	52	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed.
5.2. मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	53	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
6. वने		<i>Forests</i>
6.1. वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण	55	Classification of forest area.
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादन	56	Production of major and minor forest produce.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
7. उद्योग आणि खानकाम		Industry and Mining
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण.	57	Distribution of working factories according to working strength.
7.2. कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे कारखान्यांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण.	58	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries.
7.3. चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या.	60	Working factories and average daily employment in each district.
7.4. उत्पादक भांडवल, औद्योगिक उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी.	61	Productive capital, output and value added by manufacture.
7.5. कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी	63	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry.
7.6. औद्योगिक विवाद	64	Industrial disputes.
7.7. कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	65	Working of cotton textile industry (mill sector).
7.8. खनिज उत्पादन	66	Mineral production.
7.9. औद्योगिक उत्पादन	67	Industrial production.
8. वीज		Electricity
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर.	68	Installed capacity, generation and consumption of electricity.
8.2. विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी	69	Towns and villages electrified.
9. संयुक्त भांडवली संस्था		Joint Stock Companies
9.1. ३१ मार्च १९८४ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था	70	Number of joint stock companies as on 31st March 1984.
10. बँका		Banks
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या	71	Number of places having banking offices and number of banking offices in each district.
11. सहकार		Co-operation
11.1. संस्था व सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि मालांची उलाढाल	72	Societies, membership, working capital, advances and turnover.
12. परिवहन व वळणवळण		Transport and Communication
12.1. रस्त्यांची लांबी	73	Road length.
12.2. पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण	74	Road length according to types of surface
12.3. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी.	75	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation.
12.4. वापरात असलेली मोटार वाहने	76	Motor vehicles in operation.
12.5. लोहमार्गाची लांबी.	77	Railway route length.
12.6. महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या.	78	Post offices and telegraph offices in Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
13. जहाज वाहतूक		
<i>Shipping</i>		
13.1. मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	79	Number and tonnage of vessels entered in Bombay Port.
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोदघा आणि बंदरे येथून हलविलेला माल.	80	Cargo handled at the docks and bunders in Bombay Port.
13.3. महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल.	81	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports of Maharashtra State.
13.4. महाराष्ट्र राज्यातील बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक.	82	Passenger traffic at the ports of Maharashtra State.
14. देशांतर्गत व्यापार		
<i>Inland Trade</i>		
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार.	83	Inland Trade of Maharashtra.
15. शिक्षण		
<i>Education</i>		
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण.	85	Institutions and enrolment by type of education.
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व दुय्यम शिक्षण.	88	Primary and secondary education in each district.
16. जीवनविषयक आकडेवारी		
<i>Vital Statistics</i>		
16.1. जन्म, मृत्यू आणि बालमृत्यू यांचे प्रमाण	90	Birth rates, death rates and infant mortality rates.
16.2. कुटुंबकल्याणविषयक माहिती	92	Family Welfare Statistics.
16.3. महाराष्ट्र राज्यातील संस्थाकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा.	93	Medical facilities available through institutions in Maharashtra State.
17. पोलीस आणि गुन्हे		
<i>Police and Crimes</i>		
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या	94	Police stations and police force.
17.2. इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून).	95	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code.
18. कारागृहे		
<i>Prisons</i>		
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	96	Number of prisons and convicts.
19. घरबांधणी		
<i>Housing</i>		
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	98	Classification of houses according to use.
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण.	100	Distribution of households according to rooms occupied.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
20. स्थानिक संस्था		Local Bodies
20.1. ग्रामपंचायतीची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च	101	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats.
20.2. नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण.	102	Constitution of Municipal Councils and Municipal Corporations.
20.3. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च.	104	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporations
20.4. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	106	Income and expenditure of Zilla Parishads
20.5. प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या	108	Local Bodies by types
21. सार्वजनिक निवडणुका		General Elections
21.1. सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल	109	Results of general elections
21.2. उमेदवारांचे पक्ष पाठिव्यानुसार वर्गीकरण	110	Candidates according to party affiliations
22. किंमत निर्देशांक		Price Indices
22.1. अखिल भारतीय धाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	111	All India wholesale price index numbers (New Series).
22.2. कामगारांच्या ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	114	Consumer price index numbers for working class (New Series).
22.3. नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांच्या ग्राहक किमतीचे निर्देशांक.	116	Consumer price index numbers for urban non-manual employees.
22.4. शेतमजुरांच्या ग्राहक किमतीचे निर्देशांक	117	Consumer price Index numbers for Agricultural labourers
23. रोजगार		Employment
23.1. औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण.	118	Industrial classification of persons at work other than cultivation.
23.2. बिगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण.	119	Occupational classification of persons at work other than cultivation.
23.3. सेवायोजने संबंधीची माहिती	120	Employment exchange statistics.
23.4A. राज्य सरकारचे कर्मचारी	121	State Government employees.
23.4B. श्रेणी व जातीकुमार राज्य सरकारचे कर्मचारी.	122	Class and castewise State Government employees.
23.5. सरकारी क्षेत्रातील रोजगार.	123	Employment in public sector.
23.6. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार.	124	Employment under shops and establishment Act.
23.7. रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यावरील खर्च.	125	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the employment guarantee scheme in Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
24. छापखाने व प्रकाशने		<i>Press and Publications</i>
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके.	126	Printing presses, newspapers, books and periodicals.
25. वार्षिक योजना		<i>Annual Plans</i>
25.1. महाराष्ट्राची पाचवी व सहावी पंचवार्षिक योजना.	127	Fifth and Sixth Five-Year Plan of Maharashtra.
26. राज्य वित्त		<i>State Finance</i>
26.1. राज्याची महसुली जमा	128	Revenue receipts of the State.
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	133	Expenditure on revenue account.
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथक्करण	139	Analysis of State Government Budget.
27. राज्य उत्पन्न		<i>State Income</i>
27.1. चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न	141	State income at current and constant prices.
28. संकीर्ण		<i>Miscellaneous</i>
28.1. सकस व विशेष पोषण आहार कार्यक्रम	142	Applied and special nutrition programmes.
28.2. नियंत्रित बाजारपेठा	144	Regulated markets.
28.3A महाराष्ट्रातील आयुर्विमाविषयी माहिती	148	Life Insurance in Maharashtra.
28.3B महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम.	149	Gross direct premium written in Maharashtra.
28.4. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या.	150	Number of hotels in Maharashtra approved by the tourism department.
29. निवडक निर्देशांकांचा कल		<i>Trends in selected indicators</i>
29.1. शेती	152	Agriculture.
29.2. पशुधन व कुक्कुट	156	Livestock and poultry.
29.3. उद्योग आणि खानकाम	158	Industry and mining.
29.4. बोज	160	Electricity.
29.5. सहकार	162	Co-operation.
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	164	Transport and communications.
29.7. शिक्षण	166	Education.
29.8. अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	168	All India wholesale price index numbers (New Series).
29.9. कामगार ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	170	Consumer price index numbers for working class (New Series).
29.10. राज्य उत्पन्न	172	State income.

दृष्टिक्षेपात् महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE

(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No.	बाब Particulars	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(4)
1	भौगोलिक स्थान— उत्तर अक्षांश पूर्व रेखांश	16.4 to 22.1 72.6 to 80.9	Location— North latitude (degrees). East longitude (degrees).
2	विभाग	6	Number of Divisions.
3	जिल्हे	30	Number of Districts.
4	तालुके	303	Number of Talukas
†5	शहरे व शहर/संकुले	307	Number of City and town units/UAs.†
†6	एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे (अनुक्रमांक ५ मध्ये दर्शविलेल्या शहरांपैकी).	25	Number of cities having population more than one lakh (out of towns against Serial No. 5).†
†7	खेडी— वस्ती असलेली वस्ती नसलेली	39,354 2,479	Number of villages† Inhabited Un-inhabited
†8	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर)	3,07,690	Area (in Square Kilometres)†
9	किनाऱ्याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coast-Line (Kilo- metres)

टीप.—(1) अनुक्रमांक ८ ह्या बाबीची माहिती सव्हर जनरल, भारत सरकार, यांच्या-नुसार आहे.

(2) †१९८१ जनगणनेवर आधारित.

(3) शहर संकुल=ह्यात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे.

Information against item 8 is according to Surveyor General, India.

†1981 Population Census.

UA=Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns.

दृष्टिकोषात महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE

(II) भारताशी तुलना /COMPARISON WITH INDIA

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maha- rashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
1. लोकसंख्या (१९८१ ची जनगणना)			POPULATION (1981 Census)				
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	.. हजारांत	.. 40,791	5,25,457*	7.8	Thousand	(a) Rural population.
	(आ) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोक-संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	.. 64.97	76.69	..	Percentage	(b) Percentage of rural population to total population.
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	.. हजारांत	.. 21,993	1,59,727*	13.8	Thousand	(a) Urban population.
	(आ) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोक-संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	.. 35.03	23.31	..	Percentage	(b) Percentage of urban population to total population.
1.3	(अ) एकूण लोकसंख्या	.. हजारांत	.. 62,784	6,85,185*	9.2	Thousand	(a) Total population
	(१) पुरुष	.. हजारांत	.. 32,415	3,54,398*	9.4	Do.	(i) Male.
	(२) स्त्रिया	.. हजारांत	.. 30,369	3,30,787*	9.5	Do.	(ii) Female.
1.4	(अ) वर्गीकृत जाती व जमाती यांची लोकसंख्या	हजारांत	.. 10,252	1,56,383	6.6	Do.	(a) Population of scheduled castes and scheduled tribes.
	(आ) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोक-संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	.. 16.3	22.8	..	Percentage	(b) Percentage of above population to total population

1.5	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे .. हजारांत ..	24,302	2,22,517@	10.9	Thousand	(a) Total main workers
	(आ) एकूण मुख्यतः काम करणाऱ्यांचे शेकडेवारी एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	38.7	33.5	..	Percentage	(b) Percentage of total main workers to total population.
1.6	(अ) सीमांतिक काम करणारे .. हजारांत ..	2,416	22,088@	10.9	Thousand	(a) Marginal workers
	(आ) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे शेकडेवारी एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	3.9	3.3	..	Percentage	(b) Percentage of marginal workers to total population.
1.7	(अ) एकूण काम न करणारे .. हजारांत ..	36,066	4,20,683@	8.6	Thousand	(a) Total non-workers
	(आ) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण शेकडेवारी लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	57.4	63.2	..	Percentage	(b) Percentage of total non workers to total population.
1.8	लोकसंख्येची घनता ..	दर चौरस किलो-मीटरमागे लोकसंख्या.	204	216††	..	Persons per sq. km. Density of population.
1.9	साक्षरतेचे प्रमाण—					Literacy percentage—
	(१) पुरुष ..	शेकडेवारी ..	58.79	46.89	..	Percentage (i) Male
	(२) स्त्रिया ..	शेकडेवारी ..	34.79	24.82	..	Do. .. (ii) Female
	(३) एकूण ..	शेकडेवारी ..	47.18	36.23	..	Do. (iii) Persons
1.10	स्त्री-पुरुष प्रमाण ..	दर १,००० पुरुषां-मागे स्त्रियांची संख्या.	937	933	..	Females per 1,000 males Sex ratio
1.11	१९७१-८१ मध्ये झालेली लोकसंख्येतील शेकडेवारी शेकडा वाढ.	..	24.75	25.00	..	Percentage Percentage growth of population during 1971-81

* जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची अंदाजित लोकसंख्या घेऊन व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील बळकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation at Pakistan and China where census could not be taken.

@ आसाम सोडून/Excluding Assam.

††जम्मू व काश्मीर सोडून/Excluding Jammu and Kashmir.

(II) भारतासो तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
2. शेती							
				AGRICULTURE			
प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र (१९८१-८२, १९८२-८३ व १९८३-८४ या वर्षांची सरासरी)				<i>Area under principal crops (Average for years 1981-82, 1982-83 and 1983-84)</i>			
2.1	तांदूळ हजार हेक्टर	.. 1,507	39,831	3.8	Thou-hect. Rice
2.2	गहू "	.. 1,111	23,230	4.8	Do. Wheat
2.3	ज्वारी "	.. 6,568	16,324	40.2	Do. Jowar
2.4	बाजरी "	.. 1,648	11,489	14.3	Do. Bajri
2.5	एकूण तृणधान्ये "	.. 11,362	1,01,307	11.2	Do. All cereals
2.6	एकूण कडधान्ये "	.. 2,762	23,214	11.9	Do. All pulses
2.7	एकूण अन्नधान्ये "	.. 14,125	1,27,602	11.1	Do. All foodgrains
2.8	भुईमूग "	.. 801	7,475	10.7	Do. Groundnut
2.9	ऊस "	.. 306	3,241	9.4	Do. Sugarcane
2.10	कापूस "	.. 2,680	7,942	33.7	Do. Cotton
प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९८१-८२, १९८२-८३ व १९८३-८४ या वर्षांची सरासरी)				<i>Outturn of principal crops (Average for years 1981-82, 1982-83 and 1983-84)</i>			
2.11	तांदूळ हजार टन	.. 2,213	53,166	4.2	Thousand tonnes Rice
2.12	गहू "	.. 978	41,701	2.4	Do. Wheat
2.13	ज्वारी "	.. 4,741	11,557	41.0	Do. Jowar
2.14	बाजरी "	.. 711	6,097	11.7	Do. Bajri
2.15	एकूण तृणधान्ये "	.. 9,158	1,25,819	7.3	Do. All cereals
2.16	एकूण कडधान्ये "	.. 1,087	11,911	9.1	Do. All pulses
2.17	एकूण अन्नधान्ये "	.. 10,245	1,37,730	7.4	Do. All foodgrains

2.18	भुईमूग	"	751	6,692	11.2	Do.	Groundnut
2.19	ऊस (ऊसात)	"	28,896	1,84,169	3.4	Do.	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (लिटमध्चे)	"	242	1,247	19.4	Do.	Cotton (lint)
3. पशुसंवर्धन									
पशुगणना, १९७८									
ANIMAL HUSBANDRY									
Livestock census, 1978									
3.1	एकूण पशुघन	हजारांत	29,642	3,69,540	8.0	Thousand numbers	Total livestock
3.2	एकूण गाई-बैल	"	15,218	1,80,140	8.5	Do.	Total cattle
3.3	गाई-बैल	"					Cattle—
	(१) तीन वर्षावरील बैल	"	6,329	74,907	8.5	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील गाई	"	4,781	57,599	8.3	Do.	(ii) Females over 3 years
3.4	एकूण म्हशी-रेडे	"	3,899	62,029	6.3	Do.	Total buffaloes
3.5	म्हशी-रेडे—								Buffaloes—
	(१) तीन वर्षावरील रेडे	"	325	8,378	3.9	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी	"	2,148	31,865	6.7	Do.	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेंक्या	"	10,199	1,16,527	8.8	Do.	Total sheep and goats
3.7	एकूण घोडे, शिगरे वगैरे	"	49	916	5.4	Do.	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुघन	"	278	9,928	2.8	Do.	Other livestock
3.9	कोंबड्या, बदके वगैरे	"	18,751	1,60,870	11.7	Do.	Total poultry
3.10	ट्रॅक्टर	"	13	276	4.7	Do.	Tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली इंजिने व पंप.	"	168	2,359	7.1	Do.	Oil engines with pumps for irrigation purposes.
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप.	"	378	2,438	15.5	Do.	Electric pumps for irrigation
4. जंगले (१९७९-८०)									
FORESTS (1979-80)									
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	चौ. कि.	64,078	7,36,685	8.7	Sq. km.	Total forest area

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
5 उद्योग आणि खानकाम							INDUSTRY AND MINING
5.1 कारखाने							Factories
(अ)	चालू कारखाने (१९८१)*	.. संख्या	.. 16,594	1,48,971	11.1	Number	(a) Working factories (1981)*
(आ)	कामगारांची दैनिक सरासरी (१९८१).	.. हजारंत	.. 1,192	7,052	16.9	Thousand numbers.	(b) Average daily number of workers (1981).
5.2 उद्योगाची वार्षिक पाहणी							Annual Survey of Industries
(प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिलात)							(Census plus Non-Census parts)
(१९८१-८२) —							(1981-82) —
(अ)	उत्पादक मांडवल	.. कोटी रुपये	.. 8,476	49,760	17.0	Crore Rs.	(a) Productive capital
(आ)	रोजगारीवर असलेल्या लोकांची संख्या.	.. हजारंत	.. 1,359	7,778	17.5	Thousand numbers.	(b) Number of persons employed.
(इ)	एकूण उत्पादन	.. कोटी रुपये	.. 16,970	73,672	23.0	Crore Rs.	(c) Gross output (ex-factory value).
(ई)	उत्पादन मूल्य वृद्धि	.. "	.. 3,316	14,555	22.8	Do.	(d) Value added by manufacture.
5.3							
(अ)	चालू असलेल्या सुती कापड गिरण्या (१९८३ अखेर).**	.. संख्या	.. 99	822	12.0	Number	(a) Working cotton textile mills (end of 1983).**
(आ)	या गिरण्यांतील कामगारांची सरासरी (१९८३ अखेर)**	.. हजारंत	.. 144	794	18.1	Thousand numbers	(b) Average number of workers employed in cotton textile mills (end of 1983). **
(इ)	सुताचे सरासरी मासिक उत्पादन (१९८३ अखेर) **	.. लाख कि. ग्रॅम.	.. 165.28	1,073.60	15.4	Lakh Kg.	(c) Average monthly production of yarn (end of 1983).**
(ई)	कापडाचे सरासरी मासिक उत्पादन (१९८३ अखेर)**	.. लाख मीटर	.. 742.56	2,825.52	26.3	Lakh metres	(d) Average monthly production of cloth(end of 1983).**
5.4 खानकाम (१९८४)							MINING (1984)
(अ)	कोळसा (उत्पादन)	.. '००० टन	.. 9,711	1,44,513	6.7	'000 Tonnes	(a) Coal (Quantity)
	(मूल्य)	.. कोटी रुपये	.. 170	2,962	5.7	Crore Rs.	(Value)

(आ) कच्चे लोखंड (उत्पादन)	.. '००० टन	1,312	41,943	3.1	'000 Tonnes (b) Iron ore	(Quantity)
(मूल्य)	.. कोटी रुपये	5	221	2.3	Crore Rs.	(Value)
(इ) कच्चे मँगनीज (उत्पादन)	.. '००० टन	220	1,130	19.4	'000 Tonnes (c) Manganese ore	(Quantity)
(मूल्य)	.. कोटी रुपये	9	312	2.9	Crore Rs.	(Value)
(ई) बॉक्साईट (उत्पादन)	.. '००० टन	478	2,036	23.5	'000 Tonnes (d) Bauxite	(Quantity)
(मूल्य)	.. कोटी रुपये	2	14	14.3	Crore Rs.	(Value)
ELECTRICITY						
6 विद्युत						
6.1 विजेचे उत्पादन (१९८३-८४)	.. दशलक्ष कि.वॅ.तास	22,923	1,39,956	16.4	Million kwh	Electricity generated (1983-84)
6.2 विजेचा वापर (१९८३-८४)	.. दशलक्ष कि. वॅ. तास	16,935	1,02,684	16.5	Do. ..	Electricity consumed (1983-84)
6.3 (अ) उद्योगाकरिता वापरलेली वीज.	दशलक्ष कि. वॅ. तास	9,284	58,206	16.0	Do. ..	(a) Industrial consumption
(आ) या औद्योगिक वापराचे एकूण शकडेवारी	..	54.8	56.7	..	Percentage	(b) Percentage of industrial consumption to total consumption.
JOINT-STOCK COMPANIES AND BANKS						
7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका*						
7.1 संयुक्त भांडवली कंपनी (३१ मार्च १९८४ रोजी).	संख्या	23,019	94,264	24.4	Number	Companies at work (as on 31st March 1984).
7.2 त्यांचे भरणा केलेले भांडवल	.. कोटी रुपये	2,568	21,929	11.7	Crore Rs.	Their paid-up capital
7.3 बँक कार्यालये, बर्गीकृत व्यापारी (३० जून १९८४ रोजी).	संख्या	4,376	45,537	9.6	Number	Banking offices, scheduled commercial (as on 30th June 1984).
7.4 दर लाख लोकसंख्येची बँक कार्यालयांचे प्रमाण.	संख्या	6.6	6.0	..	Do. ..	Banking offices per lakh of population.
7.5 बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची संख्या (बर्गीकृत व्यापारी) (डिसेंबर १९८२).	संख्या	1,613	21,858	7.4	Do. ..	Places having banking offices (Scheduled commercial) (Dec. 1982).
CO-OPERATION (1979-80)						
8 सहकार (१९७९-८०)						
8.1 सहकारी संस्था	.. संख्या	57,352	3,09,887	18.5	Number	Co-operatives societies
8.2 समासदांची संख्या	.. हजारान्त	14,037	1,07,521	13.1	Thousand number	Membership

* अस्थायी/Provisional.

**जानेवारी ते मार्च १९८३ ची मुंबई शहराची आकडेवारी उपलब्ध नसल्यामुळे या आकडेवारीत समाविष्ट केलेली नाही. / The figures for January to March 1983 of Bombay City are excluded as they are not available.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.3	सर्व संस्थांचे खेळते भांडवल	.. कोटी रुपये ..	4,120	21,336	19.3	Crore Rs.	Working capital of all co-operative societies.
8.4	कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज	.. कोटी रुपये ..	177	3,200	5.5	Do. ..	Advances by agricultural credit societies.
9. परिवहन आणि दळणवळण				TRANSPORT AND COMMUNICATIONS			
9.1	(अ) रेल्वे मार्गाची लांबी (३१ मार्च १९८४ रोजी).	किलो मीटर ..	5,297	61,460	8.6	Kilometres	(a) Total railway length (as on 31st March 1984).
	(आ) रेल्वे मार्गाच्या लांबीचे क्षेत्रफळाशी प्रमाण (दर १०० चौरस किलो मीटरमागे) (३१ मार्च १९८४ रोजी).	किलो मीटर ..	1.6	1.9	..	Do. ..	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1984).
9.2	१०० चौरस किलोमीटर क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्याची लांबी (३१ मार्च १९८२ रोजी).	किलो मीटर ..	59	47	..	Do. ..	Road length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1982).
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्रफळामागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९८३ रोजी).	संख्या ..	353	204	..	Number	(a) Motor vehicles per 100sq Kms. of area (as on 31st March 1983).
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९८३ रोजी).	संख्या ..	1,506	853	..	Do. ..	(b) Motor vehicles per lakh of population (as on 31st March 1983).
10. राज्य उत्पन्न (१९८४-८५).				STATE INCOME(1984-85).			
10.1	(अ) चालू किमतीनुसार उत्पन्न	कोटी रुपये ..	21,923**	1,73,207***	12.7	Crore Rs.	(a) Income at current prices
	(आ) चालू किमतीनुसार दर डोई उत्पन्न.	रुपये ..	3,232	2,344	..	Rs.	(b) Per capita income at current prices.

**प्राथमिक अंदाज/Preliminary.

***शीघ्र अंदाज/Quick estimates

1. हवामान/CLIMATE
तक्ता क्रमांक/Table No. 1.1

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

निवडक केंद्रांतील कमाल किमान तपमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस
 MAXIMUM AND MINIMUM TEMPERATURE, RAINY DAYS AND ANNUAL RAINFALL AT SELECTED CENTRES
 1982

(तपमान सेल्सीयस डिग्रीमध्ये, पाऊस मिलिमीटरमध्ये/Temperature in degrees celcius and Rainfall in mm.)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	तपमान/Temperature		पाऊस/Rainfall		नेहमीचा पाऊस Normal Rainfall	Centres
		कमाल Maximum (Highest)	किमान Minimum (Lowest)	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	..	37.2	16.3	62	1,842.0	1,805 Colaba (Greater Bombay)
2	सांताक्रुझ (बृहन्मुंबई)	..	40.2	13.6	74	2,379.9	2,812 Santacruz (Greater Bombay)
3	डहाणू (ठाणे)	..	40.5	14.8	64	1,534.0	1,759 Dahanu (Thane)
4	भीरा (रायगड)	..	43.5	14.4	100	3,177.0	N.A. Bhira (Raigad)
5	अलिबाग (रायगड)	..	38.4	14.4	61	2,072.0	1,960 Alibag (Raigad)
6	रत्नागिरी	..	40.6	17.5	86	2,993.3	2,617 Ratnagiri
7	देवगड (रत्नागिरी)	..	37.8	14.5	80	2,280.5	2,246 Devgad (Ratnagiri)
8	हर्णे (रत्नागिरी)	..	34.0	N.A.	63	1,720.8	2,472 Harnai (Ratnagiri)
9	नाशिक	..	39.8	7.1	38	402.6	697 Nashik
10	ओझर (नाशिक)	..	40.1	6.2	40	443.2	633 Ozar (Nashik)
11	मालेगाव कॅम्प	..	42.6	6.4	26	584.4	N.A. Malegaon Camp
12	नंदुरवार (धुळे)	..	42.6	13.5	37	644.8	643 Nandurbar (Dhule)
13	जळगाव	..	43.7	8.0	35	646.2	787 Jalgaon
14	अहमदनगर	..	39.5	10.0	32	533.6	622 Ahmadnagar
15	पुणे	..	40.0	8.4	45	561.8	661 Pune

16	बारामती (पुणे)	..	40.2	10.4	33	567.5	465	Baramati (Pune)
17	लोहगाव (पुणे)	..	40.2	8.1	35	385.9	684	Lohgaon (Pune)
18	वानोरी (ए.एफ.एम.सी.)	..	40.6	11.1	N.A.	N.A.	640	Wanorie (A.F.M.C.)
19	महाबळेश्वर (सातारा)	..	34.2	7.2	106	4,469.1	6,226	Mahabaleshwar (Satara)
20	सांगली	..	39.9	11.6	46	670.1	N.A.	Sangli
21	सोलापूर	..	41.6	13.2	43	640.2	678	Solapur
22	जेऊर (सोलापूर)	..	43.0	10.2	22	356.8	596	Jeur (Solapur)
23	कोल्हापूर	..	40.2	12.9	70	912.3	1,070	Kolhapur
24	औरंगाबाद	..	40.6	11.0	44	770.3	726	Aurangabad
25	चिखलठाणा (औरंगाबाद)	..	39.7	8.3	39	462.1	6,920	Chikhalthana (Aurangabad)
26	परभणी	..	42.0	13.2	43	593.5	854	Parbhani
27	बीड	..	42.0	9.9	36	508.6	786	Beed
28	नांदेड	..	42.2	6.5	57	1,090.5	901	Nanded
29	बुलढाणा	..	39.8	12.2	38	626.1	857	Buldana.
30	अकोला-विमानतळ	..	44.5	9.0	34	629.7	N.A.	Akola Airport
31	अकोला शहर	..	43.1	10.2	35	616.0	801	Akola City
32	अमरावती	..	42.4	14.0	49	730.8	876	Amravati
33	यवतमाळ	..	43.1	12.0	48	787.7	1,096	Yavatmal
34	पुसद (यवतमाळ)	..	43.4	10.4	57	848.2	875	Pusad (Yavatmal)
35	वर्धा	..	43.0	11.2	43	1,023.3	N.A.	Wardha
36	नागपूर विमानतळ	..	44.4	9.5	51	841.5	N.A.	Nagpur Air-port
37	नागपूर शहर	..	44.1	12.5	39	562.3	1,242	Nagpur City
38	गोंदिया (भंडारा)	..	45.2	11.8	65	1,217.0	1,471	Gondia (Bhandara)
39	चंद्रपूर	..	44.9	8.8	55	1,067.3	1,267	Chandrapur
40	ब्रह्मपुरी (चंद्रपूर)	..	44.6	10.7	64	1,084.9	N.A.	Brahmapuri (Chandrapur)
41	सिरोचा (चंद्रपूर)	..	44.2	12.3	60	1,093.4	1,439	Sironcha (Chandrapur)

N. A. उपलब्ध नाही./Not available.

कंसातील नावे, केंद्रे ज्या जिल्ह्यात आहेत त्या जिल्ह्यांची आहेत.

The names in brackets indicate the district wherein the centre is located.

माधार.—(१) विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, मुंबई व नागपूर.
(२) कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—(1) Regional Meteorological Department, Bombay and Nagpur.

(2) Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 2.1

पुरुष व स्त्रिया यांची जिल्हावार संख्या/MALE AND FEMALE IN EACH DISTRICT

1981

(हजारंत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	स्त्री-पुरुष प्रमाण* Sex ratio* (No.)	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	4,653	3,591	8,243	772	Greater Bombay
2	ठाणे	1,780	1,572	3,352	883	Thane
3	रायगड	727	760	1,486	1,047	Raigad
4	रत्नागिरी	611	769	1,380	1,258	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	351	423	774	1,204	Sindhudurg
6	नाशिक	1,545	1,447	2,992	938	Nashik
7	धुळे	1,043	1,007	2,050	966	Dhule
8	जळगाव	1,343	1,275	2,618	950	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,383	1,326	2,708	959	Ahmadnagar
10	पुणे	2,150	2,014	4,164	938	Pune
11	सातारा	989	1,050	2,039	1,061	Satara
12	सांगली	931	900	1,831	967	Sangli
13	सोलापूर	1,334	1,257	2,591	942	Solapur
14	कोल्हापूर	1,255	1,209	2,464	963	Kolhapur
15	औरंगाबाद	820	768	1,588	936	Aurangabad
16	जालना	524	508	1,032	970	Jalna
17	परभणी	835	808	1,643	967	Parbhani
18	बीड	719	694	1,412	965	Beed
19	नांदेड	892	857	1,749	960	Nanded
20	उस्मानाबाद	526	504	1,030	958	Osmanabad
21	लातूर	660	633	1,294	959	Latur

22	बुलढाणा	771	738	1,509	957	Buldana
23	अकोला	938	889	1,827	949	Akola
24	अमरावती	962	900	1,861	937	Amravati
25	यवतमाळ	887	850	1,737	959	Yavatmal
26	वर्धा	476	451	927	948	Wardha
27	नागपूर	1,345	1,243	2,589	925	Nagpur
28	भंडारा	920	917	1,838	997	Bhandara
29	चंद्रपूर	724	694	1,418	959	Chandrapur
30	गडचिरोली	322	316	637	981	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	32,415	30,369	62,784	937	Maharashtra State
	भारत@	3,54,398	3,30,787	6,85,185	933	@India

टीप.—(१) आकडे संप्लिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा काही ठिकाणी जुळणार नाहीत.

(२) *दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या.

(३) @जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची अंदाजित लोकसंख्या धरून व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीर मधील बळकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

(३) पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई, यांनी १९८१ च्या जनगणनेतील माहितीवरून तयार केली आहे. हे आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) *Females per 1,000 males.

(iii) @Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation of Pakistan and China where census could not be taken.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(2) Registrar General and Census Commissioner for India.

(3) Directorate of Economics and Statistics, Bombay has compiled the information of reorganised districts from the information available in population Census, 1981. The figures are provisional.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तबता क्रमांक/TABLE No. 2.2

जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या/RURAL AND URBAN POPULATION IN EACH DISTRICT
1981

(हजारांत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	लोकसंख्या Population			नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage of urban population to total population	दशवर्षीय वाढीचे प्रमाण Decennial growth rate 1971-81 (%)			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	8,243	8,243	100.00	..	38.38	38.38	Greater Bombay
2	ठाणे ..	1,865	1,486	3,352	44.34	28.45	80.43	47.28	Thane
3	रायगड ..	1,277	210	1,486	14.12	15.09	37.86	17.84	Raigad
4	रत्नागिरी ..	1,259	120	1,380	8.73	6.46	2.25	6.11	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	722	51	773	6.54	*	*	*	Sindhudurg
6	नाशिक ..	2,064	928	2,992	31.02	22.24	37.11	26.49	Nashik
7	धुळे ..	1,650	400	2,050	19.52	20.23	39.41	23.55	Dhule
8	जळगाव ..	1,960	658	2,618	25.14	21.09	21.27	23.52	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	2,357	351	2,708	12.97	16.96	40.04	19.52	Ahmadnagar
10	पुणे ..	2,193	1,971	4,164	47.33	18.83	48.64	31.30	Pune
11	सातारा ..	1,773	266	2,039	13.04	18.33	17.10	18.17	Satara
12	सांगली ..	1,437	394	1,831	21.52	14.82	37.67	19.08	Sangli
13	सोलापूर ..	1,824	767	2,591	29.62	12.65	24.69	15.94	Solapur
14	कोल्हापूर ..	1,843	622	2,465	25.22	17.34	41.64	22.57	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	1,194	394	1,588	24.83	15.61	63.78	23.66	Aurangabad
16	जालना ..	873	160	1,032	15.46	*	*	*	Jalna
17	परभणी ..	1,316	326	1,643	19.87	17.63	42.05	21.59	Parbhani

18	बीड	..	1,183	230	1,412	16.28	10.59	54.35	15.67	Beed
19	नांदेड	..	1,421	328	1,749	18.74	21.72	44.92	25.36	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	900	130	1,030	12.64	13.83	45.21	17.76	Osmanabad
21	लातूर	..	1,080	213	1,293	16.47	*	*	*	Latur
22	बुलढाणा	..	1,230	279	1,509	18.49	18.27	26.00	19.62	Buldana
23	अकोला	..	1,372	455	1,827	24.89	19.68	28.91	21.86	Akola
24	अमरावती	..	1,317	544	1,861	29.25	18.10	28.45	20.95	Amravati
25	यवतमाळ	..	1,475	262	1,737	15.04	20.14	35.46	22.23	Yavatmal
26	वर्धा	..	695	231	927	24.98	18.27	21.32	18.02	Wardha
27	नागपूर	..	1,120	1,469	2,589	56.75	26.39	39.55	33.54	Nagpur
28	भंडारा	..	1,597	241	1,838	13.10	13.76	33.65	16.02	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	1,172	246	1,418	17.36	21.96	57.11	25.54	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	621	15	637	2.43	*	*	*	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	..	40,791	21,993	62,784	35.03	17.55	39.99	24.54	Maharashtra State
	भारत†	..	5,25,457	1,59,727	6,85,185	23.31	19.73	46.41	25.00	India†

टीप.—(१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत. Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(२) *पुनर्रचित जिल्ह्यांसाठी दशवर्षीय वाढ पुनर्रचना होण्यापूर्वीच्या स्थितीवर आधारित आहे.

(ii) *Decennial growth rate for, reorganised districts is based on the information prior to reorganisation.

(३) † जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची अंदाजित लोकसंख्या घेऊन व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील वळकावलेल्या प्रदेशातील लोक संख्या वगळून.

(iii) †Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation of Pakistan and China where census could not be taken.

बाधक.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. (२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

(३) पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने १९८१ जनगणनेतील माहिती वरून तयार केली आहे. हे आकडे अस्थायी आहेत.

(3) Directorate of Economics and Statistics, Bombay has compiled the information of reorganised districts from the information available in population census, 1981. The figures are provisional.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3

जिल्हावार क्षेत्रफल आणि लोकसंख्येची घनता/AREA AND DENSITY OF EACH DISTRICT 1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	क्षेत्रफल (चौ. किलोमीटर) Area in sq. kilometres	घनता (प्रत्येक चौ. किलोमीटरमागे लोकसंख्या)/Density (No. of persons per sq. kilometres)	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	603	13,644	Greater Bombay
2	ठाणे ..	9,558	349	Thane
3	रायगड ..	7,148	208	Raigad
4	रत्नागिरी ..	8,249	167	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	5,232	148	Sindhudurg
6	नाशिक ..	15,530	192	Nashik
7	घुळे ..	13,150	156	Dhule
8	जळगाव ..	11,765	223	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	17,048	159	Ahmadnagar
10	पुणे ..	15,642	266	Pune
11	सातारा ..	10,484	195	Satara
12	सांगली ..	8,572	213	Sangli
13	सोलापूर ..	14,874	174	Solapur
14	कोल्हापूर ..	7,620	323	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	10,150	173	Aurangabad
16	जालना ..	7,612	119	Jalna
17	परभणी ..	11,038	149	Parbhani
18	बीड ..	10,624	133	Beed
19	नांदेड ..	10,502	166	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	7,510	137	Osmanabad
21	लातूर ..	7,304	177	Latur
22	बुलढाणा ..	9,661	156	Buldana
23	अकोला ..	10,575	173	Akola
24	अमरावती ..	12,212	152	Amravati
25	यवतमाळ ..	13,584	128	Yavatmal
26	वर्धा ..	6,310	147	Wardha
27	नागपूर ..	9,931	260	Nagpur
28	भंडारा ..	9,213	199	Bhandara
29	चंद्रपूर ..	10,490	135	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	15,433	41	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य ..	3,07,690	204	Maharashtra State
	भारत ..	32,87,263	216*	India

टीप.— (१) आकडे अस्थायी आहेत. Note.—(1) Figures are provisional.

(२)*आसाम आणि जम्मू व काश्मीर वगळून. (2)*Excluding Assam and Jammu and Kashmir.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना महाराष्ट्र. Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

(३) पुनर्रचित जिल्हाची माहिती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई यांनी १९८१ च्या जनगणनेतील माहितीवरून तयार केली आहे. हे आकडे अस्थायी आहेत. (3) Directorate of Economics and Statistics, Bombay has compiled the information of reorganised districts from the information available in population Census, 1981. The figures are provisional.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4

जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)/PERCENTAGE OF LITERACY IN EACH DISTRICT
1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)/Literacy percentage			District (2)
(1)		पुरुष Male (3)	स्त्रिया Female (4)	एकूण Total (5)	
1	वृहन्मुवई	73.91	60.75	68.18	Greater Bombay
2	ठाणे	59.64	40.15	50.50	Thane
3	रायगड	57.42	34.27	45.59	Raigad
4	रत्नागिरी	59.62	38.15	47.75	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग				Sindhudurg
6	नाशिक	56.09	31.85	44.36	Nashik
7	धुळे	48.61	26.01	37.51	Dhule
8	जळगाव	61.19	34.39	48.14	Jalgaon
9	अहमदनगर	56.51	29.24	43.16	Ahmadnagar
10	पुणे	65.16	42.14	54.03	Pune
11	सातारा	61.39	35.67	48.15	Satara
12	सांगली	59.70	33.60	46.87	Sangli
13	सोलापूर	53.61	26.96	40.68	Solapur
14	कोल्हापूर	59.45	30.79	45.36	Kolhapur
15	औरंगाबाद	50.80	19.96	35.80	Aurangabad
16	जालना				Jalna
17	परभणी	44.67	15.53	30.33	Parbhani
18	बीड	45.82	17.27	31.79	Beed
19	नांदेड	43.32	15.67	29.78	Nanded
20	उस्मानाबाद	48.73	21.40	35.36	Osmanabad
21	लातूर				Latur
22	बुलढाणा	58.68	29.97	44.64	Buldana
23	अकोला	59.54	35.45	47.82	Akola
24	अमरावती	61.50	42.55	51.82	Amravati
25	यवतमाळ	51.21	26.86	39.29	Yavatmal
26	वर्धा	61.01	40.53	51.05	Wardha
27	नागपूर	63.74	44.62	54.56	Nagpur
28	भंडारा	58.31	29.49	43.92	Bhandara
29	चंद्रपूर	46.73	22.22	34.69	Chandrapur
30	गडचिरोली				Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य-१९८१	58.79	34.79	47.18	Maharashtra State—1981
	महाराष्ट्र राज्य-१९७१	51.04	26.43	39.18	Maharashtra State—1971
	भारत† १९८१	46.89	24.82	36.23	India† .. 1981

टोप.—(१) † आसाम वगळून.

Note.—(1) † Excluding Assam.

(२) पुनर्रचित जिल्हांची माहिती उपलब्ध नाही. (2) Information of the reorganised districts is not available.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—(1) Director of Census operations, Maharashtra.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5

१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार
DECADAL VARIATION IN POPULATION SINCE,
1901

दशक Decade	लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार (टक्केवारी) Percentage decadal variation in population					
(1)	(2)					
1901-11	+10.74
1911-21	-2.91
1921-31	+14.91
1931-41	+11.99
1941-51	+19.27
1951-61	+23.60
1961-71	+27.45
1971-81	+24.54

आधार :— संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6

शहरांच्या लोकसंख्या-गटाप्रमाणे नागरी लोकसंख्या
URBAN POPULATION BY SIZE-CLASS OF TOWNS
1981

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे व शहर संकुले Number of towns and UAs.	लोकसंख्या Population	एकूण शहरी लोकसंख्येचे शेकडा प्रमाण Percentage to total urban population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 5,000 हून कमी 16	54,752	0.2
2	5,000—9,999 42	3,38,023	1.5
3	10,000—19,999 91	१३,३०,६२०	6.1
4	20,000—49,999 82	२४,१०,९३७	11.0
5	50,000—99,999 20	१३,०६,२२६	5.9
6	1,00,000 आणि त्याहून अधिक and above 25	1,65,53,036	75.3
		एकूण/Total ..	276 2,19,93,594	100.0

UA—Urban Agglomeration.

साधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण
CLASSIFICATION OF INHABITED VILLAGES ACCORDING TO POPULATION
1981

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range			वस्ती असलेली एकूण खेडी Number of inhabited villages	ग्रामीण लोकसंख्या Rural Population	एकूण ग्रामीण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage to total rural population
(1)	(2)			(3)	(4)	(5)
1	Below 200 पेक्षा कमी	4,523	4,60,124	1.1
2	200—499	9,248	32,68,093	8.0
3	500—999	12,330	88,91,308	21.8
4	1,000—1,999	8,954	1,23,57,047	30.3
5	2,000—4,999	3,604	1,04,71,160	25.7
6	5,000—9,999	579	38,37,056	9.4
7	10,000 आणि त्याहून अधिक and above	116	15,05,789	3.7
एकूण/Total				.. 39,354	4,07,90,577	100.0

आधार.--संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra,

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले

CITIES / URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION OF 1,00,000
OR ABOVE

1981

अनुक्रमांक Serial No.	शहर/शहर संकुलाचे नाव Name of City/UA	लोकसंख्या (हजारात) Population (in thousand)	
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई (म. न. पा.)	8,243	Greater Bombay City (M. Corp).
2	पुणे शहर संकुल	1,686	Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे शहर (म. न. पा.)	1,203	(a) Pune City (M. Corp.)
	(आ) पिंपरी चिंचवड (न. प.)	221	(b) Pimpri Chinchwad City (M. Corp.)
	(इ) पुणे कटकमंडळ	86	(c) Pune Cantonment
	(ई) खडकी कटक मंडळ	81	(d) Kirkee Cantonment
	(उ) देहू रोड कटक मंडळ	33	(e) Dehu Road Cantonment
	(ऊ) हडपसर	21	(f) Hadapsar
	(ए) लोहगाव	17	(g) Lohgaon
	(ऐ) खडकवासला	17	(h) Khadakvasla
	(ओ) देहू	8	(i) Dehu
3	नागपूर शहर संकुल	1,302	Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म. न. पा.)	1,219	(a) Nagpur City (M. Corp.)
	(आ) कामटो (न. प.)	67	(b) Kamptee (M)
	(इ) कामटो कटकमंडळ	15	(c) Kamptee Cantonment
4	उल्हासनगर शहर संकुल	649	Ulhasnagar Urban Agglomeration
	(अ) उल्हासनगर (न. प.)	274	(a) Ulhasnagar City (M.)
	(आ) कल्याण (न. प.)	136	(b) Kalyan City (M.)
	(इ) डोंबिवली (न. प.)	103	(c) Dombivali City (M.)
	(ई) अंबरनाथ (न. प.)	96	(d) Ambarnath (M.)
	(उ) काटेमनिवली	20	(e) Katemanivli
	(ऊ) मोहोने	19	(f) Mohone
5	सोलापूर (म. न. पा.)	511	Solapur City (M. Corp.)
6	नाशिक शहर संकुल	429	Nashik Urban Agglomeration
	(अ) नाशिक (न. प.)	262	(a) Nashik City (M.)
	(आ) नाशिक रोड देवळाली (न. प.)	78	(b) Nashik Road Deolali (M)
	(इ) देवळाली कटकमंडळ	58	(c) Deolali Cantonment
	(ई) सतपूर (न. प.)	20	(d) Satpur (M.)
	(उ) भगूर (न. प.)	11	(e) Bhagur (M.)
7	ठाणे शहर संकुल	390	Thane Urban Agglomeration
	(अ) ठाणे (न. प.)	310	(a) Thane City (M.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.—Contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
	(आ) माजिवडे	49	(b) Majivade
	(इ) कळवा	31	(c) Kalwa
8	कोल्हापूर शहर संकुल	351	Kolhapur Urban Agglomeration
	(अ) कोल्हापूर (म.न.पा.)	340	(a) Kolhapur City (M. Corp.)
	(आ) गांधीनगर	11	(b) Gandhi Nagar
9	औरंगाबाद शहर संकुल	316	Aurangabad Urban Agglomeration
	(अ) औरंगाबाद	299	(a) Aurangabad City
	(आ) औरंगाबाद कटकमंडळ	17	(b) Aurangabad Cantonment
10	सांगली शहर संकुल	269	Sangli Urban Agglomeration
	(अ) सांगली (न.प.)	152	(a) Sangli City (M.)
	(आ) मिरज (न.प.)	105	(b) Miraj City (M.)
	(इ) माधवनगर	11	(c) Madhavnagar
11	अमरावती (न.प.)	261	Amravati City (M.)
12	मालेगाव (न.प.)	246	Malegaon City (M.)
13	अकोला (न.प.)	225	Akola City (M.)
14	धुळे (न.प.)	211	Dhule City (M.)
15	नांदेड (न.प.)	191	Nanded City (M.)
16	अहमदनगर शहर संकुल	181	Ahmadnagar Urban Agglomeration.
	(अ) अहमदनगर (न.प.)	144	(a) Ahmadnagar City (M.)
	(आ) अहमदनगर कटकमंडळ	37	(b) Ahmadnagar Cantonment
17	जळगाव (न.प.)	145	Jalgaon City (M.)
18	इचलकरंजी (न.प.)	134	Ichalkaranji City (M.)
19	भुसावळ शहर संकुल	132	Bhusawal Urban Agglomeration
	(अ) भुसावळ (न.प.)	123	(a) Bhusawal City (M.)
	(आ) कंदारी	9	(b) Kandari
20	जालना (न.प.)	122	Jalna City (M.)
21	चंद्रपूर (न.प.)	116	Chandrapur City (M.)
22	भिवंडी (न.प.)	115	Bhiwandi City (M.)
23	लातूर (न.प.)	112	Latur City (M.)
24	परभणी (न.प.)	109	Parbhani City (M.)
25	गोंदिया (न.प.)	100	Gondiya City (M.)

एकूण .. 16,546 .. Total

म.न.पा. = महानगरपालिका/M. Corp.=Municipal Corporation.

न. प. = नगरपरिषद/M=Municipality.

टीप.--आकडे संक्षिप्ततात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.--संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

Source.—Director of Census Operations Maharashtra.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9

काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण
CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS
1981

(हजारांत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	महाराष्ट्र Maharashtra	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
	एकूण लोकसंख्या	.. 62,784	Total population
(1)	शेतकरी	.. 8,536	As cultivator
(2)	शेतमजूर	.. 6,471	As agricultural labourers
(3)	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीमारी, शिकार मळे, फळवागा वगैरे क्षेत्रात काम करणारे	518	In livestock, forestry, fishing, hunting and plantations, orchards and allied activities
(4)	खाणकाम आणि दगड खाणकामात काम करणारे	77	In mining and quarrying
(5)	वस्तु निर्माण, प्रक्रिया साधारण दुरुस्तीचे उद्योगधंदे करणारे		In manufacturing, processing servicing and repairs—
	(अ) घरगुती उद्योगधंद्यात काम करणारे	620	(a) Household industry.
	(ब) घरगुती उद्योगधंद्याव्यतिरिक्त इतर उद्योगधंद्यात काम करणारे—	2,697	(b) Other than household industry.
(6)	बांधकाम करणारे	462	In construction.
(7)	व्यापार आणि वाणिज्य क्षेत्रात काम करणारे	1,742	In trade and commerce.
(8)	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण क्षेत्रातील काम करणारे	788	In transport, storage and communications.
(9)	इतर काम करणारे	.. 2,392	In Other services
	एकूण मुख्यतः काम करणारे	.. 24,302	Total main workers
	सीमांतिक कामगार	.. 2,417	Marginal workers
	एकूण काम न करणारे	.. 36,056	Total non-workers

टीप.—आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी वेरजा जुळणार नाहीत.
Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.10

अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या

POPULATION OF S.C. AND S.T. 1981

(संख्या/Number)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	अनुसूचित जाती Scheduled castes (3)	अनुसूचित जमाती Scheduled tribes (4)	एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी/Percentage to total population		District (2)
				अनु. जाती/S.C. (5)	अनु. जमाती/S.T. (6)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	वृहन्मुवई ..	3,99,076	84,073	4.84	1.02	Greater Bombay
2	ठाणे ..	83,825	7,29,424	2.50	21.16	Thane
3	रायगड ..	25,182	1,90,210	1.69	12.80	Raigad
4	रत्नागिरी ..	15,079	26,725	1.09	1.94	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	31,254	6,622	4.04	0.86	Sindhudurg
6	नाशिक ..	1,85,859	7,01,647	6.21	23.45	Nashik
7	धुळे ..	85,735	8,31,064	4.18	40.53	Dhule
8	जळगाव ..	1,54,227	2,16,009	5.89	8.25	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	2,87,707	1,87,656	10.62	6.93	Ahmadnagar
10	पुणे ..	3,13,797	1,58,705	7.54	3.88	Pune
11	सातारा ..	1,26,630	13,060	6.21	0.64	Satara
12	सांगली ..	2,04,352	15,535	11.16	0.85	Sangli
13	सोलापूर ..	3,70,795	50,755	14.31	1.96	Solapur
14	कोल्हापूर ..	3,01,448	25,710	12.23	1.04	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	94,415	58,480	5.95	3.68	Aurangabad
16	जालना ..	67,648	20,258	6.55	1.96	Jalna
17	परभणी ..	94,839	75,502	5.77	4.60	Parbhani
18	बीड ..	1,57,819	12,218	11.17	0.87	Beed
19	नांदेड ..	1,97,709	1,78,238	11.30	10.19	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	1,44,887	19,320	14.07	1.88	Osmanabad
21	लातूर ..	2,12,525	34,702	16.43	2.59	Latur
22	बुलढाणा ..	93,227	66,457	6.18	4.40	Buldana
23	अकोला ..	1,00,616	1,14,759	5.51	6.28	Akola
24	अमरावती ..	1,12,754	2,41,704	6.06	12.98	Amravati
25	यवतमाळ ..	85,985	3,70,116	4.95	21.30	Yavatmal
26	वर्धा ..	36,412	1,42,244	3.93	15.35	Wardha
27	नागपूर ..	1,82,395	3,53,303	7.05	13.65	Nagpur
28	भंडारा ..	1,79,244	2,98,039	9.75	16.22	Bhandara
29	चंद्रपूर ..	43,718	2,50,599	6.86	39.32	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	90,604	2,98,904	6.39	21.07	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	44,79,763	57,72,038	7.14	9.19	Maharashtra
	भारत*	10,47,54,623	5,16,28,638	15.75	7.76	India*

टीप.— (१) *आसाम वगळून

Note.—(1) *Excluding Assam.

(२) पुनर्रचित जिल्हांची माहिती अस्त्यायी आहे. व ती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने जनगणनेच्या माहिती-वरून तयार केली आहे.

(2) Directorate of Economics and Statistics has compiled the information of the re-organised districts from the information available in census.

आधार—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या
 DISABLED POPULATION IN MAHARASHTRA STATE BY TYPE OF DISABILITY
 1981*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्णतः अंध Totally Blind	पूर्णतः पांगळे Totally Crippled	पूर्णतः मूक Totally Dumb	एकूण Total (3+4+5)	एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage to total population	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	1,513	1,299	903	3,715	0.04	Greater Bombay
2	ठाणे ..	831	951	679	2,461	0.07	Thane
3	रायगड ..	647	642	607	1,896	0.13	Raigad
4	रत्नागिरी ..	809	841	842	2,492	0.12	Ratnagiri
5	नाशिक ..	1,973	1,332	912	4,217	0.14	Nashik
6	धुळे ..	1,342	851	578	2,771	0.14	Dhule
7	जळगाव ..	1,605	1,066	793	3,464	0.13	Jalgaon
8	अहमदनगर ..	1,589	1,086	867	3,542	0.13	Ahmadnagar
9	पुणे ..	1,894	1,505	1,155	4,554	0.11	Pune
10	सातारा ..	967	851	901	2,719	0.13	Satara
11	सांगली ..	700	1,093	796	2,589	0.14	Sangli
12	सोलापूर ..	1,790	1,080	1,107	3,977	0.15	Solapur
13	कोल्हापूर ..	722	1,122	860	2,704	0.11	Kolhapur
14	औरंगाबाद ..	2,120	1,323	800	4,243	0.17	Aurangabad
15	परभणी ..	1,925	899	667	3,491	0.19	Parbhani
16	बीड ..	1,625	815	493	2,933	0.20	Beed
17	नांदेड ..	1,643	887	615	3,145	0.18	Nanded
18	उस्मानाबाद ..	2,234	1,385	771	4,390	0.20	Osmanabad
19	बुलढाणा ..	1,279	707	604	2,590	0.17	Buldana
20	अकोला ..	1,548	839	629	3,016	0.17	Akola
21	अमरावती ..	1,125	825	536	2,486	0.13	Amravati
22	यवतमाळ ..	1,640	863	699	3,202	0.18	Yavatmal
23	वर्धा ..	671	392	314	1,377	0.15	Wardha
24	नागपूर ..	1,117	1,015	583	2,715	0.10	Nagpur
25	भंडारा ..	1,406	1,261	644	3,311	0.18	Bhandara
26	चंद्रपूर ..	2,249	1,435	708	4,392	0.21	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य ..		36,964	26,365	19,063	82,392	0.13	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—Director of Census operations, Maharashtra.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1

जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	वाच (2)	1982-83* (3)	1983-84* (4)	Item (2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकांनुसार)	30,758	30,758	Total geographical area by village papers.
2	जंगल व्याप्त क्षेत्र ..	5,312	5,305	Area under forests.
3	पडीक व लागवडीलायक नसलेली जमीन	1,722	1,729	Barren and unculturable land.
4	विंगरशेती वापराखाली असलेली जमीन.	998	1,014	Land put to non-agricultural uses.
5	लागवडीलायक पण वापरात नसलेली	986	987	Culturable waste.
6	कायम गुरचरण ..	1,583	1,572	Permanent pastures.
7	झाडे-झुडुपांखालील जमीन ..	183	185	Land under miscellaneous tree crops etc.
8	चालू पड	866	871	Current fallows.
9	इतर पड	803	793	Other fallows.
10	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ) ..	18,302	18,408	Net area sown
11	एकापेक्षा अधिकवेळा लागवड केलेले क्षेत्र.	1,655	2,379	Area sown more than once
12	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र ..	19,957	20,788	Gross cropped area.

*अस्थायी/Provisional

आधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.2

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र

DISTRICTWISE BREAK-UP OF CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA

1981-82*

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area	कसलेले निव्वळ क्षेत्र Net area sown	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र Gross area sown	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	.. 38	10	7	7	Greater Bombay
2	ठाणे	.. 934	332	262	279	Thane
3	रायगड	.. 687	327	195	227	Raigad
4	रत्नागिरी	.. 1,279	858	354	390	Ratnagiri
5	नाशिक	.. 1,563	1,020	931	985	Nashik
6	धुळे	.. 1,438	761	740	770	Dhule
7	जळगाव	.. 1,164	848	823	980	Jalgaon
8	अहमदनगर	.. 1,702	1,318	1,222	1,334	Ahmadnagar
9	पुणे	.. 1,562	1,080	1,008	1,147	Pune
10	सातारा	.. 1,058	678	568	746	Satara
11	सांगली	.. 861	723	610	662	Sangli
12	सोलापूर	.. 1,501	1,332	1,119	1,213	Solapur
13	कोल्हापूर	.. 818	556	416	438	Kolhapur
14	औरंगाबाद	.. 1,627	1,384	1,288	1,373	Aurangabad
15	परभणी	.. 1,250	1,110	1,006	1,153	Parbhani
16	बीड	.. 1,117	1,010	791	896	Beed
17	नांदेड	.. 1,033	830	749	776	Nanded
18	उस्मानाबाद	.. 1,403	1,323	1,140	1,346	Osmanabad
19	बुलढाणा	.. 967	744	677	787	Buldana
20	अकोला	.. 1,056	856	828	841	Akola
21	अमरावती	.. 1,222	778	719	777	Amravati

तक्ता क्रमांक/Table No. 3:2—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
22	यवतमाळ	.. 1,352	946	852	874	Yavatmal
23	वर्धा	.. 629	469	427	461	Wardha
24	नागपूर	.. 986	615	550	620	Nagpur
25	भंडारा	.. 928	426	361	538	Bhandara
26	चंद्रपूर	.. 2,583	810	673	766	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	.. 30,758	21,144	18,316	20,386	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

टीप.—लागवडीलायक क्षेत्र—यात (१) लागवडीलायक पडीक, (२) झाडेवृद्धपांखालील जमीन, (३) चालू पड, (४) इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो.

Note.—Culturable area includes—(1) culturable waste, (2) land under miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows, and (5) net area sown.

आधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.3

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS**

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रीक टनांत)

(Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	पिक	1982-83		1983-84		1984-85		Crops (2)
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)	क्षेत्र Area (7)	उत्पादन Outturn (8)	
1	तांदूळ	1,486	1,949	1,521	2,461	1,520	1,936	Rice
2	गहू	1,023	803	1,183	1,142	989	857	Wheat
3	ज्वारी	6,647	4,653	6,541	4,678	6,562	4,802	Jowar
4	बाजरी	1,390	445	1,813	908	1,761	566	Bajri
5	एकूण धान्ये (इतर धान्ये घेऊन)	11,029	8,253	11,593	9,694	11,311	8,622	Total cereals (including other cereals)
6	एकूण कडधान्ये	2,574	968	2,962	1,258	2,833	1,114	Total pulses
7	ऊस@	390	3,326	359	2,838	354	2,811	Sugarcane
8	कापूस*	2,655	1,626	2,685	814	2,685	1,467	Cotton
9	भुईमूग (एकूण)	716	551	810	807	737	731	Groundnut (Total)
10	तंबाखू	12	7	10	8	7	5	Tobacco

29

टीप.—**अस्थायी/Provisional.

@उसाचे उत्पादन गुळाचे आहे व ते कापणी झालेल्या क्षेत्रावर आधारित आहे.

*कापसाचे उत्पादन लिटमधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार गासड्यांमध्ये आहे.

Note.—@The production of sugarcane is in terms of gur and is worked out on the basis of harvested area.

*The production of cotton is in terms of lint and in "000" bales of 170 Kg. each.

आधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/
तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन
(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रिक टनांत)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	तांदूळ/Rice		गहू/Wheat	
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	बृहन्मंबई	..	1
2	ठाणे	..	154
3	रायगड	..	152
4	रत्नागिरी	..	83
5	सिंधुदुर्ग	..	74
6	नाशिक	..	40	95	74
7	धुळे	..	24	51	65
8	जळगाव	..	8	56	60
9	अहमदनगर	..	7	82	107
10	पुणे	..	54	48	59
11	सातारा	..	37	28	33
12	सांगली	..	17	38	35
13	सोलापूर	..	5	54	64
14	कोल्हापूर	..	99	19	24
15	औरंगाबाद	..	5	57	56
16	जालना	..	4	52	46
17	परभणी	..	23	69	60
18	बीड	..	6	50	33
19	नांदेड	..	36	48	32
20	उस्मानाबाद	..	15	38	37
21	लातूर	..	25	36	30
22	बुलढाणा	..	3	47	45
23	अकोला	..	8	51	45
24	अमरावती	..	12	53	53
25	यवतमाळ	..	11	24	27
26	बघा	..	9	37	46
27	नागपूर	..	39	79	62
28	भंडारा	..	304	30	22
29	चंद्रपूर	..	135	34	23
30	गडचिरोली	..	131	7	4
महाराष्ट्र राज्य		..	1,521	1,183	1,142

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

* (३) आकडे ५०० हेक्टर / टनापेक्षा कमी आहेत.

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4

AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS IN DISTRICTS, 1983-84
(Area in '000 hectares and Outturn in '000 tonnes)

ज्वारी/Jowar		बाजरी/Bajri		एकूण धान्ये/All cereals		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
..	1	1	Greater Bombay
..	180	338	Thane
..	177	295	Raigad
..	231	342	Ratnagiri
..	Sindhudurg
95	57	353	149	660	411	Nashik
182	174	137	113	443	407	Dhule
275	362	118	77	458	515	Jalgaon
567	254	342	168	1,017	560	Ahmadnagar
495	239	176	87	822	534	Pune
252	240	121	43	459	399	Satara
233	287	99	29	407	405	Sangli
755	269	49	23	891	399	Solapur
50	107	1	*	235	413	Kolhapur
319	143	172	91	Aurangabad
215	172	47	27	877	555	Jalna
355	198	10	5	461	288	Parbhani
378	207	132	72	575	321	Beed
291	105	1	1	381	180	Nanded
286	199	8	3	Osmanabad
271	164	17	6	729	494	Latur
259	365	9	5	301	421	Buldana
274	267	5	2	339	321	Akola
189	234	5	2	268	301	Amravati
238	255	9	5	282	296	Yavatmal
125	118	1	*	171	172	Wardha
215	147	1	*	334	262	Nagpur
31	22	369	513	Bhandara
184	85	Chandrapur
26	8	525	550	Gadchiroli
6,540	4,678	1,813	908	11,593	9,693	Maharashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3). Figures are below 500 hectares / tonnes.

3. शेती/
तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक जिल्हा Serial No.		एकूण कडधान्ये/All pulses		रुस/Sugarcane	
(1)	(2)	क्षेत्र Area (13)	उत्पादन Outturn (14)	क्षेत्र Area (15)	उत्पादन (गुळ) Outturn (Gur) (16)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	..	23
3	रायगड	..	17
4	रत्नागिरी
5	सिंधुदुर्ग	..	15
6	नाशिक	..	111	27	228
7	धुळे	..	142	11	76
8	जळगाव	..	267	11	76
9	अहमदनगर	..	66	75	594
10	पुणे	..	85	35	309
11	सातारा	..	71	27	215
12	सांगली	..	83	29	250
13	सोलापूर	..	135	30	244
14	कोल्हापूर	..	31	56	480
15	औरंगाबाद	14	104
16	जालना	..	287	5	33
17	परभणी	..	220	5	20
18	बीड	..	97	8	50
19	नांदेड	..	122	8	37
20	उस्मानाबाद	8	49
21	लातूर	..	280	6	40
22	बुलढाणा	..	164	1	8
23	अकोला	..	182	*	2
24	अमरावती	..	107	*	3
25	यवतमाळ	..	105	2	11
26	वर्धा	..	55	*	1
27	नागपूर	..	81	*	1
28	भंडारा	..	100	1	6
29	चंद्रपूर	..	91	*	1
30	गडचिरोली	..	24	6
महाराष्ट्र राज्य		..	2,961	1,258	359
					2,838

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनपेक्षा कमी आहेत.

(४) कापसाचे उत्पादन लिटमध्ये आहे व ते प्रत्यक्ष १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासडघात आहे.

आधार—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 3·4—contd.

कापूस/Cotton		भुईमूग/Groundnut		District (2)
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(17)	(18)	(19)	(20)	
.....	Greater Bombay
.....	*	1	Thane
.....	*	1	Raigad
.....	*	*	Ratnagiri
.....	2	5	Sindhudurg
4	3	55	33	Nashik
58	32	108	83	Dhule
175	97	99	99	Jalgaon
2	2	27	35	Ahmadnagar
2	1	43	55	Pune
5	4	65	83	Satara
2	1	36	53	Sangli
10	9	39	51	Solapur
1	..	57	78	Kolhapur
52	24	16	11	Aurangabad
118	54	11	8	Jalna
233	49	28	38	Parbhani
30	10	17	14	Beed
215	30	24	22	Nanded
..	25	21	Osmanabad
27	2	36	16	Latur
280	99	22	17	Buldana
352	85	17	11	Akola
370	88	25	22	Amaravati
437	110	27	26	Yavatmal
176	75	14	13	Wardha
86	21	16	12	Nagpur
.....	1	1	Bhandara
50	18	*	*	Chandrapur
.....	*	*	Gadchiroli
2,685	814	810	807	Maharashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes.

(4) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each

Source—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक*

INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS*

[पायाभूत काल : १९६७-७० (त्रिवाषिक)=१००]

[Base : 1967-70 (Triennium)=100]

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	1982-83	1983-84	1984-85	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	अन्नधान्ये—				Foodgrains—
	(अ) तृणधान्ये—				(a) Cereals
(1)	तांदूळ ..	142.7	180.1	141.7	Rice
(2)	गहू ..	209.1	297.3	222.9	Wheat
(3)	ज्वारी ..	148.1	148.9	152.8	Jowar
(4)	बाजरी ..	70.0	142.9	89.1	Bajri
(5)	बार्ली ..	322.6	447.1	333.9	Barley
(6)	मका ..	347.1	469.3	376.8	Maize
(7)	नाचणी ..	136.9	153.4	166.7	Ragi
(8)	कोद्रा ..	67.7	96.9	94.4	Kodra
(9)	इतर धान्ये ..	101.3	150.7	193.5	Other cereals
	एकूण तृणधान्ये ..	143.5	173.7	150.4	Total Cereals
	(ब) कडधान्ये—				(b) Pulses—
(1)	हरभरा ..	143.9	206.0	196.2	Gram
(2)	तूर ..	133.3	162.7	162.1	Tur
(3)	इतर कडधान्ये ..	97.6	131.0	100.2	Other pulses
	एकूण कडधान्ये ..	118.7	154.0	138.8	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये ..	138.8	170.0	148.2	Total Foodgrains
	अन्नधान्येतर				Non-Foodgrains—
	(अ) गळिताची धान्ये—				(a) Oil seeds—
(1)	सुईमग ..	87.7	131.6	112.3	Groundnut
(2)	तौळ ..	147.2	161.0	164.2	Seasamum
(3)	मोहरी, राई व जवस ..	160.3	198.5	187.9	Rape, mustard and linseed.
(4)	एरंडी ..	366.7	433.3	350.0	Caster seed
	एकूण गळिताची धान्ये ..	95.9	137.5	120.1	Total— Oil seeds

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
(ब) तंतू पिके—					(b) Fibres—
(1) कापूस	119.3	59.7	107.6	Cotton
(2) मेस्टा	95.5	97.8	79.4	Mesta
एकूण तंतू पिके	..	119.2	59.8	107.5	Total Fibres
(फ) संकीर्ण—					(c) Miscellaneous—
(1) ऊस	234.1	199.7	197.8	Sugarcane
(2) तंबाखू	147.9	164.6	102.1	Tobacco
(3) बटाटा	121.4	120.6	122.7	Potato
(4) मिरची	79.6	77.3	77.8	Chillies
एकूण संकीर्ण	..	211.7	182.4	180.4	Total-miscellaneous
एकूण अन्नधान्येतर पिके	..	166.7	148.4	152.3	Total-non-foodgrains
सर्व पिके	..	151.2	160.4	150.0	All commodities

*निर्देशांक अंतिम अंदाजावर आधारलेले आहेत./Index numbers are based on final forecast.

आधार—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे. Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·6

मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती
 PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND RECLAMATION

अनुक्रमांक Serial No.	योजना	१९८३-८४ मध्ये झालेले Achievements during 1983-84	Scheme
(1)	(2)	(3)	(4)
1	बांध बंदिस्त केलेली जमीन (हजार हेक्टर)	.. 126	Area bunded and contour bunded (in thousand hectares).
2	मजगी केलेली जमीन (हेक्टर)	.. 9,645	Area terraced (hectares).

आकडे अस्थायी आहेत/The figures are provisional.

साधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 3.7

रासायनिक खतांचे वाटप/DISTRIBUTION OF CHEMICAL FERTILIZERS

1983-84

(मेट्रिक टन/Tonnes)

बाब	राज्यास दिलेले खत Quantity distributed to the State	Item
(1)	(2)	(1)
नात्रयुक्त--		
<i>Nitrogenous</i>		
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N) ..	50,082	Ammonium sulphate (20.6 per cent N)
युरिया (४६ टक्के N)	6,32,762	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N)	Ammonium sulphate nitrate (26 per cent N).
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२६ टक्के N)	488	Calcium ammonium nitrate (26 per cent N).
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N)	288	Calcium ammonium nitrate (25 per cent N).
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N) ..	508	Ammonium chloride (25 per cent N).
फॉस्फेट--		
<i>Phosphates</i>		
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P ₂ O ₅) ..	1,93,424	Single superphosphate (16 per cent P ₂ O ₅).
ट्रीपल सुपरफॉस्फेट (४६ टक्के P ₂ O ₅)	Triple superphosphate (46 per cent P ₂ O ₅).
पेलफॉस (१८ टक्के P ₂ O ₅)	Pelfos (18 per cent P ₂ O ₅)
मिश्र--		
<i>Complex</i>		
अमोनियम फॉस्फेट सल्फेट	Ammonium phosphate sulphate
नायट्रो फॉस्फेट ..	2,36,448	Nitro phosphate.
युरिया अमोनियम फॉस्फेट ..	134	Urea ammonium phosphate.
डाइअमोनियम फॉस्फेट ..	71,784	Diammonium phosphate.
अमोनियम नायट्रेट फॉस्फेट	Ammonium nitrate phosphate.
NPK मिश्र ..	1,07,757	NPK complex.
पोटॅशिक--		
<i>Potassic</i>		
म्युरिएट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K ₂ O) ..	83,043	Muriate of potash (60 per cent K ₂ O).
सल्फेट ऑफ पोटॅश (५० टक्के K ₂ O) ..	1,641	Sulphate of potash (50 per cent K ₂ O).

आधार.— भारतीय खत संघ, नवी दिल्ली.

Source.— Fertilizer Association of India, New Delhi.

Rb 4606—4

3. शेती/AGRICULTURE

सक्ता क्रमांक./TABLE No. 3.8

शेतीची अवजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS

1978

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)
1	नांगर--				
	(अ) लाकडी हजारांत	1,919	'000 No.
	(ब) लोखंडी हजारांत	575	'000 No.
2	गाड्या हजारांत	1,495	'000 No.
3	असाचे चरक--				
	(अ) शक्तीने चालणारे संख्या	7,467	Number
	(ब) वैलांच्या सहाय्याने चालणारे संख्या	2,023	Number
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी इंजिने व पंप संख्या	1,67,802	Number
5	धाणी--				
	(अ) पाच किलोग्रॅम आणि त्या अधिक धारणा- शक्तीच्या	}	संख्या	1,426	Number
	(ब) पाच किलोग्रॅम पेक्षा कमी धारणा शक्तीच्या				

Ploughs—

(a) Wooden.
(b) Iron.

Carts

Sugarcane crushers—

(a) Worked by power.
(b) Worked by bullocks.
Oil engines with pumps for
irrigation purpose.

Ghanis—

{ (a) 5 kilograms and over.
(b) Less than 5 kilograms.

आधार.—१२ वी पशुधन गणना, १९७८.

Source.—Quinquennial 12th Livestock Census, 1978.

3. शेती/AGRICULTURE

तपता क्रमांक/TABLE NO. 3.9

शेती पंपांना वीजपुरवठा/AGRICULTURAL PUMPS ENERGISED
(३१ मार्च १९८५ रोजी/As on 31st March 1985)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वीजपुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricul- tural pumps energised	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	वृहन्मुंबई	Greater Bombay
2	ठाणे	9,407	Thane
3	रायगड	4,443	Raigad
4	रत्नागिरी	3,999	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	3,987	Sindhudurg
6	नाशिक	80,479	Nashik
7	धुळे	43,052	Dhule
8	जळगाव	68,769	Jalgaon
9	अहमदनगर	97,917	Ahmadnagar
10	पुणे	48,075	Pune
11	सातारा	29,759	Satara
12	सांगली	43,094	Sangli
13	सोलापूर	42,741	Solapur
14	कोल्हापूर	31,222	Kolhapur
15	औरंगाबाद	54,771	Aurangabad
16	जालना	25,599	Jalna
17	परभणी	24,562	Parbhani
18	बीड	29,474	Beed
19	नांदेड	26,262	Nanded
20	उस्मानाबाद	28,902	Osmanabad
21	लातूर	25,100	Latur
22	बुलढाणा	40,274	Buldana
23	अकोला	25,383	Akola
24	अमरावती	48,096	Amravati
25	यवतमळ	26,533	Yavatmal
26	वर्धा	23,700	Wardha
27	नागपूर	35,650	Nagpur
28	भंडारा	10,204	Bhandara
29	चंद्रपूर	4,567	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,033	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	9,37,054	Maharashtra State

आधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Bombay.

Rb 4606-4a

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.10

महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र
 NUMBER, AREA AND AVERAGE SIZE OF OPERATIONAL HOLDINGS IN
 MAHARASHTRA
 कृषि गणना
 Agricultural Census
 1980-81*

अनु क्रमांक Serial No. (1)	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare) (2)	वहित धारण जमिनी Number of holdings ('00) (3)	वहित धारण जमिनीचे एकूण क्षेत्र ('०० हेक्टर) Area of opera- tional holdings ('00 hectare) (4)	धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर) Average Size of holdings (Hectare) (5)
1	Below 0.5 हून कमी..	..	9,934	0.27
2	0.5—1.0	9,355	0.76
3	1.0—2.0	15,423	1.51
4	2.0—3.0	10,285	2.47
5	3.0—4.0	6,590	3.47
6	4.0—5.0	4,608	4.47
7	5.0—10.0	9,334	6.86
8	10.0—20.0	2,829	13.20
9	20.0—30.0	286	23.17
10	30.0—40.0	49	33.80
11	40.0—50.0	15	44.29
12	50.0 व त्याहून अधिक/ and above	..	23	106.43
एकूण/Total ..		68,731	2,14,711	3.12

* अस्थायी/Provisional.

आधार—कृषि गणनेचे सांख्यिकीय तक्ते, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुण.

Source.—Statistical Tables on Agricultural census, Department of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

३. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.11

राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या

NUMBER OF IRRIGATION PROJECTS COMPLETED IN STATE SECTOR

जलसिंचन प्रकल्प	३० जून १९८३ रोजी पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या No. of projects completed as on 30th June 1983	Irrigation projects
(1)	(2)	(1)
मोठे	14	Major.
मध्यम	125	Medium.
छोटू	1,16	Minor.
उपसा	354	Lift.
	एकूण	Total
	1,653	

आधार.—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Bombay.

३. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.12

निर्मित सिंचनक्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र

IRRIGATION POTENTIAL CREATED AND ACTUAL IRRIGATED AREA

(हजार हेक्टरात/In thousand hectares)

प्रकल्प	जून १९८३ अखेर निर्मितसिंचन क्षमता Irrigated potential created at the end of June 1983	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र Actual irrigated area 1983-84	Projects
(1)	(2)	(3)	(1)
मोठे व मध्यम	1,517.17	651.87	Major and medium.
लघु	435.65	145.97	Minor.
उपसा सिंचन	112.28	15.16	Lift irrigation.
एकूण	2,065.10	813.00	Total

आधार:-पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source - Irrigation Department Government of Maharashtra, Bombay.

३. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.13

शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प

GOVERNMENT HYDRO PROJECTS COMMISSIONED

प्रकल्प	मार्च १९८४ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned till March 1984		एप्रिल १९८४ ते मार्च १९८५ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned during April 1984 to March 1985		Projects
	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M. W.	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M. W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मोठे	6	1,018.5	1	12	Major.
लहान	2	13.९	Minor.
एकूण	8	1,032.3	1	12	Total

आधार:- पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.- Irrigation Department, Government of Maharashtra, Bombay

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1

पशुघन/LIVESTOCK POPULATION

1982*

(हजारोंत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
I गाई-बैल—		Cattle	
(१)	तीन वर्षावरील बैल—		I. Males over three years—
(अ)	केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	21	(a) Used for breeding only
(ब)	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	173	(b) Used for breeding and work both.
(क)	केवळ कामाकरिता वापरलेले	6,380	(c) Used for work only.
(द)	इतर ..	84	(d) Others
	एकूण	6,658	Total
(२)	तीन वर्षावरील गाई—		II. Females over three years—
(अ)	पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या—		(a) Breeding—
(१)	दुधत्या ..	2,085	(i) In milk
(२)	आटलेल्या व न व्यालेल्या	3,037	(ii) Dry and not calved even once
(ब)	कामाच्या ..	34	(b) Working
(क)	इतर ..	37	(c) Others
	एकूण	5,194	Total
(३)	वासरे (तीन वर्षे व त्याखालील)	4,189	III. Young Stock (three years and under)
	एकूण—गाई-बैल	16,041	Total cattle
II म्हशी-रेडे—		Buffaloes	
(१)	तीन वर्षावरील रेडे—		Males over three years—
(अ)	केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले	18	(a) Used for breeding only
(ब)	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	29	(b) Used for breeding and work both.
(क)	केवळ कामाकरिता वापरलेले	293	(c) Used for work only.
(द)	इतर ..	11	(d) Others
	एकूण ..	352	Total

*अस्थायी/Provisional.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—Contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
II. (२) तीन वर्षांवरील म्हशी—चालू			II. Females over three years—contd.
(अ)	पैदाशीकरिता किंवा दुधाकरिता ठेवलेल्या—		(a) Breeding—
(१)	दुभत्या ..	1,250	(i) In Milk
(२)	आटलेल्या व न व्यालेल्या	1,010	(ii) Dry and not calved even once.
(ब)	कामाच्या ..	22	(b) Working
(क)	इतर ..	11	(c) Others
	एकूण	2,293	Total
(३)	रेडके (तीन वर्षे व त्याखालील)	1,311	III. Young stock (three years and under)
	एकूण म्हशी रेडे	3,956	Total buffaloes
3	मेंढरे ..	2,556	Sheep
4	शेळ्या ..	4,578	Goats.
5	घोडे-शिगरे ..	48	Horses and ponies
6	इतर जनावरे ..	335	Other livestock
	एकूण जनावरे	30,514	Total Livestock
7	कोंबड्या, बदके वगैरे ..	18,780	Poultry

आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

Details may not add up to the totals due to rounding.

आधार.—१३ वी पशुघन गणना, १९८२. Source—Quinquennial, 13th Livestock Census, 1982.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तबता क्रमांक/TABLE No. 4.2

जिल्हावार पशुधन/LIVESTOCK POPULATION IN EACH DISTRICT
1982*

(हजारत/in thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	गाई-बैल Cattle	म्हशी-रेडे Buffaloes	मेंढरे Sheep	शेळ्या Goats	एकूण जनावरे Total livestock	कोंवड्या, बदके वगैरे Total Poultry	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	9	60	14	24	115	233	Greater Bombay
2	ठाणे	516	148	3	177	855	1,317	Thane
3	रायगड	416	142	2	98	662	1,297	Raigad
4	रत्नागिरी	530	81	@	78	689	1,103	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	243	91	@	43	379	745	Sindhudurg
6	नाशिक	817	126	183	396	1,545	523	Nashik
7	धुळे	673	135	109	311	1,250	549	Dhule
8	जळगाव	651	225	36	328	1,260	344	Jalgaon
9	अहमदनगर	932	117	341	640	2,051	1,190	Ahmadnagar
10	पुणे	740	190	320	405	1,675	1,966	Pune
11	सातारा	405	258	296	285	1,254	1,165	Satara
12	सांगली	316	289	237	258	1,107	1,158	Sangli
13	सोलापूर	522	183	268	564	1,557	1,024	Solapur
14	कोल्हापूर	278	400	122	158	962	768	Kolhapur
15	औरंगाबाद	510	57	67	294	944	226	Aurangabad
16	जालना	402	49	42	203	706	135	Jalna
17	परभणी	672	120	41	258	1,105	214	Parbhani
18	बीड	600	120	168	336	1,235	398	Beed

19	नांदेड	675	169	50	239	1,151	284	Nanded
20	उस्मानाबाद	358	110	42	180	697	177	Osmanabad
21	लातूर	375	117	39	142	682	150	Latur
22	बुलढाणा	571	88	43	274	993	253	Buldana
23	अकोला	617	105	16	237	990	238	Akola
24	अमरावती	548	92	21	265	941	271	Amravati
25	यवतमाळ	757	103	9	340	1,224	570	Yavatmal
26	वर्धा	373	42	8	146	576	166	Wardha
27	नागपूर	655	61	22	279	1,029	379	Nagpur
28	भंडारा	700	133	4	234	1,088	578	Bhandara
29	चंद्रपूर	676	86	41	231	1,043	815	Chandrapur
30	गढचिरोली	504	58	11	155	748	543	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	16,041	3,956	2,556	7,578	30,514	18,780	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional @ 500 पेसा कमी/Less than five hundred,

आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

Details may not add up to the totals due to rounding.

आधार.—१३ वी पशुधन गणना, १९८२.

Source.—Quinquennial 13th Livestock Census, 1982.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	३१ मार्च १९८५ रोजी As on 31st March 1985 (3)	Item (2)
1	पशु पैदास केंद्रे	13	Number of cattle breeding farms.
2	बकरे पैदास केंद्रे	1	Number of goat breeding farms.
3	शेप पैदास केंद्रे	9	Number of sheep breeding farms.
4	कुक्कुट पैदास व अंडी उबविण्याची केंद्रे ..	5	Number of poultry breeding farms and central hatcheries.
5	सघन कुक्कुट सुधार केंद्रे	15	Number of intensive poultry development blocks.
6	आधारभूत ग्राम केंद्रे	48	Number of key village centres
7	फिरती (पशुरोगसाय नियंत्रण फिरते केंद्रे) ..	9	Number of mobile epizotic control units.
8	विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रे	49*	Number of artificial insemination centres.
9	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	29	Number of district artificial insemination centres.
10	कृत्रिम रेतन उप केंद्रे—		Number of artificial insemination sub-centres—
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	1,258	(a) Under Zilla Parishads
	(ब) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्राखालील	760	(b) Under regional artificial insemination centres.
	(क) आधारभूत ग्राम केंद्रांमधील	417	(c) Under key village centres.

टीप — (१) *पूर्वीच्या पशुसुधार प्रकल्पा खाली सुरू झालेली.

Note.—Started under former intensive cattle development projects.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3-contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
11	पशुवैद्यकीय संस्था		Number of veterinary institutions-
	(अ) पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये ..	31†	(a) Veterinary polyclinics
	(ब) पशुवैद्यकीय रुग्णालये ..	2‡	(b) Veterinary hospitals.
	(क) पशुवैद्यकीय दवाखाने (स्थानिक क्षेत्र) ..	693	(c) Veterinary dispensaries
	(ड) फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने ..	21	(d) Mobile veterinary clinics.
	(इ) पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे (स्थानिक क्षेत्र) ..	1,382	(e) Veterinary aid centres.
	(फ) फिरती विस्तारीत व प्रात्यक्षिक केंद्रे ..	2	(f) Mobile extension cum demonstration centres.

(२) † परभणी व नागपूर येथील कृषी विद्यापीठाखालील यामध्ये दापोली प्रत्येकी एक घरून.

Including two under Agricultural Universities at Dapoli Parbhani and Nagpur.

(३) ‡पुणे येथील कृषी विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील 'सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू अनिमल्स' या संस्थेचे एक घरून.

Including one at Pune under Agricultural University and one under 'Society for Prevention of cruelty to animals' at Bombay.

आघार—पशुसंवर्धन संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4

शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्ध शाळामार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण
 COLLECTION AND DISTRIBUTION OF MILK BY DAIRIES IN GOVERNMENT
 AND CO-OPERATIVE SECTORS

(लाख लिटरमध्ये /In lakh litres)

विभागनिहाय सरासरी व प्रतिदिनी गाईचे व म्हशीचे दूध संकलन Divisionwise average and daily collection of cow and buffalo milk			
विभाग (1)	गाईचे दूध/Cow milk (2)	म्हशीचे दूध/Buffalo milk (3)	Division (1)
1. मुंबई ..	0.22	0.09	Bombay
2. पुणे ..	5.25	2.25	Pune
3. नाशिक ..	3.12	1.33	Nashik
4. नागपूर ..	0.65	0.28	Nagpur
5. अमरावती ..	0.48	0.21	Amravati
6. औरंगाबाद ..	1.01	0.44	Aurangabad

दुधाचे वितरण/Distribution of milk

1. बृहन्मुंबई दूध योजना/Greater Bombay milk scheme	10,29,957 लिटर/Litres
2. स्थानिक ग्रामीण दूध विक्री/Local Rural sale of milk	5,08,220 लिटर/Litres

आधार.—आयुक्त दुग्धशाळा विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Bombay.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.5

दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे

MILK PRODUCTS AND MILK CHILLING CENTRES

अनुक्र- मांक Serial No. (1)	उत्पादनाचे नाव (2)	परिमाण (3)	1982-83 (4)	1983-84 (5)	1984-85 (6)	Unit (3)	Name of production (2)
1	तप ..	किलो	8,79,335	17,64,847	19,78,528	Kilo	Ghee
2	टेबल बटर	किलो	5,993	1,50,777	4,78,670	Kilo	Table butter
3	पनीर ..	किलो	9,935	22,912	22,186	Kilo	Paneer
4	चीज ..	किलो	23,878	18,779	17,077	Kilo	Cheese
5	श्रीखंड ..	किलो	28,065	29,203	31,681	Kilo	Shrikhand
6	मसाला दूध	लिटर	24,497	15,573	14,597	Litre	Masala milk
7	एनर्जी ..	लिटर	38,93,039	34,33,525	36,57,712	Litre	Energy
8	आईस्क्रीम ४०२	कप	1,05,758	82,524	76,006	Cups	Ice cream 402
9	मलईविरहित दूध भुकटी	किलो	16,78,676	24,69,651	47,54,478	Kilo	Skimmed milk powder
10	सफेद लोणी	किलो	22,79,200	34,85,076	28,26,860	Kilo	White butter

(एक) शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांच्या दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्यांची क्षमता

(I) No. and capacity of milk chilling centres in milk processing plants in Government and Co-operative sector.

(अ) एकूण दूध शीतकरण केंद्रे
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)103 (a) Total milk chilling centres
11.65 Capacity (in lakh litres).(ब) शासकीय दूध शीतकरण केंद्रे
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)77 (b) Government milk chilling centres
7.79 Capacity (in lakh litres).(क) सहकारी दूध शीतकरण केंद्रे
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)26 (c) Co-operative milk chilling centres
3.86 Capacity (in lakh litres).(दोन) सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा
दूध प्रक्रिया यंत्रांची संख्या
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)(II) Co-operative Dairies
6 Number of milk processing plants.
8.40 Capacity. (in lakh litres)

आधार—आयुक्त दुग्धशाळा विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Bombay.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1.

खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे
 QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING, SALT ISSUED AND FISH REMOVED

1983-84

(मेट्रिक टनात /in tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	आवार	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing	मिठाचे वाटप Quantity of salt issued	खारवून बाहेर पाठविलेल्या माशांचे वजन Quantity of cured fish removed	Name of the yard
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बोरिया	712	142	534	Boria
2	जयगड	809	162	607	Jagad
3	वरवडे	375	75	281	Warwade
4	मिरकर वाडा	1,597	319	1,198	Mirkarwada
5	रत्नागिरी (भाट्ये)	Ratnagiri (Bhatye)
6	पूर्णगड	Purnagad
7	जैतापूर	878	176	658	Jaitapur
8	विजयदुर्ग	140	28	105	Vijaydurg
9	तारा मुंबरी	375	75	281	Tara mumbri
10	मालवण	216	43	162	Malwan
11	देवगड	375	75	281	Deogad
12	कोचरा	48	10	36	Kochara
13	साखर मच्छी संस्था	Sakhar Machi Society
एकूण ..		5,525	1,105	4,143	Total

आवार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती/MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES

1983-84

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	माहिती Particulars	Units	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	एकूण समुद्र किनारा ..	कि. मीटर	720	Kilometer	.. Total coastline of State.
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/ गावठाणे.	संख्या	375	No.	.. Marine fishing villages/hamlets
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या ..	"	13,617	No.	.. Boats engaged in fishing.
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्यावर वजन असलेल्या होड्या.	"	6,969	No.	.. Boats above one tonne.
5	यंत्रसज्ज होड्या--				<i>Mechanised Boats—</i>
	(अ) खात्यानुसार ..	"	3,513	No.	.. (a) Departmentally.
	(ब) अस्तित्वात असलेल्या (इतर संस्थांच्या घरून)	"	4,980	No.	.. (b) Existing (including machani- sed by other agencies).
6	एकूण मत्स्योत्पादन--				<i>Fish Production—</i>
	(अ) सागरी ..	हजार मे. टन	310	Thousand tonnes	.. (a) Marine.
	(ब) गोड्या पाण्याचे ..	"	28	Thousand tonnes	.. (b) Inland.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
7	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था ..	संख्या ..	990	No.	.. Co-operative societies.
8	त्यांच्या सभासदांची संख्या ..	हजारांत ..	138	Thousand	.. Their membership.
9	राज्यातील गोडे पाणी व्याप्त क्षेत्र ..	हजार हेक्टर ..	310	Thousand hectares	Total Inland water spread area
10	मत्स्य बीज साठा— ..				<i>Carp fry stocked—</i>
	(अ) बाहेरून आणलेले ..	हजारांत ..	1,02,900	Thousand No.	.. (a) Imported.
	(ब) स्थानिक रीत्या पैदास केलेले ..	" ..	37,700	Do.	.. (b) Induced breeding.
	(क) सायप्रिनस ..	" ..	*	Do.	.. (c) Cyprinus.
11	मासळी खारवण्याची आवार केंद्रे ..	संख्या ..	13	No.	.. Fish curing yard.
12	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था ..	" ..	9	No.	.. Fishery schools.
13	सहकारी होंब्या बांधणारी केंद्रे ..	" ..	1	No.	.. Co-operative boat building yard

*बाब क्र. १० (ब) मध्ये समाविष्ट करण्यात आले आहेत.
आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

*Included in item No. 10(b).
Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ. कि. मीटरमध्ये/Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार (2)	१९८३-८४ च्या अखेरीस असलेले As at the end of 1983-84 (3)	Class of Forest (2)
1	राखीव	42,823	Reserved
2	संरक्षित	15,366	Protected
3	अवर्गीकृत	5,969	Unclassed
एकूण ..		64,158	.. Total

टीप.—वरील वनव्याप्त क्षेत्र शासकीय व्यवस्थापनाखाली आहे.

Note.—The above forest area is under administration of the State.

आधार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Pune.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2

मुख्य आणि गौण वनोत्पादन*
PRODUCTION OF MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCT

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1983-84	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	इमारतीचे लाकूड—		<i>Timber—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	.. 292	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत)	.. 5,20,439	(b) Value (thousand Rs.)
2	जळाळ लाकूड—		<i>Firewood—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	.. 1,017	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत)	.. 1,41,159	(b) Value (thousand Rs.)
3	चंदन—		<i>Sandle Wood—</i>
	(अ) मूल्य (हजार रुपयांत)	.. N.A.	(a) Value (thousand Rs.)
4	गौण वनोत्पादन—(मूल्य हजार रुपयांत)		<i>Minor forest products—</i> (Value in thousand Rs.)
	(अ) बांबू 77,342	(a) Bamboo.
	(ब) गवत इत्यादी 6,077	(b) Grass and grazing.
	(क) विडी पाने 76,836	(c) Bidi leaves.
	(ड) इतर उत्पादन 9,161	(d) Other produce.

N.A.—उपलब्ध नाही./Not available.

*अस्थायी/Provisional

आधार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Chief conservator of forests, Government of Maharashtra, Pune.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.1

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण
 DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH
 1983*

अनुक्रमांक Serial No.	कामगारांचा कामावरील दैनिक सरासरीचा गट Range of average daily employment	चालू कारखाने (संख्या) Working Factories (No.)	त्यातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी Average daily number of workers (No.)
(1)	(2)	(3)	(4)
1	Less than 10 पेक्षा कमी	6,600	33,065
2	10 to 19	4,720	64,224
3	20 to 49	3,536	1,05,854
4	50 to 99	1,389	92,861
5	100 to 499	1,354	2,78,371
6	500 to 999	222	1,51,778
7	1,000 to 4,999	175	3,31,623
8	5,000 व त्याहून अधिक /and above.	11	79,057
	एकूण Total	18,007	11,36,833

*अस्थायी/Provisional

साधार.—मुख्य निरीक्षक, कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—The Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तबता क्रमांक/TABLE No. 7.2

कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे कारखान्यांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण
 FACTORIES WITH AVERAGE DAILY EMPLOYMENT CLASSIFIED ACCORDING TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES
 1983*

अनुक्रमांक Serial No. (1)	कारखान्याचे प्रमुख गट (2)	प्रत्येक गटातील चालू कारखाने (संख्या) Working factories (No.) (3)	त्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily workers (No.) (4)	Major groups (2)
1	शेती, जंगल व खानकाम	41	1,683	Agriculture, forestry and mining.
2	अन्न पदार्थांचे उत्पादन	1,849	95,213	Manufacture of food products.
3	पेये	45	4,561	Manufacture of beverages,
4	तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन	23	3,869	Manufacture of tobacco and tobacco products,
5	सूती कापडाचे उत्पादन	2,178	2,28,734	Manufacture of cotton textiles.
6	लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या आणि ताग, सण व मेस्टा यांच्या कापडाचे उत्पादन.	887	43,902	Manufacture of wool, silk and synthetic fibre textiles and manufacture of jute, hemp and mesta textiles.
7	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वापरावयाच्या वस्तू).	579	21,178	Manufacture of textile products (including wearing apparel other than footwear).
8	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन	2,475	14,482	Manufacture of wood and wood products furniture and fixtures.
9	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग	1,067	54,410	Manufacture of paper and paper products and printing, publishing and allied industries
10	कातडी, कातड्याच्या आणि केसाळ कातड्याच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून).	73	2,574	Manufacture of leather and leather and fur products (except repair).
11	खर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन.	860	45,390	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products.

12	रसायने, रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदार्थ सोडून).	967	99,471	Manufacture of chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).
13	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	942	39,655	Manufacture of non-metallic mineral products.
14	मुलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन	739	68,046	Basic metal and alloys industries.
15	धातुच्या वस्तू व भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून).	1,484	60,995	Manufacture of metal products and parts (except machinery and transport equipments)
16	यंत्रसामुग्री, यांत्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून).	1,478	1,09,921	Manufacture of machinery, machine tools and parts except electrical machinery.
17	विद्युत यंत्रसामुग्री, साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग	809	66,235	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts
18	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन	257	91,341	Manufacture of transport equipments and parts.
19	इतर उत्पादक कारखाने	436	17,092	Other manufacturing industries
20	विद्युत, वायु, वाष्प	142	12,976	Electricity, gas and steam.
21	जल योजना आणि पुरवठा व सफाई सेवा	67	2,501	Water works and supply and sanitary services
22	संकीर्ण, घाऊक आणि किरकोळ व्यापार उद्योगाखालील, नोंदविलेल्या आस्थापना	31	2,172	Establishments registered under miscellaneous wholesale and retail trade industries.
23	बांधकाम व संलग्न कामे भू-जल व हवाई वाहतूक. वाहतूकीशी संबंधित दळणवळण सेवा.	17	9,409	Construction and activities allied to construction, land, water and air transport, communications, services incidental to transport.
24	साठवण आणि गोदामे	25	1,217	Storage and warehousing.
25	स्थावर मालमत्ता व व्यावसायिक सेवा, शैक्षणिक, वैद्यकीय व आरोग्य सेवा, आंतरराष्ट्रीय व अन्य राज्य क्षेत्रांतील उपक्रम अन्यत्र अवर्गीकृत सेवा व उचित वर्गीकरण शक्य नसलेली कामे	54	3,182	Education, medical, real estate and business services and health services, international and other extra territorial bodies, services not elsewhere classified and activities not adequately defined.
26	मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा.	19	837	Recreational and cultural services
27	वैयक्तिक सेवा	23	1,362	Personal Services.
28	दुरुस्ती सेवा	440	34,425	Repair Services.
	एकूण ..	18,007	11,36,833	.. Total

*अस्थायी/Provisional

आधार.—मुख्य निरीक्षक, कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.—Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3

चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या
WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY EMPLOYMENT IN EACH DISTRICT
1983*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	चालू कारखा- न्यांची संख्या Working factories (No.)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers (No.)	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	7,417	5,21,076	Greater Bombay.
2	ठाणे	1,274	1,23,776	Thane.
3	रायगड	144	14,107	Raigad.
4	रत्नागिरी	93	4,447	Ratnagiri.
5	सिध्दूर्ग	78	2,880	Sindhudurg
6	नाशिक	635	42,066	Nashik.
7	धुळे	183	8,954	Dhule.
8	जळगाव	434	27,837	Jalgaon.
9	अहमदनगर	267	20,596	Ahmadnagar.
10	पुणे	1,845	1,32,105	Pune.
11	सातारा	259	12,482	Satara.
12	सांगली	365	14,011	Sangli.
13	सोलापूर	1,149	28,546	Solapur.
14	कोल्हापूर	731	32,380	Kolhapur.
15	औरंगाबाद	316	22,101	Aurangabad.
16	जालना	98	3,638	Jalna
17	परभणी	69	4,052	Parbhani.
18	बीड	71	3,788	Beed.
19	नांदेड	100	8,425	Nanded.
20	उस्मानाबाद	51	2,835	Osmanabad.
21	लातूर	N.A.	N.A.	Latur
22	बुलढाणा	198	6,529	Buldana.
23	अकोला	291	13,295	Akola.
24	अमरावती	266	10,261	Amravati.
25	यवतमाळ	153	8,571	Yavatmal.
26	वर्धा	67	8,380	Wardha.
27	नागपूर	852	44,584	Nagpur.
28	भंडारा	356	4,585	Bhandara.
29	चंद्रपूर	210	9,963	Chandrapur.
30	गडचिरोली	35	563	Gadchiroli.
महाराष्ट्र राज्य		18,007	11,36,833	.. Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

आधार.-- मुख्य निरीक्षक कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.—Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.4

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, औद्योगिक उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी
PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED BY MANUFACTURE
1982-83

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	उद्योग	उत्पादक भांडवल Productive capital	उत्पादन Total output	मूल्यवृद्धी Value added	Industry group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	खाद्य वस्तू	552	2,242	250	Food products.
2	पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन ..	75	210	53	Beverages, tobacco and tobacco products.
3	सूती कापड	344	841	191	Cotton textiles.
4	लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूचे कापड ..	319	972	174	Wool, silk and synthetic fibre textiles.
5	ताग, हेम्प व मेस्ता कापड	3	..	Jute, hemp and mesta textiles.
6	कापडाच्या वस्तु (पादत्राणे व्यतिरिक्त धारण करण्याच्या परिधानासहित)	46	260	35	Textile products (including wearing apparel other than footwear).
7	लाकूड व लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर यांचे उत्पादन	17	44	8	Wood and wood products, furniture and fixtures.
8	कागद, व कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन व संबंधित उद्योग.	249	511	137	Paper and paper products, printing, publishing and allied industries.
9	कातडी, कातड्याच्या आणि केसाळ कातड्याच्या वस्तू (दुरुस्ती सोडून)	3	18	2	Leather, leather and fur products (except repair).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
10	रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व कोळसा ..	446	2,515	211	Rubber, plastic, petroleum and coal products.
11	रसायने व रासायनिक पदार्थ (पेट्रोलियम आणि कोळसा यांचे उत्पादन सोडून)	1,162	3,002	639	Chemicals and chemical products. (except products of petroleum and coal)
12	अघातू खनिज पदार्थ ..	121	248	46	Non-metallic mineral products.
13	मूलभूत धातू व मिश्र धातू ..	472	1,584	228	Basic metal and alloys industries.
14	धातूच्या वस्तू व सुटे भाग (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून).	229	586	149	Metal products and parts (except machinery and transport equipment).
15	यंत्रसामुग्री, यांत्रिक अवजारे आणि सुटे भाग (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून).	727	1,441	364	Machinery, machine tools and parts (except electrical machinery).
16	विद्युत यंत्रसामुग्री, साधने, उपकरणे आणि सुटे भाग	389	1,095	287	Electrical machinery, apparatus, appliances, supplies and parts.
17	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग	1,010	1,581	370	Transport equipment and parts.
18	उत्पादन करणारे इतर उद्योग	65	194	44	Other manufacturing industries.
19	इतर	3,097	1,624	389	Others.
सर्व उद्योग ..		9,322	18,971	3,575	All industries

62

टोप.—आकडे अस्थायी आहेत व वार्षिक उद्योग Note.—Figures are provisional and are based on Annual Survey of Industries, 1982-83. पाहणी, १९८२-८३ वर आधारित आहेत.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay. शासन, मुंबई.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.5

कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी
 AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY
 1984

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेवारीत) Average percentage of absenteeism	Centres
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई	15.84	Bombay.
2	सोलापूर	44.06	Solapur.
3	नागपूर	30.77	Nagpur.
4	जळगाव	20.10	Jalgaon.
5	नांदेड	38.60	Nanded.
6	औरंगाबाद	21.35	Aurangabad.
7	इतर केंद्रे	27.62	Other centres.
	एकूण केंद्रे	19.27	All centres.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.6

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES

1984

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	कापड गिरण्या—		<i>Textiles—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	22	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	19,408	(b) Number of workers involved
(१)	प्रत्यक्ष	17,590	(1) Directly.
(२)	अप्रत्यक्ष	1,818	(2) Indirectly.
(क)	वाया गेलेले एकूण श्रमदिन ..	26,40,336	(c) Number of mandays lost.
2	यंत्रोत्पादक कारखाने—		<i>Engineering—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	74	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	16,939	(b) Number of workers involved
(१)	प्रत्यक्ष	15,739	(1) Directly.
(२)	अप्रत्यक्ष	1,200	(2) Indirectly.
(क)	वाया गेलेले एकूण श्रमदिन ..	16,74,882	(c) Number of mandays lost.
3	संकीर्ण—		<i>Miscellaneous—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	97	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	23,336	(b) Number of workers involved
(१)	प्रत्यक्ष	21,861	(1) Directly.
(२)	अप्रत्यक्ष	1,475	(2) Indirectly.
(क)	वाया गेलेले एकूण श्रमदिन ..	14,50,243	(c) Number of mandays lost.
4	एकूण—		<i>Total—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	193	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	59,683	(b) Number of workers involved
(१)	प्रत्यक्ष	55,190	(1) Directly.
(२)	अप्रत्यक्ष	4,493	(2) Indirectly.
(क)	वाया गेलेले एकूण श्रमदिन ..	57,65,461	(c) Number of mandays lost.

आकडे अस्थायी आहेत. Figures are provisional.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.7

कापड उद्योगांची माहिती (गिरणी विभाग)/WORKING OF COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)
1983

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	गिरण्यांची संख्या Number of mills as at the end of December 1983	कामगारांची संख्या Employees on roll at the end of December 1983 (No.)	३१ डिसेंबर १९८३ रोजी As on 31st December 1983		Region
				स्थापित चात्या (हजारात) Spindles installed (‘000 No.)	माग (हजारात) Looms installed (‘00 No.)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	महाराष्ट्र 109	2,74,302	5,124	776	Maharashtra.
(a)	मुंबई शहर 54	1,74,156	3,461	619	Bombay City.
(b)	सर्वरित महाराष्ट्र	.. 55	1,00,146	1,663	157	Rest of Maharashtra.

आधार.—वस्त्र निर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई.

Source.—Textile Commissioner, Government of India, Bombay.

7. उद्योग आणि खणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.8

खनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION
1984

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज पदार्थ	उत्पादन (हजार मे. टनांत) Production (in thousand tonnes)	मूल्य (हजार रुपयांत) Value (in thousand Rs.)	Minerals
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट	Chromite.
2	दगडी कोळसा	9,711	17,03,547	Coal.
3	कच्चे लोखंड	1,312	54,291	Iron Ore.
4	चुनखडी	1,887	60,213	Lime stone.
5	कच्चे मँगनीज	220	88,660	Manganese Ore.
6	कॅओलिन (नैसर्गिक) @	5	85	Kaolin (Natural) @
7	गेहू	2	32	Ochre.
8	बॉक्साईट	478	19,077	Bauxite.
9	सिलिका सॅंड	157	3,841	Silica sand.
10	मीठ*	426	N.A.	Salt*
11	कायनाईट	22	3,793	Kyanite.
12	कोरंडम	Corundum.
13	डोलोमाईट	18	778	Dolomite.
14	सॅंड (इतर)	1,047	10,352	Sand (Others)
15	बेराईट	Barytes.
16	सीलीमानाईट	5	3,694	Sillimanite.

टोप.-(1) याकडे अस्थायी आहेत. i Note.—Figures are provisional.

(2) @चायना क्ले म्हणून ओळखला जातो/Known as China Clay.

(3) *उप मीठ बायुक्त, मुंबई यांनी कळविल्याप्रमाणे/As reported by the Deputy Salt Commissioner, Bombay.

(4) N. A. —उपलब्ध नाही/Not available.

आधार—भारतीय खान केंद्र, नागपूर. Source.—Indian Bureau of Mines, Nagpur

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.9

औद्योगिक उत्पादन/INDUSTRIAL PRODUCTION

1983

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तुचे नाव	परिमाण	उत्पादन Production	Unit	Name of Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	कोळसा	हजार टन	7,251*	Thousand tonne	Coal (incl. lignite)
2	पेट्रोलियम (कूड)	"	16,742*	Do. ..	Petroleum (crude)
3	साखर	"	2,774.9	Do. ..	Sugar
4	मीठ	"	422.0	Do. ..	Salt
5	सर्व प्रकारचे सूत	टन	2,10,178	Tonne ..	All yarn
6	सर्व प्रकारचे कापड	हजार मीटर	10,83,598	Thousand mtrs.	All cloth
7	पेट्रोलियमचे (रिफायनरी) उत्पादन	हजार टन	7,808	Thousand tonne	Petroleum (refinery) products.
8	तयार पोलाद	"	280	Do. ..	Finished steel
9	पोलादाची लगड	"	4,419	Do. ..	Steel ingots.
10	कठीण मिश्र धातू	"	75.8	Do. ..	Ferro Alloys
11	रेल्वे डब्वे	संख्या	24	Number	Railway, Coaches
12	वनस्पती	हजार मे. टनात	148.3	Thousand tonne	Vanaspati

*अस्थायी/provisional

आधार.—सेंट्रल स्टॅटिस्टिकल ऑरगनायझेशन, मासिक अहवाल. Source.—Central Statistical Organisation, Monthly Returns.

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1

विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर
 INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY
 1983-84

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1.	स्थापित क्षमता (३१ मार्च १९८४ रोजी) (हजार किलोवॅटमध्ये)		<i>Installed Capacity (As on 31st March 1984) (Thousand Kw.)</i>
	(अ) वाष्प	4,111	(a) Steam
	(ब) नैसर्गिक वायू	240	(b) Gas
	(क) जल	1,317	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य	210	(d) Nuclear
	एकूण	5,878	Total
2.	उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास) —		<i>Electricity Generated— (Million Kwh.)</i>
	(अ) वाष्प	14,300	(a) Steam
	(ब) नैसर्गिक वायू	6,178	(b) Gas
	(क) जल	1,594	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य	929	(d) Nuclear
	एकूण	23,001	Total
3.	वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास) —		<i>Electricity Consumed— (Million Kwh)</i>
	(अ) घरगुती वापर	2,374	(a) Domestic
	(ब) व्यापार उदीमासाठी झालेला वापर	1,192	(b) Commercial
	(क) उद्योगधंद्याकरिता झालेला वापर	9,284	(c) Industrial
	(ड) वाहने चालविण्यासाठी	695	(d) Traction
	(ई) इतर	3,389	(e) Others
	एकूण	16,934	Total

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत व ते केवळ सार्वजनिक सेवा उद्योग संघातील आहेत.

(२) अणुशक्तीजन्य स्थापित क्षमता तारापूर अणुशक्तीजन्य विद्युत केंद्राच्या ५० टक्क्यांइतकी दाखविली आहे.

Note.—(1) The figures are provisional. They relate to public utilities only.

(2) Nuclear installed capacity has been shown as 50 per cent of Tarapur Nuclear Power House.

आधार.—केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Central Electricity Authority, Government of India, New Delhi.

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2.

विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी/TOWNS AND VILLAGES ELECTRIFIED

(३१ मार्च १९८५ रोजी/As on 31st March 1985)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या No. of towns and villages electrified	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	Greater Bombay
2	ठाणे	1,486	Thane
3	रायगड	1,578	Raigad
4	रत्नागिरी	983	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	428	Sindhudurg
6	नाशिक	1,586	Nashik
7	धुळे	1,238	Dhule
8	जळगाव	1,438	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,297	Ahmadnagar
10	पुणे	1,385	Pune
11	सातारा	1,115	Satara
12	सांगली	526	Sangli
13	सोलापूर	951	Solapur
14	कोल्हापूर	1,017	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,205	Aurangabad
16	जालना	860	Jalna
17	परभणी	1,327	Parbhani
18	बीड	983	Beed
19	नांदेड	1,335	Nanded
20	उस्मानाबाद	633	Osmanabad
21	लातूर	815	Latur
22	बुलढाणा	1,216	Buldana
23	अकोला	1,466	Akola
24	अमरावती	1,550	Amravati
25	यवतमाळ	1,619	Yavatmal
26	वर्धा	948	Wardha
27	नागपूर	1,547	Nagpur
28	भंडारा	1,367	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,080	Chandrapur
30	गडचिरोली	482	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		33,402	Maharashtra State

साधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Bombay.

9. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1

३१ मार्च १९८५ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था

NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 1985

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	शेअर भांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या व नफ्या- साठी काम न करणाऱ्या कंपन्या Companies limited by guarantee and asso- ciations not for profit		एकूण Total	District
		सार्वजनिक Public	खाजगी Private	सार्वजनिक Public	खाजगी Private		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मुंबई	2,300	20,033	166	31	22,530	Greater Bombay
2	ठाणे	6	471	477	Thane
3	रायगड	..	38	38	Raigad
4	रत्नागिरी	..	14	14	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	3	3	Sindhudurg
6	नाशिक	9	162	4	2	177	Nashik
7	धुळे	1	27	28	Dhule
8	जळगाव	9	69	78	Jalgon
9	अहमदनगर	11	60	4	..	75	Ahmadnagar
10	पुणे	75	1,566	14	4	1,659	Pune
11	सातारा	17	110	127	Satara
12	सांगली	14	70	3	1	88	Sangli
13	सोलापूर	1	82	83	Solapur
14	कोल्हापूर	25	192	4	..	221	Kolhapur
15	औरंगाबाद	15	121	2	..	138	Aurangabad
16	जालना	Jalna
17	परभणी	..	7	7	Parbhani
18	बीड	..	2	2	Beed
19	नांदेड	1	24	1	..	26	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	4	5	Osmanabad
21	लातूर	1	1	Latur
22	बुलढाणा	4	6	10	Buldana
23	अकोला	13	39	2	..	54	Akola
24	अमरावती	6	54	60	Amravati
25	यवतमाळ	6	12	18	Yavatmal
26	वर्धा	3	16	1	..	20	Wardha
27	नागपूर	55	391	9	4	459	Nagpur
28	भंडारा	3	21	24	Bhandara
29	चंद्रपूर	3	8	11	Chandrapur
30	गडचिरोली	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		2,579	23,602	210	42	26,433	Maharashtra State

आधार.—कंपनी व्यवहार खाते, कायदा, न्याय
आणि कंपनी व्यवहार मंत्रालय,
भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs, Ministry
of Law, Justice and Company Affairs,
Government of India, New Delhi.

10. बँका/BANKS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या
 NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICES
 IN EACH DISTRICT
 (३१ डिसेंबर १९८२ रोजी/As on 31st December 1982)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या No. of places having banking offices	एकूण बँक कार्यालयांची संख्या Total No. of banking offices	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	1,282	Greater Bombay
2	ठाणे	95	322	Thane
3	रायगड	70	154	Raigad
4	रत्नागिरी	104	187	Ratnagiri
5	नाशिक	123	347	Nashik
6	धुळे	78	184	Dhule
7	जळगाव	145	299	Jalgaon
8	अहमदनगर	146	312	Ahmadnagar
9	पुणे	153	591	Pune
10	सातारा	106	245	Satara
11	सांगली	109	287	Sangli
12	सोलापूर	104	277	Solapur
13	कोल्हापूर	121	343	Kolhapur
14	औरंगाबाद	95	223	Aurangabad
15	परभणी	79	145	Parbhani
16	बीड	56	110	Beed
17	नांदेड	101	172	Nanded
18	उस्मानाबाद	94	187	Osmanabad
19	बुलढाणा	65	135	Buldana
20	अकोला	60	149	Akola
21	अमरावती	87	169	Amravati
22	यवतमाळ	68	127	Yavatmal
23	वर्धा	39	85	Wardha
24	नागपूर	78	253	Nagpur
25	भंडारा	57	108	Bhandara
26	चंद्रपूर	57	110	Chandrapur
एकूण		2,291	6,803	Total

आधार.—भारतीय रिझर्व्ह बँकेने प्रकाशित केलेल्या
 "डिरेक्टरी ऑफ बँक ऑफिसिस, डिसेंबर
 १९८२" चे प्रकाशन.

Source.—"Directory of Bank Offices, December
 1982" published by the Reserve Bank
 of India.

11. सहकार/CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.1

संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाऊ दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल
SOCIETIES, MEMBERSHIP, WORKING CAPITAL, ADVANCES AND TURNOVER

1983-84

अनुक्रमांक Serial No.	सहकारी संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या Number of Societies	सभासदांची संख्या (हजार) Members (Thousand No.)	खेळते भांडवल (लाख रुपये) Working Capital (Lakh Rs.)	दिलेले कर्ज (लाख रुपये) Advances (Lakh Rs.)	थकबाकी (लाख रुपये) Out- standing (Lakh Rs.)	मालाची उलाढाल (लाख रुपये) Turnover of produce (Lakh Rs.)	Type of Society
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	प्रमुख मध्यवर्ती कृषि व विगर कृषि संस्था.	33	1,245	3,00,255	4,16,091	1,74,378	All apex and central societies
2	कृषि पत संस्था *	.. 18,521	5,935	73,574	34,075	53,252	18,111	Agricultural credit*
3	विगर कृषि पत संस्था	.. 6,359	5,110	2,04,531	1,81,242	1,21,907	1,461	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	.. 501	558	20,350	815	965	1,05,592	Marketing
5	उत्पादक संस्था	.. 17,767	2,744	1,71,556	1,104	4,399	1,29,110	Productive enterprises
6	इतर	.. 27,949	2,666	62,965	3,012	7,183	25,503	Others
	एकूण	.. 71,130	18,258	8,33,231	6,36,339	3,62,084	2,79,777	.. Total

*यात प्राथमिक कृषि पत संस्था यांचा समावेश आहे.
आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

*Includes primary agricultural credit societies.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar of Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1

रस्त्यांची लांबी/ROAD LENGTH

(किलोमीटरमध्ये /In Kilometre)

अनुक्रमांक Serial No.	रस्त्याचा प्रकार	३१ मार्च रोजी As on 31st March		Type of road
		1984*	1985†	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	राष्ट्रीय महामार्ग ..	2,939	2,939	National highways.
2	राज्य महामार्ग ..	19,060	19,250	State highways.
3	प्रमुख जिल्हा रस्ते ..	25,977	26,236	Major district roads.
4	इतर जिल्हा रस्ते ..	27,621	27,897	Other district roads.
5	ग्रामरस्ते ..	71,375	72,088	Village roads.
एकूण ..		1,46,972	1,48,410	Total

*सुधारित/Revised. †अस्थायी/Provisional

टीप.— शासकीय निर्णयानुसार १९८४ पासून अवर्गीकृत रस्ते, ग्राम रस्ते मध्ये अंतर्भूत केले असल्याने यापुढे अवर्गीकृत रस्ते हा प्रकार असणार नाही.

Note—Since 1984 as per Government resolution unclassified roads are included in village roads, hence the unclassified roads will not be shown separately henceforth.

आधार. — सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2

पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण

ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPE OF SURFACE

(किलोमीटरमध्ये/In Kilometre)

अनुक्रमांक Serial No.	पृष्ठभागाचा प्रकार	३१ मार्च रोजी As on 31st March		Type of surface
		1984*	1985†	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	सिमेंट काँक्रीट	354	354	Cement Concrete
2	डांबरी	26,738	27,738	Black topped
3	खडीचे	55,319	59,319	Water bound mecadam
	एकूण पृष्ठांकित	82,411	87,411	Total surfaced
4	अपृष्ठांकित	64,561	60,999	Total unsurfaced
	एकूण	1,46,972	1,48,410	Total

*सुधारित/Revised. †अस्थायी/Provisional.

आधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी*

OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD TRANSPORT CORPORATION*

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	मार्गांची संख्या ३१ मार्च १९८५ रोजी No. of routes as on 31-3-1985	मार्गांची एकूण लांबी (किलोमीटर) ३१ मार्च १९८५ रोजी Total route distance (in km.) as on 31-3-1985	प्रतिदिन मार्गावर वाहतूक करणाऱ्या वाहनांची दैनिक सरासरी संख्या (१९८४-८५) Average No. of vehicles on road per day 1984-85	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची संख्या (१९८४-८५) Average No. of vehicles held during 1984-85	प्रवाशांची दैनिक सरासरी (लाख) (१९८४-८५) Average No. of Passengers travelled daily during 1984-85 (in lakhs)	Region	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)	
1	औरंगाबाद	1,894	1,50,920	1,488	1,751	6.75	Aurangabad
2	मुंबई	4,283	2,20,108	3,055	3,514	16.23	Bombay
3	नागपूर	2,460	1,48,497	1,866	2,210	6.82	Nagpur
4	पुणे	3,900	2,58,296	2,812	3,121	11.66	Pune
	एकूण	12,537	7,77,821	9,221	10,596	41.46	.. Total

*अस्थायी/Provisional

आधार.—महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई. Source.—Maharashtra State Road Transport Corporation, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4

वापरात असलेली मोटार वाहने
MOTOR VEHICLES IN OPERATION

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनांचा प्रकार	वाहनांची संख्या (१ जानेवारी १९८५ रोजी) Number in force (as on 1st January 1985)	Class of vehicles
(1)	(2)	(3)	(2)
1	दुचाकी स्वयंचालित वाहने	7,09,320	Two wheels auto vehicles
2	मोटारी	2,82,972	Motor cars
3	टॅक्सी कॅब्स	39,843	Taxi cabs
4	स्वयंचालित रिक्शा	67,119	Auto rickshaws
5	स्टेज करिजेस—		Stage carriages—
	(१) डिझेल इंजिनावर चालणाऱ्या	17,382	(i) Diesel engaged
	(२) पेट्रोल इंजिनावर चालणाऱ्या	..	(ii) Petrol engaged
6	कॉन्ट्रॅक्ट करिजेस—		Contract carriages—
	(१) डिझेल इंजिनावर चालणाऱ्या	2,457	(i) Diesel engaged
	(२) पेट्रोल इंजिनावर चालणाऱ्या	..	(ii) Petrol engaged
7	मालमोटारी—		Lorries—
	(अ) खाजगी वाहने—		A. Private carriers—
	(१) डिझेल इंजिनावर चालणाऱ्या	28,870	(1) Diesel engaged
	(२) पेट्रोल इंजिनावर चालणाऱ्या	8,894	(2) Petrol engaged
	(ब) सार्वजनिक वाहने—		B. Public Carriers—
	(१) डिझेल इंजिनावर चालणाऱ्या	92,423	(1) Diesel engaged
	(२) पेट्रोल इंजिनावर चालणाऱ्या	12,364	(2) Petrol engaged
8	रुग्णवाहिका	1,448	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस	792	School buses
10	खाजगी वाहने	2,978	Private service vehicles
11	जोड वाहने (ट्रॅलर)	37,910	Trailors
12	ट्रॅक्टरस	37,439	Tractors
13	इतर	2,837	Others
	एकूण	13,45,048	Total

आधार.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Transport,
Government of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5

लोहमार्गाची लांबी/RAILWAY ROUTE LENGTH

३१ मार्च १९८४ रोजी/ ब्रॉड गेज/Broad gauge (कि. मी./k.m.)	As on मीटर गेज/Meter gauge (कि.मी./k.m.)	31st March, 1984 नॅरोगेज/Narrow gauge (कि.मी./k.m.)	एकूण/Total
(1)	(2)	(3)	(4)
3,203	994	1,100	5,297

आधार.—भारतीय विभागीय रेल्वे.

Source.—Indian Divisional Railways.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.6

महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या.

NUMBER OF POST OFFICES AND TELEGRAPH OFFICES IN MAHARASHTRA STATE

वर्ष Year	डाक कार्यालये Post Offices	तार कार्यालये Telegraph Offices
(1)	(2)	(3)
1983-84	10,992	2,118
1984-85	11,861	2,110

आधार.—पोस्टमास्तर जनरल, मुंबई.

Source.—Postmaster General, Bombay.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.1

मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन
NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN BOMBAY PORT
1983-84

अनुक्रमांक Serial No.	जहाजांचा प्रकार	जहाजांची संख्या No. of ships	मेट्रिक टन्स/M.Tonnes		Class of vessels
			एकूण (हजारंत) Gross (in 000)	निव्वळ (हजारंत) Net (in 000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	वाफेवर चालणारी (तेल वाहकां- व्यतिरिक्त) —				Steamship other than tankers.
	(अ) परदेशांशी वाहतूक करणारी				(A) Foreign—
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	1,240	12,766	7,536	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी.	473	723	398	(2) 3,500 G. R. T. and less.
	(ब) किनाऱ्यावर वाहतूक करणारी—				(B) Coastal—
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	56	614	357	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी.	374	522	299	(2) 3,500 G. R. T. and less.
	(३) रिग पुरवठा करणारे	1,189	497	252	(3) Rig supplier
2	तेलवाहक जहाजे	624	12,488	7,769	Tankers
3	कोळसा नेणारी	Colliers
	एकूण ..	3,956	27,611	16,611	.. Total
4	शिडावर चालणारी जहाजे—				Sailing Vessels
	(१) परदेशांशी वाहतूक करणारी	611	..	59	(1) Foreign
	(२) किनाऱ्यावरील वाहतूक करणारी.	3,305	..	185	(2) Coastal.
	एकूण बेरीज ..	7,872	27,611	16,855	.. Grand Total

टीप.—(१) ३,५०० G.R.T. = ३,५५६ मेट्रिक टन.

(२) *आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरीज जुळणार नाही.

Note.—(1) 3,500 G.R.T. = 3,556 gross registered metric tonnes.

(2) *Details may not add up to the totals due to rounding.

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.

Source.—Administrative Report of Bombay Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 13.2.

मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल

CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND BUNDERS IN BOMBAY PORT

(हजार मे. डेडवेट टनांत/In thousand metric dead weight tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	
		1983-84	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	आयात माल ..	10,748	Imports
2	निर्यात माल ..	13,993	Exports
	एकूण ..	24,741	.. Total

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.

Source.—Administrative Report of Bombay Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.3

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरातून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल
CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE MINOR PORTS
OF MAHARASHTRA STATE
1984-85

(मे. टनांत/in m. tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बंदराचे नाव (2)	आयात Imports (3)	निर्यात Exports (4)	एकूण Total (5)	Name of the port (2)
1	डहाणू	1,513	..	1,513	Dahanu
2	अर्नाळा	5,724	5,724	Arnala
3	ठाणे	Thane
4	ट्रॉम्बे	11,551	11,551	Trombay
5	पनवेल (उळवा)	30,333	..	30,333	Panvel (Ulwa)
6	मोरा	286	14,071	14,357	Mora
7	कारंजा	31	3,601	3,632	Karanja
8	अलिबाग (धरमतार)	24,338	..	24,338	Alibag (Dharamtar)
9	राजपुरी	1,149	25	1,174	Rajpuri
10	बाणकोट	2,987	167	3,154	Bankot
11	हर्णे	480	14	494	Harnai
12	दाभोल	13,924	1	13,925	Dabhol
13	जयगड	1,206	..	1,206	Jaigad
14	रत्नगिरी	2,18,300	..	2,18,300	Ratnagiri
	(परदेशात)	..	854	854	(Foreign)
15	जैतापूर	1,534	..	1,534	Jaitapur
16	विजयदुर्ग	3,544	958	4,502	Vijaydurg
17	देवगड	2,446	18	2,464	Devgad
18	मालवण	2,274	1	2,275	Malvan
19	वेंगुर्ला	15	1,161	1,176	Vengurla
20	रेडी (परदेशात)	12,22,377	12,22,377	Redi (Foreign)
21	इतर बंदरे	3,553	122	3,675	Other ports
	एकूण ..	3,07,913	12,60,645	15,68,558	.. Total

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.4

महाराष्ट्र राज्यातील बंदरातून होणारी प्रवासी वाहतूक
PASSENGER TRAFFIC AT THE PORTS OF MAHARASHTRA STATE
1984-85

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव Name of the port	प्रवाशांची संख्या No. of Passengers		एकूण प्रवासी Total traffic	Name of the port
		जाणारे Embarked	येणारे Dis-embarked		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	मुरुड	Murud
2	राजपुरी	Rajpuri
3	श्रीवर्धन	Shriwardhan
4	दाभोळ	17,727	17,494	35,221	Dabhol
5	जयगड	Jaigad
6	रत्नागिरी (रानपार घट्टन)	Ratnagiri (including Ranpar)
7	जैतापूर (मुसाकाजी)	13,807	12,906	26,713	Jaitapur (Musakaji)
8	विजयदुर्ग	10,940	10,817	21,757	Vijaydurg
9	देवगड	18,228	18,369	36,597	Devgad
10	मालवण	Malvan
11	वेंगुर्ला	Vengurla
	किनाऱ्याची सेवा एकूण ..	60,702	59,586	1,20,288	Total Coastal Service
12	मोरा	3,94,833	4,40,527	8,35,360	Mora
13	मांडवा	Mandwa
14	रेवस (थल)	2,37,097	2,37,378	4,74,475	Revas (Thal)
15	अलिबाग (धरमतार)	Alibag (Dharamtar)
	एकूण मुंबई बंदर सेवा ..	6,31,930	6,77,905	13,09,835	Total Bombay harbour services
	एकूण ..	6,92,632	7,37,491	14,30,123	Grand Total

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1

महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार

INLAND TRADE OF MAHARASHTRA

1981-82*

(हजार मे टनांत/In thousand tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माल Imports into the State	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माल Exports from the State	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	जनावरे (हजारांत)	636	37	Animals (thousand No.)
2	कोळसा आणि कोक	3,717	954	Coal and coke.
3	कच्चे मॅंगनीज ..	1	116	Manganese ore.
4	चुना आणि चुनखडी	27	2	Lime and limestone.
5	मोठ ..	42	133	Salt.
6	तांदुळ ..	967	85	Rice.
7	गहू व गव्हाचे पीठ ..	1,317	22	Wheat and wheat flour
8	जोंघळा ..	67	36	Jowar.
9	बाजरी ..	33	2	Bajri.
10	कडधान्ये व इतर धान्ये	62	77	Pulses, and other grain
11	गळिताची धान्ये	47	15	Oil seeds.
12	वनस्पती तेल ..	9	180	Vegetable oils.
13	साखर (खांडसरी सोडून) †	3	815	Sugar(excluding khandsari)
14	गूळ ..	107	33	Gur.
15	कापड (कापसाचे) आणि धागा ..	5	20	Cotton piecegoods and yarn etc.
16	लोखंड व पोलाद ..	1,094	442	Iron and steel
17	सिमेंट ..	1,004	3	Cement.
18	केरोसिन तेल ..	6	64	Kerosene oil.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
19	पॅड	198	130	Oil cakes.
20	चहा	16	..	Tea.
21	इमारतीचे लाकूड (टीक धरून)	167	16	Timber (including teak wood).
22	पशुजन्य उत्पादन	26	8	Animal products.
23	मका	17	13	Maize.
24	हरमरा व तज्जन्य उत्पादन ..	66	15	Gram and gram products.
25	बाजरी व ज्वारी सोडून इतर एकदल धान्ये.	Milletts other than bajra and jawar
26	खनिज तेल	85	669	Minerals oil
27	बिटा व कौले	36	..	Bricks and tiles
28	काच	7	13	Glass
29	हिरडा	1	1	Myro balance
30	ताग व वाख	1	1	Jute and hemp
31	यंत्रसामग्री	24	16	Machinery equipment
32	धातुच्या वस्तू	20	3	Metal products
33	पादत्राणे	1	Shoes (footwear)
34	कच्चे लोखंड	20	4	Iron ore
35	बिडीची पाने	6	2	Bidi leaves
36	कापूस	49	25	Raw cotton
37	कृत्रिम रेशमाच्या वस्तू	13	Artificial silk piece goods
38	तंबाखू	1	1	Tobacco raw
39	सुकी फळे व भाजीपाला	31	177	Fruits dried and vegetable
40	लोकर व लोकराचे कापड	1	3	Woolen piecegoods and wool raw.

*वरील आकडेवारी रेल्वे व जहाज वाहतूकीच्या व्यापाराच्या अभिलेखात नोंदल्याप्रमाणे मालाचे द्रोवळ वजन दर्शविते.

*Figures relate to gross weight of quantities as recorded in the invoices of Rail and Steamer.

आधार.—वाणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी खाते, भारत सरकार, कलकत्ता.

Source.—Office of the Director General of Commercial Intelligence and statistics Government of India, Calcutta.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण
INSTITUTIONS AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION
1983-84

अनुक्रमांक Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार	संस्था (संख्या) Institutions (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	Type of education
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	पूर्व प्राथमिक	668	75,731	Pre-primary.
2	प्राथमिक	52,667	90,30,628	Primary.
3	दुय्यम	6,989	40,01,164	Secondary.
4	शिक्षकांचे प्रशिक्षण—			Teachers' training—
	(1) अध्यापक विद्यालय प्रमाणपत्र	131	13,878	Junior college of education.
	(2) आंग्ल भारतीय	2	242	Anglo Indian.
	(3) चित्रकला शिक्षक प्रमाणपत्र	15	2,110	Drawing teacher's certificate.
	(4) पूर्व प्राथमिक शिक्षक प्रमाणपत्र	@	@	Pre-Primary teacher's certificate.
	(5) हस्तकला शिक्षक प्रमाणपत्र	6	593	Handi-crafts teacher's certificate.
	एकूण—(4)	154	16,823	Total
	उच्च शिक्षण—			Higher education—
	(1) विद्यापीठ शिक्षण विभाग	129	15,342	University teaching departments.
	(2) संशोधन संस्था	19	603	Research institutions
	(3) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था	1	2,117	Institutes of national importance.
	(4) विद्यापीठ समान संस्था ..	1	279	Institutes deemed as universities.
	(5) कला, वाणिज्य व शास्त्र	166	3,01,716	Arts, commerce and science
	(6) कला व शास्त्र	22	40,323	Arts and science.
	(7) कला व वाणिज्य	188	1,39,809	Arts and commerce.
	(8) कला	14	13,139	Arts
	(9) शास्त्र	27	23,358	Science
	(10) वाणिज्य	46	86,348	Commerce

@शिक्षणशास्त्र पदविकेत समाविष्ट//Included in D. Ed.

Rb 4606—7

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institution (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of education (2)
5	उच्च शिक्षण— (चालू)			<i>Higher education—contd.</i>
(11)	शास्त्र व वाणिज्य	4	4,069	Science and commerce
(12)	ललित कला ..	4	1,880	Fine arts
(13)	वास्तु शास्त्र ..	2	521	Architecture
(14)	तंत्रनिकेतन ..	2	157	Polytechnics
(15)	व्यवसायिक व्यवस्थापन	7	3,142	Business management
(16)	अभियांत्रिकी ..	28	13,958	Engineering
(17)	विधी (कायदा) ..	33	26,100	Law
(18)	तंत्रशास्त्र ..	3	1,053	Technology
(19)	पशुवैद्यक शास्त्र ..	3	1,141	Veterinary science
(20)	वृत्तपत्र व्यवसाय ..	1	40	Journalism
(21)	ग्रंथपालन शास्त्र ..	1	47	Library science
(22)	विषम चिकित्सा (ॲलोपथी)	13	11,348	Allopathy
(23)	आयुर्वेद ..	18	5,668	Ayurvedic
(24)	दंतकशास्त्र ..	4	1,019	Dental
(25)	शुश्रूषा ..	3	383	Nursing
(26)	औषधशास्त्र ..	6	900	Medicine (Pharmacy)
(27)	प्राच्य विद्याभ्यास ..	4	203	Oriental
(28)	नृत्य व संगीत ..	3	744	Dancing and music
(29)	उपहारगृह व्यवस्था ..	1	561	Catering
(30)	श्रमविज्ञान ..	1	116	Labour.
(31)	व्यावसायिक मार्गदर्शन	1	15	Vocational guidance
(32)	योग ..	2	83	Yoga
(33)	समाज शास्त्र ..	9	1,438	Social Science
(34)	शेतकी ..	12	4,619	Agriculture
(35)	गृहशास्त्र पदवी ..	5	2,749	Home science (Degree)
(36)	शिक्षण शास्त्र पदवी ..	47	7,017	Bachelor in education
(37)	शारीरिक शिक्षण पदविका	7	2,238	Diploma in physical education
(38)	चित्रपट विद्या ..	1	107	Film institute
(39)	समचिकित्सा	1	348	Homeopathy
	एकूण—(5) ..	839	7,10,669	.. Total
6	व्यावसायिक व विशेष शिक्षण—			<i>Professional and special education—</i>
(1)	तंत्रनिकेतन ..	49	15,632	Polytechnics
(2)	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	71	29,134	Industrial training institute.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—concl'd.

अनुक्रमांक Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार	संस्था (संख्या) Institution (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	Type Of education
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(3)	अभियांत्रिकी इतर ..	61	6,252	Other engineering.
(4)	समचिकित्सा (होमिओपॅथी)	23	3,894	Homeopathy.
(5)	शुश्रूषा व प्रासाविका ..	56	5,430	Nursing.
(6)	औषधशास्त्र ..	15	2,016	Pharmacy.
(7)	वाणिज्य ..	43	4,903	Commerce.
(8)	ललितकला ..	5	389	Fine arts.
(9)	गृहशास्त्र ..	3	81	Home science.
(10)	नौकानयन ..	1	243	Marine engineering.
(11)	शेतकीशाळा ..	25	2,962	Agricultural schools.
(12)	कुक्कुटपालन प्रशिक्षण ..	2	262	Poultry training.
(13)	तांत्रिक (सरकारी केंद्र)	24	Government technical centres.
(14)	औद्योगिक व तांत्रिक शाळा	27	4,233	Industrial and technical institutes.
(15)	शुश्रूषा व प्रासाविका ..	8	414	Nursing.
(16)	अस्थिव्यंग मनोव्यथित ..	6	778	Mentally handicapped.
(17)	अस्थिव्यंग ..	10	444	Crippled.
(18)	अपंग/अंध ..	21	1,614	Blind.
(19)	मूक/बधिर ..	19	1,267	Deaf and dumb.
(20)	नृत्य व संगीत ..	42	5,274	Music and dancing.
(21)	वन पालन ..	1	*	Forestry
(22)	सहकार ..	13	*	Co-operation.
(23)	गृहशास्त्र ..	1	22	Home science.
(24)	प्राच्यविद्या अभ्यास ..	48	4,326	Oriental
(25)	कीर्तन ..	1	39	Kirtan
(26)	शिवण व कर्तन कला ..	604	22,867	Arts and crafts.
(27)	प्रमाणित सुधार ..	30	3,333	Certified schools.
(28)	ग्रंथपाल शास्त्र ..	1	31	Library science.
(29)	हस्तकला शिक्षण प्रमाणपत्र	6	593	Handicraft teacher's
एकूण—(6) ..		1,216	1,16,433	.. Total
एकूण बेरोज ..		62,553	1,39,51,448	.. Grand Total

*सेवातर्गत अभ्यासक्रम आहे म्हणून या संस्थातील विद्यार्थ्यांची संख्या दिलेली नाही.

*The figures of number of students are not given as they are given in service training. आधार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source—Director of Education, Government of Maharashtra, Bombay.

Rb 4606—7a

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2

जिल्हावार प्राथमिक व दुय्यम शिक्षण/PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION IN EACH DISTRICT.
1984-85

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	प्राथमिक शिक्षण Primary Education			दुय्यम शिक्षण Secondary Education			District
		संस्था Institutions	विद्यार्थी (हजार) Pupils (‘000)	शिक्षक (हजार) Teachers (‘000)	संस्था Institutions	विद्यार्थी (हजार) Pupils (‘000)	शिक्षक (हजार) Teachers (‘000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	2,114	1,056	30	880	697	23	Greater Bombay
2	ठाणे ..	2,680	518	12	314	226	7	Thane
3	रायगड ..	2,354	263	7	178	90	3	Raigad
4	रत्नागिरी ..	2,413	247	8	183	68	2	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	1,369	133	5	149	59	2	Sindhudurg
6	नाशिक ..	2,763	458	11	343	205	7	Nashik
7	धुळे ..	1,907	285	7	243	127	4	Dhule
8	जळगाव ..	1,818	417	11	289	167	6	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	2,507	399	11	320	199	6	Ahmadnagar
10	पुणे ..	3,400	680	16	422	330	10	Pune
11	सातारा ..	2,232	341	10	317	166	6	Satara
12	सांगली ..	1,355	300	9	262	124	4	Sangli
13	सोलापूर ..	2,004	391	10	297	142	5	Solapur
14	कोल्हापूर ..	1,949	399	10	325	154	5	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	1,453	227	6	196	83	3	Aurangabad
16	जालना ..	1,059	124	3	97	34	1	Jalna

17	परभणी	1,561	190	4	139	81	3	Parbhani
18	बीड	1,586	193	5	186	73	3	Beed
19	नांदेड	1,757	235	5	206	89	3	Nanded
20	उस्मानाबाद	796	137	4	149	70	2	Osmanabad
21	लातूर	1,081	192	5	203	88	3	Latur
22	बुलढाणा	1,381	218	5	187	85	3	Buldana
23	अकोला	1,693	264	7	277	123	4	Akola
24	अमरावती	1,544	273	7	323	143	4	Amravati
25	यवतमाळ	1,876	264	7	225	94	3	Yavatmal
26	वर्धा	964	142	4	164	83	3	Wardha
27	नागपूर	1,885	341	8	333	233	7	Nagpur
28	भंडारा	1,564	270	6	281	120	4	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,460	206	5	154	92	3	Chandrapur
30	गडचिरोली	855	74	2	41	16	1	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		53,420	9,235	240	7,683	4,263	137	Maharashtra State

टीप.—प्राथमिक शिक्षणात पूर्व प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केला नाही.

Note.—Primary education does not include preprimary education.

आधार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Education, Government of Maharashtra, Pune.

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1

जन्म, मृत्यू आणि बालमृत्यू यांचे प्रमाण/BIRTH RATES, DEATH RATES AND INFANT MORTALITY RATES
1984

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	जन्माचे प्रमाण (दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे) Birth rate (Per thousand estimated population)	मृत्यूचे प्रमाण (दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे) Death rate (Per thousand estimated population)	बालमृत्यूचे प्रमाण (दर हजार जीवित जन्मांमागे) Infant mortality rate (Per thousand live births)	District (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बृहन्मुंबई	23.3	8.1	62	Greater Bombay
2	ठाणे	17.4	3.9	21	Thane
3	रायगड	15.3	5.0	17	Raigad
4	रत्नागिरी	18.6	7.1	14	Ratnagi
5	सिंधुदुर्ग	19.3	8.2	17	Sindhudurg
6	नाशिक	23.4	6.6	34	Nashik
7	धुळे	22.9	6.4	27	Dhule
8	जळगाव	26.6	7.0	29	Jaigaou
9	अहमदनगर	21.2	5.3	27	Ahmadnagar
10	पुणे	21.2	6.0	40	Pune
11	सातारा	21.3	6.2	22	Satara
12	सांगली	21.6	6.4	25	Sangli
13	सोलापूर	25.1	6.1	29	Solapur
14	कोल्हापूर	21.3	6.2	30	Kolhapur
15	औरंगाबाद	19.1	4.7	31	Aurangabad
16	जालना	15.9	4.0	21	Jalna
17	परभणी	12.0	3.5	26	Parbhani
18	बीड	15.8	4.4	24	Beed

19	नांदेड	15.7	4.7	31	Nanded
20	उस्मानाबाद	17.2	4.6	25	Osmanabad
21	लातूर	18.3	3.8	16	Latur
22	बुलढाणा	25.6	6.1	39	Buldana
23	अकोला	18.2	4.4	32	Akola
24	अमरावती	21.0	5.8	34	Amravati
25	यवतमाळ	17.5	4.9	41	Yavatmal
26	वर्धा	17.9	5.8	43	Wardha
27	नागपूर	18.2	5.8	37	Nagpur
28	भंडारा	21.1	7.9	58	Bhandara
29	चंद्रपूर	17.5	5.7	42	Chandrapur
30	गडचिरोली	13.4	5.2	38	Gadchiroli
				<hr/>			
महाराष्ट्र राज्य ..				20.5	6.0	36	Maharashtra State

सूचना.—जन्म मृत्यूंची संपूर्ण नोंद न झाल्यामुळे त्यावरून काढलेले प्रमाण कमी आहे.

Note.—The registered rates are low due to under registration of births and deaths.

आधार.—सह-संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Joint Director of Health Services, (SBH-I and Vs), Government of Maharashtra, Pune.

16. जीवनविविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.2

कुटुंबकल्याणविषयक माहिती
FAMILY WELFARE STATISTICS

अनुक्रमांक Serial No.	वाच (2)	१९८४-८५ मधील During 1984-85	३१ मार्च १९८५ अखेर एकूण स्थिती Cumulative position up to the end of March 1985	Item (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	नसवंदी शस्त्रक्रिया (संख्या)			Sterilisations (No.)
	(अ) पुरुष नसवंदी	.. 1,62,977	38,46,696	(a) Vasectomy
	(ब) स्त्री नसवंदी	.. 3,89,235	36,88,351	(b) Tubectomy
	एकूण	.. 5,52,212	75,35,047	.. Total
2	लूप पद्धती (आय. यु. डी) (संख्या)	6,01,674	19,72,407	I. U. D. Insertions (No.)
3	नेद्रीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे.	.. 5,04,598	N. A.	Conventional contraceptive users
4	गोळ्या वापरणारे	.. 1,49,627	N. A.	Oral pill users

N.A.—उपलब्ध नाही./Not Available.

आधार—मह संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंबकल्याण विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—joint Director of Health Services (SBH-1 and Vs) (Family welfare), Government of Maharashtra, Pune.

16.जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16·3

महाराष्ट्र राज्यातील संस्थांकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा

MEDICAL FACILITIES AVAILABLE THROUGH INSTITUTIONS IN MAHARASHTRA STATE

(सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित)

(Public and Public aided)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	रुग्णालये (संख्या) Hospitals (No.)	दवाखाने (संख्या) Dispensaries (No.)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (संख्या) Primary Health Centres (No.)	प्राथमिक आरोग्यपथके (संख्या) Primary Health Units (No.)	क्षयरोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये (संख्या) Primary T. B. Hospitals and Clinics (No.)	संस्थांतील खाटांची संख्या No. of Beds in Institution	दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा Beds per lakh of population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
1	1983	..	619	2,085	477	400	90	82,230	131
2	1984	..	643	1,873	1,539	118	90	92,689	148

आधार.—आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.1

पोलीस स्टेशने आणि पोलिसांची संख्या
POLICE STATIONS AND POLICE FORCE

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	१ जानेवारी १९८४ रोजी ची संख्या Number as on 1st January 1984	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
पोलीस स्टेशने		Police Stations	
1	पोलीस स्टेशनची संख्या (एक सब-पोलीस स्टेशन घेऊन)	764	Number of Police Stations (including one Sub-Police Station)
2	चौक्यांची/आऊट पोस्टची संख्या ..	824	Number of out-posts/chowkies
पोलिसांची संख्या		Police Force	
1	पोलीस महासंचालक, पोलीस महानिरीक्षक, पोलीस उप महानिरीक्षक, पोलीस आयुक्त.	29	Director General of Police, Inspector General of Police, Deputy Inspector General of Police, Commissioner of Police.
2	पोलीस उप-आयुक्त/पोलीस अधीक्षक ..	124	Deputy Commissioner of Police/ Superintendent of Police.
3	सहायक पोलीस आयुक्त/पोलीस उप अधीक्षक./इत्यादी.	381	Assistant Commissioner of Police Deputy Superintendent of Police etc.
4	पोलीस निरीक्षक	1,390	Police Inspector
5	पोलीस फौजदार (सब-इन्स्पेक्टर) ..	5,058	Police Sub-Inspector
6	सहायक पोलीस फौजदार (हेड-कॉन्स्टेबल घेऊन)	27,100	Assistant Sub-Inspector including Head Constable
7	पोलीस शिपाई	73,765	Police Constable
एकूण		1,07,847	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2

इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून)
COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER INDIAN PENAL CODE

1984

अनुक्रमांक Serial No. (1)	गुन्हांचा प्रकार (2)	गुन्हांची संख्या Number of offences (3)	Type of offence (2)
1	दंगल	10,664	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	59	Offences relating to currency and bank notes.
4	खून	2,128	Murders.
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या संज्ञेत अंतर्भूत नसलेला)	35	Culpable homicide not amounting to murder
6	मादक पदार्थांचा वापर	45	Administering of stupefying drugs
7	माणसांचे अपहरण	928	Kidnapping and abduction
8	दरोडा अथवा त्याकरिता एकत्र होणे	643	Dacoity and preparation of assembly for dacoity
9	चोरी, लूट	3,227	Robbery
10	घरफोडी	16,332	House breaking
11	फसवणूक	2,263	Cheating
12	विश्वासघात	2,575	Breach of trust
13	चोऱ्या—	Theft of—
	(अ) तांब्याची तार	275	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	1,690	(b) Cattle
	(क) सायकली	5,277	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	3,564	(d) Motor vehicles and accessories
	(ई) पिस्तुले वगैरे	7	(e) Fire arms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	(f) Explosives
	(ग) इतर	51,264	(g) Other
14	इतर गुन्हे	10,027	Other crimes
	एकूण	1,15,003	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

18. कारागृहे/PRISONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS

1984

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या—		<i>Number of different types of prisons—</i>
	(अ) मध्यवर्ती कारागृह ..	7	(a) Central prisons
	(ब) जिल्हा कारागृह ..	33	(b) District prisons
	(क) तालुका दुय्यम तुरुंग ..	178	(c) Taluka Sub-jails
	(ड) पोलीस कोठड्या ..	N.A.	(d) Police lock-ups
	(ई) इतर ..	5	(e) Others
2	३१ डिसेंबर १९८४ रोजी शिक्षेच्या मुदतीनु- सार केलेले कैद्यांचे वर्गीकरण.		<i>Number of convicts according to length of sentence as on 31st December 1984.</i>
	(अ) एक वर्ष किंवा त्याहून कमी ..	2,342	(a) Below one year.
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षा हून कमी.	366	(b) Above one year and not exceeding two years.
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षा पेक्षा कमी.	455	(c) Above two years and not exceeding five years.
	(ड) पाच वर्षापेक्षा अधिक पण दहा वर्षा पेक्षा कमी.	246	(d) Above five years and not exceeding ten years.
	(ई) दहा वर्षापेक्षा अधिक ..	33	(e) Exceeding 10 years
	(फ) जन्मठेप ..	2,672	(f) Life sentence
	(ग) मृत्यू दंड ..	10	(g) Sentenced to death
	एकूण ..	6,124	.. Total

N.A.—उपलब्ध नाही/Not Available.

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune,

१९. घर बांधणी/HOUSING
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE

1981

(हजारांत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	वापराचे प्रकार	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	Type of use
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	घरांची यादी करतेवेळी रिकामी आढळलेली घरे--	644	360	1,004	1 Census houses vacant at the time of house-listing
2	वापरातील घरे--				2 Occupied census houses used as--
(1)	राहण्याची घरे	6,856	3,855	10,711	Dwellings
(2)	दुकाने व वस्ती (संमिश्र)	85	53	138	Shop-cum-dwellings
(3)	घरगुती धंदे धरून वर्कशॉप व वस्ती (संमिश्र)	206	84	290	Workshop-cum-dwelling including household industry.
(4)	हॉटेले, सराई, धर्मशाळा, प्रवासी घरे आणि तपासणी घरे.	6	6	13	Hotels, sarais, dharmashalas, tourist homes and inspection houses.
(5)	दुकाने (खाणावळी सोडून)	115	256	371	Shops excluding eating houses
(6)	उद्योगधंदे व कचेऱ्या असलेली	47	74	121	Business houses and offices
(7)	कारखाने यंत्र शाळा व तात्पुरत्या जागा	118	157	275	Factories, workshops and worksheds
(8)	उपहारगृहे, मिठाईची दुकाने व खाणावळी	21	30	51	Restaurants, sweetmeat shops and eating houses.

(9) मनोरंजन व सामूहिक संमेलनासाठी जागा आणि पंचायत घरे (मंदिरे सोडून) ..	12	6	18	Places of entertainment and community gathering (panchayat-ghar) excluding places of worship.
(10) प्रार्थनालये (जदा. मंदिर, चर्च, मस्जिद, गुरुद्वार इत्यादी).	118	24	142	Places of worship (e.g. temple, church, mosque, gurudwara, etc.).
(11) इतर	1,510	290	1,800	Others
एकूण वापरातील घरे (2) ..	9,095	4,834	13,930	.. Total occupied census houses (2)
एकूण (1)+(2) ..	9,739	5,194	14,934	.. Grand Total of (1) + (2)

टिप.--(१) 'घर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग ज्याला रस्त्यावरून, शिंदारातून किंवा सार्वजनिक जिऱ्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी वेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.--भारताची जनगणना, १९८१, महाराष्ट्र, मालिका १२, भाग सात.

Note.--(1) A census house is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court yard, staircase etc., used or recognised as a separate unit

(2) Details do not add up to the totals due to rounding.

Source.--Census of India, 1981--Maharashtra, Series 12, Part VII.

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.2

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED
1971

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	एकूण गणना केलेली कुटुंबे (हजारांत)	.. 6,136	2,763	8,900	Total number of households enumerated (in thousand No.)
2	एकूण गणना केलेले लोक (संस्थांतून रहाणारे व गृहहीन इत्यादी घरून) (हजारांत).	34,701	15,711	50,412	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houseless persons) (in thousand No.)
3	कुटुंबांचे वर्गीकरण (शेकडा)— ..				Percentage distribution of households—
	(अ) खोल्यांची संख्या नमूद न केलेली कुटुंबे ..	0.1	0.1	0.1	(a) Households with unspecified number of rooms.
	(ब) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे ..	67.8	63.4	66.4	(b) Households with one room.
	(क) दोन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	23.0	21.9	22.7	(c) Households with two rooms.
	(ड) तीन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	6.2	8.9	7.1	(d) Households with three rooms.
	(इ) चार खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	1.8	3.2	2.2	(e) Households with four rooms.
	(फ) पाच किंवा अधिक खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	1.1	2.5	1.5	(f) Households with five or more rooms.
	एकूण ..	100.0	100.0	100.0	Total

टीप.—वर दाखविलेली शेकडेवारी २० टक्के नमुन्यावर आधारित आहे.
आधार.—भारताची जनगणना, १९७१, महाराष्ट्र, मालिका ११, भाग चार.

Note.—The percentages shown above are based on 20 per cent sample.
Source.—Census of India 1971—Maharashtra, Series 11, Part IV.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.1

ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च/COVERAGE, SELF-RAISED INCOME AND EXPENDITURE OF VILLAGE PANCHAYATS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars 1984-85 (3)	Item (2)
1	व्याप्ती—		Coverage—
(१)	ग्रामपंचायतींची संख्या ..	24,631 ..	(1) No. of village panchayats.
(२)	त्यात अंतर्भूत असलेल्या खेड्यांची संख्या ..	40,537 ..	(2) No. of villages covered.
(३)	त्यातील लोकसंख्या (हजारांमध्ये) ..	41,173 ..	(3) Population covered (thousand No.)
2	उत्पन्न (लाख रुपये)		Income (lakh Rs.)
(१)	पंचायतीचे स्वतःचे उत्पन्न ..	1,614.17 ..	(1) Self-raised income.
(२)	अनुदाने ..	1,271.52 ..	(2) Grants.
(३)	देणग्या, वगैरे इत्यादी ..	2,599.21 ..	(3) Donations, contributions etc.
2.	एकूण उत्पन्न ..	5,484.90 ..	Total Income
3	खर्च (लाख रुपये)—		Expenditure (lakh Rs.)
(१)	आरोग्य व सफाई ..	830.22 ..	(1) Sanitation and health.
(२)	सार्वजनिक कामे ..	1,268.74 ..	(2) Public works.
(३)	लोककल्याणाची कामे ..	185.18 ..	(3) Welfare of people.
(४)	इतर ..	1,799.77 ..	(4) Others
3.	एकूण खर्च ..	4,083.91 ..	Total Expenditure

*अस्थायी, १९८१ च्या जनगणनेनुसार

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

*Provisional, According to 1981 Population Census.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2

नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण

CONSTITUTION OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS
1985

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नगरपरिषदांची संख्या Number of municipal councils	नगरपरिषदांच्या सदस्यांची संख्या Number of councillors			एकूण Total	District
			सर्वसाधारण General	राखीव Reserved	नामनिर्देशित Nominated		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	ठाणे	4	171	32	..	203	Thane
2	रायगड]	10	212	45	5	262	Raigad
3	रत्नागिरी	4	101	11	..	112	Ratnagiri
4	सिंधुदूर्ग	3	62	8	..	70	Sindhudurg
5	नाशिक]	9	252	55	..	307	Nashik
6	धुळे]	7	224	57	..	281	Dhule
7	जळगाव	13	406	71	..	477	Jalgaon
8	अहमदनगर	6	203	40	..	243	Ahmednagar
9	पुणे	11	250	51	..	301	Pune
10	सातारा	8	194	37	10	241	Satara
11	सांगली	6	204	41	..	245	Sangli
12	सोलापूर	9	229	54	..	283	Solapur
13	कोल्हापूर	9	213	46	5	264	Kolhapur
14	औरंगाबाद	5	96	18	5	119	Aurangabad
15	जालना	4	109	16	..	125	Jalna
16	परभणी	11	280	43	..	323	Parbhani
17	बीड	6	172	29	..	201	Beed
18	नांदेड	11	268	69	..	337	Nanded

19	उस्मानाबाद	..	8	173	36	..	209	Osmanabad
20	लातूर	..	5	144	33	..	177	Latur
21	बुलढाणा	..	9	249	40	..	289	Buldana
22	अकोला	..	9	275	50	..	325	Akola
23	अमरावती	..	10	236	55	5	296	Amravati
24	यवतमाळ	..	8	217	49	..	266	Yavatmal
25	वर्धा	..	6	181	44	..	225	Wardha
26	नागपूर	..	10	235	77	..	312	Nagpur
27	भंडारा	..	5	156	50	..	206	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	4	138	36	..	174	Chandrapur
29	गडचिरोली	..	1	20	5	..	25	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य			211	5,670	1,198	30	6,898	Maharashtra State
महानगरपालिका—								
Municipal corporations								
(1)	बृहन्मुंबई	..	1	135	5	..	140	Greater Bombay
(2)	पुणे	..	1	70	5	..	75	Pune
(3)	नागपूर	..	1	71	4	..	75	Nagpur
(4)	सोलापूर	..	1	59	6	..	65	Solapur
(5)	कोल्हापूर	..	1	54	6	..	60	Kolhapur
(6)	ठाणे	..	1	Thane
(7)	कल्याण	..	1	Kalyan
(8)	नाशिक	..	1	Nashik
(9)	पिंपरी-चिंचवड	..	1	Pimpri-chinchwad
(10)	औरंगाबाद	..	1	Aurangabad
(11)	अमरावती	..	1	Amravati
एकूण			11	389	26	..	415	Total

टीप.—ठाणे, कल्याण, नाशिक, पिंपरी-चिंचवड, औरंगाबाद व अमरावती या महानगरपालिका नव्याने स्थापन झाल्या असून त्या महानगरपालिकांतील सदस्यांची संख्या व राखीव जागांची संख्या अजून ठरविलेली नाही.

Note.—Thane, Kalyan, Nashik, Pimpri-Chinchwad, Aurangabad and Amravati Municipal Corporation have been recently established and the number of general seats and reserved seats is yet to be decided.

संघार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.3

नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च
INCOME AND EXPENDITURE OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS
1984-85

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

बाब (1)	सर्व नगरपरिषदा All municipal Councils (2)	सर्व महानगरपालिका All municipal Corporations (3)	एकूण Total (2+3) (4)	बृहन्मुंबई महानगरपालिका Greater Bombay municipal corporation (5)	Item (1)
उत्पन्न					
Income					
१. नगरपरिषदांचे दर व कर	80.22	448.95	529.17	321.56	I. Municipal rates and taxes
एकूण	80.22	448.95	529.17	321.56	.. Total
२. इतर साधनांपासून उत्पन्न					
II Income from other sources					
(अ) शासकीय अनुदान	53.64	33.63	87.27	12.23	(a) Government Grants
(ब) इतर साधने	17.24	89.78	107.02	50.89	(b) Other Sources
एकूण (अ+ब)	70.88	123.41	194.29	63.12	.. Total (a+b)
एकूण उत्पन्न (१+२)	151.10	572.36	723.46	384.68	.. Total Income (I+II)
(असाधारण कर्ज व प्रारंभिक शिल्लक सोडून)					
(excluding extra-ordinary debts and opening balance)					

खर्च						Expenditure
(अ) सामान्य प्रशासन	..	22.96	34.28	57.24	18.38	(a) General administration
(ब) सार्वजनिक दिवाबत्ती	..	5.44	15.49	20.93	10.12	(b) Public lighting
(क) पाणीपुरवठा	14.02	65.56	79.58	44.81	(c) Water supply
(ङ) गटारे, जलनिस्सारण व सफाई	..	23.56	86.39	109.95	63.56	(d) Drainage, conservancy and sanitation
(ई) रुग्णालये, दवाखाने व लस टोचणी	..	7.04	56.97	64.01	49.58	(e) Hospitals, dispensaries and vaccinations
(फ) सार्वजनिक बांधकामे	..	31.22	47.88	79.10	14.83	(f) Public works
(ग) इतर	43.09	250.97	294.06	164.75	(g) Others
एकूण खर्च		147.33	557.54	704.87	366.03	Total expenditure
(असाधारण कर्ज व अखेरची शिल्लक सोडून)						(excluding extra-ordinary debts and closing balance).

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20·4

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	प्रत्यक्ष Actuals 1983-84	सुधारित अंदाज Revised estimates, 1984-85	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	उत्पन्न			Receipts
1.	एकूण महसुली उत्पन्न (१+२)	408.88	495.39	Total Revenue receipts (i+ii)
	(१) स्वनिर्मित साधनाकरवी ..	18.84	22.90	(i) Self-raised resources
	(२) एकूण शासकीय अनुदाने (अ+ब)	390.04	472.49	(ii) Total Government grants (a+b)
	(अ) सांविधिक ..	389.83	471.83	(a) Statutory grants
	(ब) अभिकरण योजनांसाठी ..	0.21	0.66	(b) Agency scheme grants
2.	स्वनिर्मित साधनाकरवी उत्पन्नाची फोड (१ ते ४)	18.84	22.90	Self-raised resources (i to iv)
	(१) जमीन महसुलावरील स्थानिक उपकर (स्टॅम्प ड्यूटीसह)	7.68	10.56	(i) Local fund cess including stamp duty grants
	(२) शिक्षण ..	3.47	5.65	(ii) Education
	(३) इमारत व दळणवळण ..	2.84	1.64	(iii) Buildings and communications
	(४) इतर ..	4.85	5.05	(iv) Others
3.	एकूण शासकीय अनुदाने (१ ते ४)	389.83	471.83	Total Government grants (i to iv)
	(१) सहेतुक अनुदान ..	243.25	302.84	(i) Purposive grants
	(२) आस्थापना अनुदान ..	43.67	54.76	(ii) Establishment grants
	(३) योजना अनुदान ..	51.76	54.94	(iii) Plan scheme grants
	(४) इतर ..	51.15	59.29	(iv) Others

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)	
4.	एकूण महसुली खर्च (१ ते १३)	..	403.75	498.85	Total Revenue Expenditure (1 to 13)
	(1) सामान्य प्रशासन	..	43.66	59.64	General Administration
	(2) शिक्षण	..	219.80	264.47	Education
	(3) वैद्यकीय	..	2.78	3.13	Medical
	(4) सार्वजनिक आरोग्य	..	19.51	29.89	Public Health
	(5) आयुर्वेद	..	1.82	2.53	Ayurved
	(6) कृषि	..	6.76	8.05	Agriculture
	(7) पशुसंवर्धन	..	6.94	8.50	Animal Husbandary
	(8) इमारती व दळणवळण (सार्व- जनिक बांधकाम)	..	43.94	48.61	Buildings and Comm- unications
	(9) समाजकल्याण	..	8.70	12.16	Social Welfare
	(10) सामूहिक विकास	..	1.67	2.90	Community Development
	(11) सार्वजनिक आरोग्य अभि- यांत्रिकी	..	10.75	17.86	Public Health Engineering
	(12) पाटबंधारे	..	17.62	15.76	Irrigation
	(13) वने	..	1.97	2.31	Forest
	(14) इतर	..	17.82	23.04	Others

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5

प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या

LOCAL BODIES BY TYPE

स्थानिक संस्था	रोजी/As on 31-3-1985	Local body
(1)	(2)	(1)
महानगरपालिका ..	11	.. No. of Municipal Corporations.
नगरपरिषदा ..	211	.. No. of Municipal Councils.
जिल्हा परिषदा ..	29	.. No. of Zilla Parishads.
पंचायत समिती ..	298	.. No. of Panchayat Samitis.
ग्रामपंचायती ..	24,631*	.. No. of Gram Panchayats.
कटक मंडळे	7	.. No. of cantonment Board.

*अस्थायी/Provisional

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

21. सार्वजनिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1

सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल
RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	लोकसभा विधानसभा		Item
		Lok Sabha (1984)	Vidhan Sabha (1985)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	49	288	Total number of seats or Constituencies.
2	(अ) वर्गीकृत जातीकरिता राखीव जागा	3	18	(A) Number of seats reserved for scheduled castes.
	(ब) वर्गीकृत जमातीकरिता राखीव जागा	4	22	(B) Number of seats reserved for scheduled tribes.
3	सर्वसाधारण जागा	41	248	Number of general seats.
4	उमेदवारांची संख्या—			Number of candidates—
	(अ) पुरस्कृत	948	5,885	(a) Nominated
	(ब) ज्याचा पुरस्कार त्याज्य ठरविल असे.	40	179	(b) Whose nomination was rejected.
	(क) पुरस्कार मागे घेणारे	410	3,476	(c) Withdrew.
	(ड) निवडणुका लढवणारे	498	2,230	(d) Contested.
	(ई) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected.
5	मतदारांची संख्या (हजारांत)			Number of electors (thousand)
	पुरुष	18,865	19,409	Men
	स्त्रिया	17,801	18,336	Women
	एकूण	36,366	37,745	Total
6	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारांत)	22,451	22,338	Number of voters who voted (thousand)
7	भाह्य मते (हजारांत)	21,827	21,934	Number of valid votes polled (thousand)
8	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	62	59	Percentage of electors voting.

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

21. सार्वजनिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.2

उमेदवारांचे पक्ष पाठिव्यानुसार वर्गीकरण/CANDIDATES ACCORDING TO PARTY AFFILIATIONS

अनुक्रमांक Serial No.	पक्षाचे नाव	लोकसभा Lok Sabha (1984)		विधानसभा Vidhan Sabha (1985)		Name of the party
		पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (इ)	47	43	288	162	Indian National Congress (I).
2	भारतीय काँग्रेस (समाजवादी)	15	2	126	54	Indian Congress (Socialist)
3	जनता पक्ष	15	1	61	20	Janata Party.
4	भारतीय जनता पक्ष	20	67	16	Bharatiya Janata Party.
5	लोकदल	13	36	Lok Dal
6	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया	2	30	2	Communist Party of India.
7	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (माक्स)	2	15	2	Communist Party of India (Marxists.)
8	शेतकरी कामगार पक्ष	3	1	29	13	Peasant and Workers' Party.
9	अपक्ष	377	1	1,494	19	Independent.
10	इतर	4	84	Others.
एकूण		494	48	2,230	288	Total

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source— Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.1

अखिल भारतीय घाऊक किंमतींचे निर्देशांक (नवी मालिका)
ALL INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)

1985

(आधारभूत वर्ष/Base year—1970-71=100)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वस्तूंचा गट (2)	जानेवारी Jan. 1985 (3)	फेब्रुवारी Feb. 1985 (4)	मार्च March 1985 (5)	एप्रिल April 1985 (6)	मे May 1985 (7)	जून June 1985 (8)	Commodity Groups (2)
1	मूलभूत पदार्थ	323.5	323.6	321.8	324.4	328.3	334.6	Primary articles
2	इंधन, शक्ति, दिवाबत्ती व वंगण	520.6	520.8	535.2	555.6	564.3	567.0	Fuel, power, light and lubricants
3	उत्पादित पक्का माल	323.0	321.0	326.0	333.7	337.9	340.2	Manufactured pro- ducts
4	सर्व वस्तू	339.9	339.0	341.9	348.6	353.0	357.1	All commodities

समता क्रमांक/TABLE No. 22.1.—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तुंचा गट	जुलै July 1985	ऑगस्ट August 1985	सप्टेंबर Sept. 1985	ऑक्टोबर Oct. 1985	नोव्हेंबर Nov. 1985	डिसेंबर Dec. 1985	Commodity Groups
(1)	(2)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मूलभूत पदार्थ	340.3	340.6	331.9	331.8	330.7	331.4	Primary articles.
2	इंधन, शक्ति, दिवाबत्ती व वंगण ..	568.8	572.3	572.4	572.5	572.8	582.4	Fuel, power, light, and lubricants.
3	उत्पादित पक्का माल	345.7	346.8	344.1	345.9	342.3	339.7	Manufactured pro- ducts.
4	सर्व वस्तू	362.3	363.3	358.3	359.2	357.0	356.8	All commodities.

P-अस्थायी/Provisional

भाषार.—आर्थिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.— The Economic Advisor to the Government of India, Ministry of Industry, New Delhi.

तवता क्रमांक/TABLE No. 22.2

22. किंमत निर्देशांक/

तक्ता क्रमांक/

कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे/आधारभूत वर्ष	वस्तूंचा गट	जाने. Jan. 1985	फेब्रु. Feb. 1985	मार्च March 1985	एप्रिल April 1985	मे May 1985
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	मुंबई (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न गट	.. 676	675	686	701	704
		सर्वसाधारण निर्देशांक	613	614	624	638	641
2	सोलापूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न गट	.. 679	666	654	658	667
		सर्वसाधारण निर्देशांक	623	615	609	614	622
3	नागपूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न गट	.. 655	651	659	655	654
		सर्वसाधारण निर्देशांक	610	608	613	613	614
4	पुणे (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न गट	.. 656	650	649	645	646
		सर्वसाधारण निर्देशांक	585	588	588	587	588
5	जळगांव (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न गट	.. 631	636	622	629	623
		सर्वसाधारण निर्देशांक	582	585	578	585	584
6	नांदेड (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न गट	.. 730	706	682	682	685
		सर्वसाधारण निर्देशांक	659	646	636	638	643
7	औरंगाबाद (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न गट	.. 712	704	707	715	721
		सर्वसाधारण निर्देशांक	640	636	641	647	653

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई./

PRICE INDICES

TABLE No. 22.2

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASSES (NEW SERIES)

1985

जून June 1985	जुलै July 1985	ऑगस्ट Aug. 1985	सप्टेंबर Sept. 1985	ऑक्टो. Oct. 1985	नोव्हें. Nov. 1985	डिसेंबर Dec. 1985	Items	Centres/Base year
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(3)	(2)
712	712	711	690	701	712	717	Food	Bombay (Calender year 1960 = 100)
650	651	650	639	647	654	658	All items	
673	676	685	695	715	709	715	Food	Solapur (Calender year 1960 = 100)
626	629	634	642	657	656	663	All items	
654	666	673	681	682	692	680	Food	Nagpur (Calender year 1960 = 100)
616	625	631	640	641	647	640	All items	
646	654	654	657	651	659	677	Food	Pune (Calender year 1961 = 100)
589	594	594	596	595	601	612	All items	
631	663	677	668	678	685	691	Food	Jalgaon (Calender year 1961 = 100)
589	610	618	616	623	627	631	All items	
697	714	721	717	720	714	716	Food	Nanded Calender year 1961 = 100)
651	662	667	664	666	668	671	All items	
699	714	724	733	741	761	765	Food	Aurangabad (Calender year 1961 = 100)
641	651	659	665	673	688	690	All items	

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3

नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR URBAN NON-MANUAL EMPLOYEES
1985

महिना आणि वर्ष	आधार वर्ष १९६०=१०० Base year : 1960=100			Month and Year
	मुंबई Bombay	नागपूर Nagpur	पुणे Pune	
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
जानेवारी १९८५	544	536	540	January 1985
फेब्रुवारी १९८५	544	535	540	February 1985
मार्च १९८५	545	539	542	March 1985
एप्रिल १९८५	554	542	546	April 1985
मे १९८५	561	547	553	May 1985
जून १९८५	565	556	558	June 1985
जुलै १९८५	568	565	562	July 1985
ऑगस्ट १९८५	569	566	564	August 1985
सप्टेंबर १९८५	566	563	564	September 1985
ऑक्टोबर १९८५	570	564	568	October 1985
नोव्हेंबर १९८५	572	568	574	November 1985
डिसेंबर १९८५	568	564	577	December 1985

आधार.—केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Central Statistical Organisation, Government of India, New Delhi.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.4

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR AGRICULTURAL LABOURERS
IN MAHARASHTRA
1985

		आधार: शेती वर्ष १९६०-६१=१०० Base : Agricultural year 1960-61=100			
महिना आणि वर्ष				Month and year	
		अन्न गट निर्देशांक Food Index	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index		
(1)		(2)	(3)	(1)	
जानेवारी १९८५	575	525	January 1985	
फेब्रुवारी १९८५	562	516	February 1985	
मार्च १९८५	554	510	March 1985	
एप्रिल १९८५	553	512	April 1985	
मे १९८५	553	513	May 1985	
जून १९८५	563	521	June 1985	
जुलै १९८५	563	522	July 1985	
ऑगस्ट १९८५	572	528	August 1985	
सप्टेंबर १९८५	576	532	September 1985	
ऑक्टोबर १९८५	580	535	October 1985	
नोव्हेंबर १९८५	584	538	November 1985	
डिसेंबर १९८५	606	556	December 1985	

आधार.—लेबर ब्युरो, भारत सरकार, सिमला.

Source.—Labour Bureau, Government of India, Simla.

Rb 4606—9

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.1

औद्योगिक गटांनुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण

INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATION
1971

अनु- क्रमांक Serial No.	उद्योग गट	काम करणाऱ्यांची संख्या (हजारांत) No. of workers (thousand)	Industrial division
(1)	(2)	(3)	(2)
1	शेती, जंगल उद्योग, मत्स्यव्यवसाय, शिकार, इ.	296	Agriculture, forestry, fishing, and hunting.
2	खाणकाम व दगडकाम ..	45	Mining and quarrying.
3	वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती. ..	2,395	Manufacturing and repair.
4	बांधकाम ..	276	Construction.
5	बीज, गॅस आणि पाणी ..	59	Electricity, gas and water.
6	घाऊक व किरकोळ व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	1,012	Wholesale and retail trade and restaurants and hotels.
7	परिवहन, साठवण व दळणवळण ..	561	Transport, storage and communications.
8	वित्त, विमा, स्थावर आणि व्यवसाय सेवा ..	220	Financing, insurance, real estate and business services.
9	सानुद्दिक, सामाजिक आणि व्यक्तिगत सेवा ..	1,596	Community, social and personal services.
	एकूण	6,460	.. Total

आधार.—भारताची जनगणना, १९७१ मालिका ११, भाग-दोन बी (दोन)

Source.—Census of India, 1971 Series 11—Part II-B(ii)

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.2

द्विगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण

OCCUPATIONAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATION
1971

अनुक्रमांक Serial No.	व्यवसाय गट;	काम करणाऱ्यांची संख्या (हजारांत) No. of workers (in thousand)	Occupational division
(1)	(2)	(3)	(2)
1	धंदेवाईक, तंत्रविशारद आणि तत्सम लोक ..	589	Professional, technical and related workers.
2	शासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय, काम करणारे.	220	Administrative, executive and managerial workers.
3	कारकून व तत्सम काम करणारे ..	812	Clerical and related workers.
4	विक्रेते ..	836	Sales workers.
5	शेतकरी, मत्स्यव्यवसाय करणारे, फासेपारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे. ..	271	Farmers, fishermen, hunters, loggers and related workers.
6	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील आणि परिवहन सामुग्री चालक आणि मजूर.	2,977	Production and related workers and transport equipment operators and labourers.
7	सेवा क्षेत्रातील	663	Service workers.
8	अवर्गीकृत	92	Workers not classified by occupation.
	एकूण ..	6,460	Total

आधार.—भारताची जनगणना, १९७१—मालिका ११, भाग दोन्-वी (दोन)

Source.—Census of India, 1971—Series 11, Part II-B, (ii)

Rb 4606—9a

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No 23.3

सेवायोजनेसंबंधीची माहिती
EMPLOYMENT EXCHANGE STATISTICS
1984

अनुक्रमांक Serial No.	बाव	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	नवीन नोंदणी ..	7,03,438	Number of registrations.
2	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या ..	42,208	Number of placements.
3	जाहीर केलेल्या रिक्त्या जागा ..	88,956	Number of vacancies notified.
4	पटावरील अर्जदारांची संख्या*	21,00,276	Number on live register*

टीप.—(१) *३१ डिसेंबर १९८४ रोजी.

(२) वरील आकड्यात डिक्ज्युअलायझेशन स्कीम (टेक्स्टाईल) च्या आकड्याचा समावेश नाही.

Note.—(1) *As on 31st December 1984.

(2) The above figures are exclusive of those relating to decasualisation scheme (textile).

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4 (A)

राज्य सरकारचे कर्मचारी/STATE GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९८१ रोजी/As on 1st July 1981)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार (1) (2)	कर्मचाऱ्यांची संख्या/Employees No.		Category (2)
		एकूण/Total (3)	स्त्रिया/Female (4)	
(1)	राजपत्रित—			Gazetted—
	(अ) वर्ग १ ..	5,818	347	(a) Class I
	(ब) वर्ग २ ..	12,908	1,049	(b) Class II
	एकूण (अ + ब)	18,726	1,396	.. Total (a + b)
(2)	अराजपत्रित—			Non-Gazetted—
	(क) वर्ग ३ ..	3,00,164	28,612	(c) Class III
	(ड) वर्ग ४ ..	97,496	7,814	(d) Class IV
	एकूण (क + ड)	3,97,660	36,426	Total (c + d)
	एकूण (अ + ब + क + ड) ..	4,16,386	37,822	Total (a + b + c + d)
(3)	इतर आकस्मिकता निधीतून पगार मिळणारे कार्यव्ययी आस्थापनांवरील कर्मचारी अंशकालिक व मानसेवी	84,156	5,749	Others paid from contingencies work- charged personnel. Part-time and honorary.
	एकूण कर्मचारी ..	5,00,542	43,571	Total Staff.
(4)	कर्मचाऱ्यांचे मासिक वेतनानुसार वर्गीकरण (रुपये)	.. Distribution of employees accord- ing to range of total monthly emoluments (in Rs.).		
	Below 300 पेक्षा कमी		71,357	
	301—400 ..		15,742	
	401—500 ..		53,113	
	501—700 ..		1,71,650	
	701—1,000 ..		1,14,734	
	1,001—1,250 ..		27,681	
	1,251—1,500 ..		10,842	
	1,501—2,000 ..		8,438	
	2,001—2,500 ..		1,540	
	2,501—2,650 ..		298	
	2,651—त्याहून जास्त/and above. ..		470	
	अनिर्देशित/Not Specified ..		24,677	
	एकूण/Total ..	5,00,542		

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra Bombay.

२३ रोजगार/EMPLOYMENT

तबता क्रमांक/TABLE No. 23 .4(B)

श्रेणी व जातीनुसार राज्य सरकारचे कर्मचारी/CLASS AND CASTEWISE STATE GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९८१ रोजी/As on 1st July 1981).

जाती	राजपत्रित/Gazetted		अराजपत्रित/Non-Gazetted		इतर (निघीतून पगार मिळणारे व अशाकालिक व मानसेवी इत्यादी) Others (Paid from contingencies honorary etc.)	एकूण कर्मचारी Total employees	Castes
	वर्ग/Class I	वर्ग/Class II	वर्ग/Class III	वर्ग/Class IV			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
1 अनुसूचित जाती	.. 394	1,007	32,869	21,882	16,785	72,937	.. Scheduled Castes
2 अनुसूचित जमाती	.. 113	303	12,908	7,133	7,515	27,872	.. Scheduled Tribes
3 विमुक्त जाती	.. 35	82	2,521	700	1,036	4,374	.. Vimukta Jati
4 भटक्या जमाती 67	198	6,209	2,247	898	9,619	.. Nomadic Tribes
5 नव बौद्ध 25	55	4,600	3,746	3,189	11,615	.. Nav-buddha
6 इतर मागासवर्गीय	.. 641	1,931	68,494	22,464	14,468	1,07,998	.. Other backward Classes.
एकूण (१ ते ६)	.. 1,275	3,576	1,27,601	58,172	43,791	2,34,415	.. Total—(1 to 6)
7 इतर 4,503	9,199	1,67,922	36,559	38,294	2,56,477	.. Others.
8 अव्यक्त 40	133	4,641	2,765	2,071	9,650	.. Not specified
एकूण (१ ते ८)	.. 5,818	12,908	3,00,164	97,496	84,156	5,00,542	.. Total (1 to 8)

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, State Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23. 5

सरकारी क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(३० जून १९८४ रोजी/As on 30th June 1984)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	रोजगार (हजारत) Employment ('000 No.) (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	673	Greater Bombay.
2	ठाणे	62	Thane.
3	रायगड	29	Raigad.
4	रत्नागिरी	27	Ratnagiri.
5	सिंधुदुर्ग	12	Sindhudurg.
6	नाशिक	89	Nashik.
7	धुळे	36	Dhule.
8	जळगांव	85	Jalgaon.
9	अहमदनगर	44	Ahmadnagar.
10	पुणे	190	Pune.
11	सातारा	42	Satara.
12	सांगली	39	Sangli.
13	सोलापूर	67	Solapur.
14	कोल्हापूर	47	Kolhapur.
15	औरंगाबाद	48	Aurangabad.
16	जालना	9	Jalna.
17	परभणी	28	Parbhani.
18	बीड	28	Beed.
19	नांदेड	33	Nanded.
20	उस्मानाबाद	19	Osmenabad
21	लातूर	13	Latur.
22	बुलढाणा	25	Buldana.
23	अकोला	39	Akola.
24	अमरावती	40	Amravati.
25	यवतमाळ	33	Yavatmal.
26	वर्धा	25	Wardha.
27	नागपूर	166	Nagpur.
28	भंडारा	34	Bhandara.
29	चंद्रपूर	47	Chandrapur.
30	गडचिरोली	6	Gadchiroli.
	महाराष्ट्र राज्य	2,035	Maharashtra State
	केंद्र सरकारी	484	Central Government.
	राज्य सरकारी	445	State Government.
	निम केंद्र सरकारी	367	Quasi Central Government.
	निम राज्य सरकारी	215	Quasi State Government.
	स्थानिक संस्था	524	Local Bodies.

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार
EMPLOYMENT UNDER SHOPS AND ESTABLISHMENTS ACT

अनुक्रमांक Serial No.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार	माहिती Particulars		Type of Establishment
		1983@	1984*	
(1)	(2)	(3)	(3)	(2)
	कायदा लागू असलेल्या नगरांची संख्या	182	186	Urban area to which the Act be applicable
1	दुकाने—			<i>Shops—</i>
	(अ) दुकानांची संख्या	1,48,668	1,53,000	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	3,88,174	4,07,000	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था—			<i>Commercial establishments—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	1,40,296	1,62,000	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	7,57,700	7,68,000	(b) Persons employed
3	हॉटेल, इत्यादी—			<i>Hotels etc.—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	30,726	28,000	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	1,61,258	1,63,000	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे—			<i>Theatres—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	807	850	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	11,632	11,000	(b) Persons employed
5	कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	3,49,009	3,62,000	<i>Establishments having no employees</i>
	एकूण			<i>.. Total</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	6,69,506	7,17,850	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	13,18,764	13,47,000	(b) Persons employed

*अस्थायी/provisional. @सुधारित/Revised.

टोप.— वरील माहिती १९४८ च्या दुकान व व्यापारी संस्था कायदाखाली (दुकावे व व्यापारी संस्था अधिनियम १९४८) नोंदलेल्या संस्थांसंबंधीची आहे.

Note.— The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948.

आधार.—कामगार बायुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra Bombay.

२३. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.7

रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च
CATEGORYWISE NUMBER OF WORKS AND EXPENDITURE INCURRED THEREON UNDER THE EMPLOYMENT
GUARANTEE SCHEME IN MAHARASHTRA STATE (रुपये लाखात/Rs. in lakh)

कामाचा प्रकार	1983-84		1984-85		Category of work
	मार्च १९८४ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March 1984	सन १९८३-८४ मधील खर्च Expenditure incurred during 1983-84	मार्च १९८५ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March 1985	सन १९८४-८५ मधील खर्च Expenditure incurred during 1984-85	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
1. जलसिंचन—					Irrigation—
(अ) मोठ्या जलसिंचन प्रकल्पातील कालवे	279	642.49	238	574.46	(a) Canals of major irrigation projects
(ब) मध्यम जलसिंचन योजना	79	195.62	181	264.47	(b) Medium irrigation projects.
(क) लघु जलसिंचन—					(c) Minor irrigation—
(१) लघु जलसिंचन तलाव	465	1,107.25	524	1449.56	(i) Minor irrigation tanks.
(२) पाझर तलाव	1,782	4,640.72	1,409	4,851.30	(ii) Percolations tanks.
(३) इतर लघु जलसिंचन कामे	208	248.58	307	345.97	(iii) Other minor irrigation works.
(ड) पूर नियंत्रण	18	44.07	(d) Flood control.
2. मृदसंधारण व जमीन सुधारण—					Soil conservation and land developmen
(१) नाला बंदिस्ती	905	1,155.52	1,490	1,148.86	(i) Nala bunding.
(२) इतर मृदसंधारण कामे (खार जमीन सुधारणा धरून).	1,339	1,113.69	2,726	1,465.27	(ii) Other soil conservation (including khar Land development).
(३) जमीन सुधारणा	..	918	1,288	950.58	(iii) Land development.
3. जंगल काम	..	1,95	2,565	1,283.72	Forests works.
(४) रस्तेविषयक कामे	..	3,333	3,927	7,182.05	Road works.
(५) इतर कामे	..	118	86	205.95	Other works.
एकूण	11,377	17,774.59	14,759	19,766.26	Total

आधार.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई./Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Bombay.

24. छापखाने व प्रकाशने/PRESSES AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके
 PRINTING PRESSES, NEWSPAPERS, BOOKS AND PERIODICALS
 1984-85

अनुक्रमांक Serial No.	बाव	तपशील Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	छापखान्यांची संख्या	7,684	Number of printing presses
2	वर्तमानपत्रे—		Newspapers—
	(अ) दैनिके	183	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवड्यातून दोनदा- तीनदा निघणारी घेऊन)	642	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weeklies).
	(क) पाक्षिके	84	(c) Fortnightlies
	(द) मासिके	417	(d) Monthlies
	(इ) त्रैमासिके (द्वैमासिके घेऊन) .. .	116	(e) Quarterlies (including bi- monthlies).
	(फ) वार्षिके (चौमासिके व षण्मासिके घेऊन)	97	(f) Annuals (including four and six monthlies).
3	पुस्तके	1,366	Books.

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—Figures are provisional.

आधार.—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

25. वार्षिक योजना/ANNUAL PLANS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.1

महाराष्ट्राची पाचवी व सहावी पंचवार्षिक योजना/FIFTH AND SIXTH FIVE YEAR PLAN OF MAHARASHTRA

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	पाचव्या पंचवार्षिक योजनेमधील प्रत्यक्ष खर्च (लाख रुपये)	सहावी योजना प्रस्तावित	प्रत्यक्ष खर्च		अपेक्षित खर्च	प्रस्तावित	Head of develop- ment
		Expenditure in fifth five year plan (lakh Rs.) 1974-79	Sixth Plan Outlay 1980-85	Actual expenditure 1982-83	1983-84	Anticipited expenditure 1984-85	Outlay 1985-86	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	कृषि व संलग्न सेवा	119.10	227.49	73.55	88.18	102.98	104.59	Agriculture and allied Services
2	ग्राम विकास	22.31	84.51	34.46	38.13	41.84	39.96	Rural development
3	सहकार	35.19	57.44	19.50	21.31	17.22	19.00	Co-operation
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	635.16	1,330.61	316.20	346.06	329.25	351.29	Irrigation and flood control
5	विद्युत विकास	910.39	2,157.00	392.20	351.95	290.09	405.83	Power development
6	उद्योग व खाणकाम	105.69	192.16	42.48	53.30	70.58	67.00	Industry and mining
7	वाहतूक व दळणवळण	220.08	440.60	77.86	82.77	110.21	125.49	Transport and communications
8	शास्त्रीय सेवा व संशोधन	0.50	0.04	0.10	0.50	0.60	Science service and research.
9	सामाजिक व सामुहिक सेवा	606.70	1,649.45	388.89	504.95	620.43	502.78	Social and community service.
10	आर्थिक सेवा	1.21	3.24	0.39	0.61	1.08	1.36	Economic services.
11	सामान्य सेवा	4.30	32.00	12.11	16.80	19.75	12.10	General services
12	वर्धा योजना	1.00	Wardha plan
13	जिल्हाकारिता विभेध कार्यक्रम	55.05	64.00	Special Programme for district.
14	मुंबईचा विकास	5.00	Bombay development.
एकूण ..		2,660.13	6,175.00	1,357.68	1,504.66	1,658.98	1,700.00	.. Total.

आधार.—वार्षिक योजना १९८५-८६, व प्राग-२, नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन.

Source.—Annual Plan 1985-86, Part-II, Planning Department, Government of Maharashtra.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

सप्तम क्रमांक/TABLE No. 26.1

राज्याची महसुली जमा/REVENUE RECEIPTS OF THE STATE

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

महसुलाची शीर्षे	प्रत्यक्ष Actuals 1983-84	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1984-85	अपेक्षित Budget Estimates 1985-86	Heads of Revenue
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(क) कर महसूल—				A. Tax Revenue—
(अ) उत्पन्न व खर्च/यांवरील कर—				(a) Taxes on Income and Expenditure—
021. निगम कराव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर ..	13,254	13,488	11,254	Taxes on Income other than Corporation Tax
022 कृषि उत्पन्नावरील कर ..	5	32	25	Taxes on Agricultural Income
028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर ..	5,295	5,872	6,497	Other Taxes on Income and Expenditure
एकूण—(अ) ..	18,554	19,392	17,776	.. Total—(a)
(आ) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील कर—				(b) Taxes on Property and Capital Transactions—
029 जमीन महसूल ..	2,416	2,547	2,550	Land Revenue
030 मुद्रांक व नोंदणी फी ..	6,100	6,772	7,095	Stamps and Registration Fees
031 संपदा शुल्क ..	(—)49	228	349	Estate Duty
035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थावर मालमत्ता- वरील कर.	1	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land
एकूण--(आ) ..	8,468	9,547	9,994	.. Total—(b)

(इ) विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील कर--

039	राज्य उत्पादनशुल्क	15,318	16,947	17,964
040	विक्रीकर	1,19,442	1,23,458	1,35,402
041	वाहनांवरील कर	7,460	8,199	9,019
042	माल व उतारू यांवरील कर	7,018	7,842	8,352
043	विजेवरील कर व शुल्क	7,126	9,617	12,286
045	विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	12,067	13,242	13,990
162.	केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्याचा हिस्सा		31,787	37,833	33,962
	एकूण-- (इ)	2,00,218	2,17,138	2,30,975
	एकूण-- (क)	2,27,240	2,46,077	2,58,745

(ख) कराम्यतिरिक्त महसूल--

(अ) इतर आर्थिक सेवा--

047	इतर आर्थिक सेवा	1
	एकूण-- (अ)	1

(आ) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा--

049	व्याजाच्या जमा रकमा	17,915	22,548	27,178
050	लाभांश व नफा	133	449	507
	एकूण-- (आ)	18,048	22,997	27,685

(c) Taxes on Commodities and Services--

State Excise
Sales Tax
Taxes on Vehicles
Taxes on Goods and Passengers
Taxes and Duties on Electricity
Other Taxes and Duties on Commodities and Services
States' Share of Union Excise Duties

.. Total--(c)

.. Total--A

B. Non-Tax Revenue--

(a) Other Fiscal Services--

Other Fiscal Services

.. Total--(a)

(b) Interest Receipts, Dividends and Profits--

Interest Receipts
Dividends and Profits

.. Total--(b)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1—contd.

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(इ) कराव्यतिरिक्त इतर महसूल--				(c) Other Non-Tax Revenue—
(एक) सर्वसाधारण सेवा--				(i) General Services—
051 लोकसेवा आयोग	2	2	2	Public Service Commission
055 पोलीस	790	809	903	Police
056 तुरुंग	170	172	181	Jails
057 पुरवठा व विनिधोग	1	1	Supplies and Disposals
058 लेखनसामग्री व मुद्रण	455	430	483	Stationery and Printing
059 सरकारी बांधकामे	1,090	1,185	1,464	Public Works
065 इतर प्रशासनिक सेवा	1,050	1,894	1,233	Other Administrative Services
066 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा.	185	281	232	Contributions and Recoveries towards Pension and other Retirement Benefits.
067 साहाय्यकारी साहित्य व साधनसामग्री	Aid Materials and Equipments
068 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	3,174	3,229	3,400	Miscellaneous General Services
एकूण—(एक)	6,916	8,003	7,899	.. Total—(i)
(दोन) सामाजिक व सामूहिक सेवा--				(ii) Social and Community Services—
077 शिक्षण	680	336	392	Education .
078 कला व संस्कृती	25	26	27	Art and Culture
080 वैद्यकीय	1,613	1,806	2,038	Medical
081 कुटुंब कल्याण	70	75	79	Family Welfare
082 आरोग्य, स्वच्छता व पाणीपुरवठा	178	150	153	Public Health, Sanitation and Water Supply.

083	गृहनिर्माण	330	308	321	Housing
084	नगरविकास	788	784	803	Urban Development
085	माहिती व प्रसिद्धी	14	13	58	Information and Publicity
087	कामगार व सेवायोजन	243	263	275	Labour and Employment
088	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	1,060	716	656	Social Security and Welfare
095	इतर सामाजिक व सामूहिक सेवा	86	88	98	Other Social and Community Services
एकूण—(दोन)				5,087	4,565	4,900	Total—(ii)

(तीन) आर्थिक सेवा—				(iii) Economic Services—			
098	सहकार	907	1,020	1,028	Co-operation
104	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	73	70	84	Other General Economic Services
105	कृषि	345	400	376	Agriculture
106	लहान पाटबंधारे, मृदसंधारण व क्षेत्र विकास	397	348	293	Minor Irrigation, Soil Conservation and Area Development.
109	अन्न	104	32	34	Food
110	पशुसंवर्धन	135	157	147	Animal Husbandry
111	दुग्धशाळा विकास	24,318	23,102	26,841	Dairy Development
112	मत्स्यव्यवसाय	35	38	41	Fisheries
113	वन	9,927	10,559	11,127	Forests
114	सामूहिक विकास	378	300	300	Community Development
120	उद्योग	23	32	4	Industries
121	ग्राम व लघु उद्योग	10	14	5	Village and Small Industries
128	खाणी व खनिजे	763	817	882	Mines and Minerals
131	जल व वीज विकास सेवा	262	85	88	Water and Power Development Services
133	पाटबंधारे, नौकायन, जलनिस्सारण व पूर नियंत्रण प्रकल्प.	1,300	1,430	1,883	Irrigation, Navigation, Drainage and Flood Control Projects.

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1—concl'd.

(रुपये लाखांत/Rs, in lakh)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(तीन) आर्थिक सेवा--चालू			(iii) Economic Services—cont'd.	
134 वीज प्रकल्प	1,811	1,707	1,781	Power Projects
135 बंदरे, दीपगृहे व जहाज वाहतूक	32	42	44	Ports, Lighthouses and Shipping
136 नागरी विमान चालन	Civil Aviation
137 मार्ग व पूल	28	93	200	Roads and Bridges
138 मार्ग व जल परिवहन सेवा	Road and Water Transport Services
139 पर्यटन	Tourism
144 इतर परिवहन व दळणवळण सेवा	Other Transport and Communication Services
एकूण—(तीन)	40,848	40,246	45,158	Total—(iii)
एकूण—(इ)	52,851	52,814	57,957	Total—(c)
(ई) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने--			(d) Grants-in-Aid and Contributions	
160 फेडरल सरकारकडून सहाय्यक अनुदान	27,058	33,164	37,327	Grants-in-Aid from Central Government
एकूण (ई)	27,058	33,164	37,327	Total—(d)
एकूण (ख)	97,958	1,08,975	1,22,969	Total—(B)
एकूण महसुली जमा	3,25,198	3,55,052	3,81,714	Total—Revenue Receipts

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तबला क्रमांक/TABLE No. 26.2

महसुली लेख्यावरील खर्च/EXPENDITURE ON REVENUE ACCOUNT

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

खर्चाची शीर्षे	प्रत्यक्ष Actuals 1983-84	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1984-85	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1985-86	Heads of Expenditure
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(क) सर्वसाधारण सेवा—				(A) General Services—
(ख) राज्याची अंगे—				(a) Organs of State—
211 मंसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे ..	309	312	334	Parliament/State/Union Territory Legislatures
212 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/राज्यपाल/संघराज्य क्षेत्रांचे प्रशासक	49	57	56	President/Vice-President/Governor/Administrator of Union Territories.
213 मंत्रिपरिषद	124	152	144	Council of Ministers
214 न्यायदान	1,863	2,170	2,419	Administration of Justice
215 निवडणुका	443	1,252	299	Elections
एकूण-- (ख)	2,788	3,943	3,252	Total--(a)
(आ) आर्थिक सेवा—				(b) Fiscal Services—
(एक) उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली —				(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure—
220 उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली ..	5,331	5,923	6,453	Collection of Taxes on Income and Expenditure
एकूण-- (एक)	5,331	5,923	6,453	Total--(i)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(दोन) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली—				(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—
229 जमीन महसूल	3,050	3,495	3,812	Land Revenue
230 मुद्रांक व नोंदणी	288	329	364	Stamps and Registration
235 मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील इतर करांची वसुली	Collection of Other Taxes on Property and Capital Transactions
एकूण—(दोन) ..	3,338	3,824	4,176	Total—(ii)
(तीन) विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील करांची वसुली—				(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services—
239 राज्य उत्पादन शुल्क—	312	353	396	State Excise
240 विक्रीकर	10,692	12,984	13,434	Sales Tax
241 वाहनांवरील कर	4,311	5,988	6,569	Taxes on Vehicles
245 विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	4,242	5,511	5,570	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
एकूण—(तीन) ..	19,557	24,836	25,969	Total—(iii)
(चार) इतर आर्थिक सेवा— ..				(iv) Other Fiscal Services—
247 इतर आर्थिक सेवा	829	1,291	1,603	Other Fiscal Services
एकूण—(चार) ..	829	1,291	1,603	Total—(iv)
एकूण—(आ) ..	29,055	35,874	38,201	Total—(b)

(इ) व्याज प्रदान व ऋणसेवा—

248	ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधक यांसाठी विनियोजन.	13 103	16,998	13,101
249	व्याज प्रदान	19,779	25,935	31,801
	एकूण—(इ) ..	32,882	42,933	44,902

(c) Interest Payment and Servicing of Debt—

Appropriation for Reduction or Avoidance of Debt
Interest Payments

Total—(c)

(ई) प्रशासकीय सेवा—

251	लोकसेवा आयोग	61	66	66
252	सचिवालय—सर्वसाधारण सेवा	750	819	868
253	जिल्हा प्रशासन	7,135	8,513	9,097
254	कोषागार व लेखा प्रशासन	601	729	757
255	पोलीस	16,384	19,580	20,280
256	तुरुंग	680	751	790
257	पूरवठा व विनियोग	14	16	16
258	लेखनसामग्री व मुद्रण	1,758	2,094	2,157
259	सरकारी बांधकामे	4,364	4,282	5,106
260	अग्निसंरक्षण व नियंत्रण	11	14	14
265	इतर प्रशासनिक सेवा	718	901	13,491
	एकूण—(ई) ..	32,476	37,765	52,642

(d) Administrative Services—

Public Service Commission
Secretariat—General Services
District Administration
Treasury and Accounts Administration
Police
Jails
Supplies and Disposals
Stationery and Printing
Public Works
Fire Protection and Control
Other Administrative Services

Total—(d)

(उ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा—

266	निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ ..	5,228	7,592	8,155
267	साह्यकारी साहित्य व साधनसामग्री ..	(-)47
268	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा ..	2,292	2,582	2,662
	एकूण—(उ) ..	7,473	10,174	10,817
	एकूण—(क) ..	1,04,674	1,30,689	1,49,814

(e) Pensions and Miscellaneous General Services—

Pensions and Other Retirement Benefits
Aid Materials and Equipments
Miscellaneous General Services

Total—(e)

Total—(A)

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
(ख) सामाजिक व सामूहिक सेवा--				(B) Social and Community Services—	
276	सचिवालय-सामाजिक व सामूहिक सेवा ..	197	359	627	Secretariat— Social and Community Services.
277	शिक्षण ..	56,151	66,929	69,032	Education
278	कला व संस्कृती	580	686	714	Art and Culture
280	वैद्यकीय	10,316	10,957	11,878	Medical
281	कुटुंब कल्याण	4,396	3,400	4,928	Family Welfare
282	आरोग्य, स्वच्छता व पाणीपुरवठा ..	18,295	21,486	23,005	Public Health, Sanitation and Water Supply
283	गृहनिर्माण	4,053	4,511	4,443	Housing
284	नगरविकास	3,197	4,005	3,647	Urban Development
285	माहिती व प्रसिद्धी	525	622	759	Information and Publicity
287	कामगार व सेवायोजन ..	1,987	2,836	2,525	Labour and Employment
288	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	11,851	12,184	12,688	Social Security and Welfare
289	नैसर्गिक आपत्तींच्या निवारणासाठी सहाय्य ..	5,515	1,936	725	Relief on Account of Natural Calamities
295	इतर सामाजिक व सामूहिक सेवा	84	79	91	Other Social and Community Services
एकूण--(ख) ..		1,17,147	1,29,990	1,35,062	.. Total--(B)

(ग) आर्थिक सेवा--

(अ) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा--

296	सचिवालय-आर्थिक सेवा	518	607	641
298	सहकार	3,778	4,644	4,083
304	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	8,379	9,917	10,098
एकूण--(अ)				12,675	15,168	14,822

(आ) कृषि व संलग्न सेवा--

305	कृषि	9,002	12,187	12,133
306	लहान पाटबंधारे	2,088	2,794	3,700
307	मृद व जलसंधारण	930	1,093	971
308	क्षेत्र विकास	2,221	3,198	3,918
309	अन्न	1,078	1,279	1,344
310	पशुसंवर्धन	2,297	2,804	3,069
311	दुग्धशाळा विकास	30,942	21,449	27,085
312	मत्स्यव्यवसाय	292	332	342
313	वन	4,554	5,106	5,919
314	सामूहिक विकास	5,837	14,993	17,319
एकूण--(आ)				59,841	65,235	75,800

(इ) उद्योग व खनिजे--

320	उद्योग	148	593	594
321	ग्राम व लघु उद्योग	407	503	577
328	खाणी व खनिजे	157	176	198
एकूण--(इ)				712	1,272	1,369

(C) Economic Services--

(a) General Economic Services--

Secretariat-Economic Services
Co-operation
Other General Economic Services

.. Total--(a)

(b) Agriculture and Allied Services--

Agriculture
Minor Irrigation
Soil and Water Conservation
Area Development
Food
Animal Husbandary
Dairy Development
Fisheries
Forests
Community Development

.. Total--(b)

(c) Industry and Minerals--

Industries
Village and Small Industries
Mines and Minerals

.. Total--(c)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—concl'd.

(रुपये लाखांत/Rs. in lakhs)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(ई) जल व वीज विकास--				(d) Water and Power Development--
331 जल व वीज विकास सेवा	1,639	2,132	2,314	Water and Power Development Services
333 पाटबंधारे, नौकानयन, जल निस्सारण व पूर नियंत्रण प्रकल्प	14,420	17,554	20,976	Irrigation, Navigation, Drainage and Flood Control Projects
334 वीज प्रकल्प	4,134	9,592	3,189	Power Projects
एकूण—(ई)	20,193	29,278	26,479	Total—(d)
(इ) परिवहन व वळणवळण--				(e) Transport and Communications--
335 बंदरे, डीपगृहे व जहाज वाहतूक	272	286	260	Ports, Lighthouses and Shipping
336 नागरी विमानचालन	22	33	24	Civil Aviation
337 मार्ग व पूल	1,397	818	784	Roads and Bridges
338 मार्ग व जल परिवहन सेवा	58	109	167	Road and Water Transport Services
339 पर्यटन	3	4	24	Tourism
345 भारतीय रेल्वे	26	27	12	Indian Railways
एकूण—(इ)	1,778	1,277	1,271	Total—(e)
एकूण—(ग)	95,199	1,12,230	1,19,741	Total—(C)
(घ) सहायक अनुदाने व अंशदाने--				(D) Grants-in-Aid and Contributions--
363 स्थानिक संस्था व पंचायत राज्य संस्था यांना नुकसानभरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे.	1,101	1,181	1,751	Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayat Raj Institutions
एकूण—(घ)	1,101	1,181	1,751	Total—(D)
एकूण--महसुली लेखावरील खर्च	3,18,121	3,74,090	4,06,368	Total—Expenditure on Revenue Account

आधार--महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९८५-८६/Source—Maharashtra State Budget Publications, 1985-86.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.3

राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथक्करण
ANALYSIS OF STATE GOVERNMENT BUDGET

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

बाब	प्रत्यक्ष Actuals 1983-84	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1984-85	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1985-86	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
एक. महसुली लेखासोर्षाखालील जमा—				I. Receipts on Revenue Account—
(अ) कर महसूल	2,27,240	2,46,077	2,58,745	(a) Tax Revenue
(ब) करांव्यतिरिक्त महसूल	97,958	1,08,975	1,22,969	(b) Non-Tax Revenue
एकूण—(एक)	3,25,198	3,55,052	3,81,714	Total—I
दोन. भांडवली लेखावरील जमा—	2,09,947	2,46,566	2,20,384	II. Receipts on Capital Account
एकूण जमा—(एक + दोन)	5,35,145	6,01,618	6,02,098	Total Receipts—(I+II)
तीन. महसुली लेखासोर्षावरील खर्च—				III. Expenditure on Revenue Account—
(अ) विकास खर्च	2,35,105	2,70,239	2,84,287	(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च	50,134	60,918	77,179	(b) Non-Development Expenditure
(क) ऋण सेवा	32,882	42,933	44,902	(c) Debt Services
एकूण—(तीन)	3,18,121	3,74,090	4,06,368	Total—III

तबता क्रमांक/TABLE No. 26.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
वार. भांडवली खर्च—				IV. Capital Expenditure—
(अ) महसुली लेख्याबाहेरील भांडवली खर्च	54,445	57,830	56,070	(a) Capital Expenditure outside the Revenue Account.
(ब) कर्ज व ऋण विभागावरील खर्च	1,66,434	1,73,919	1,62,615	(b) Disbursements on Loans and Debt Section.
एकूण—(चार)	2,20,879	2,31,749	2,18,685	Total—IV
एकूण खर्च (तीन + चार)	5,39,000	6,05,839	6,25,053	Total—Expenditure (III + IV)

आधार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९८५-८६.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1985-86.

27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 27.1

चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न
STATE INCOME AT CURRENT AND CONSTANT PRICES

विभाग	राज्यउत्पन्न State income, 1983-84*		1984-85@		Sector
	चालू किमती- नुसार At current prices	१९७०-७१ च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (1970-71)	चालू किमती नुसार At current prices	१९७०-७१ च्या स्थिर किमतीनुसार At con- stant prices (1970-71)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
I. उत्पन्न (कोटी रुपयांत)--					
<i>Income (Rs. in crore)—</i>					
(अ) कृषि, वन उद्योग, मत्स्योद्योग खाणी ..	5,663.4	1,843.1	6,053.4	1,775.0	(A) Agriculture, forestry fisheries, mining and quarrying.
(ब) कारखाने, बांधकाम, वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा ..	6,442.7	2,349.9	7,002.1	2,460.4	(B) Manufacturing, construction, electricity, gas and water supply.
(क) परिवहन, दळणवळण व्यापार, साठवण, हॉटेल आणि उपाहारगृहे वगैरे ..	4,110.2	1,416.4	4,617.0	1,490.6	(C) Transport and communication, trade, storage.
(ड) बँका व विमाउद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी, सार्वजनिक प्रशासन आणि ह्तर सेवा.	3,594.3	1,148.0	4,250.7	1,198.9	(D) Banking and insurance, real estate and ownership of dwellings, business services, public administration and other services.
एकूण	19,810.6	6,757.4	21,923.2	6,924.9	Total
II. वरवोई राज्य उत्पन्न (रुपयांतमध्ये)—					
	2,983.0	1,017.5	3,232.0	1,020.9	<i>Per capita State Income (in Rs.)</i>

*अस्थायी/Provisional @प्राथमिक/Preliminary.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.1

सकस व विशेष पोषण आहार कार्यक्रम

APPLIED AND SPECIAL NUTRITION PROGRAMMES

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	३१ मार्च १९८५ अखेरची माहिती Position as on 31st March 1985	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
सकस व विशेष पोषण आहार कार्यक्रम—		<i>Applied and Special Nutrition Programmes—</i>	
1	सकस आहार योजना चालू असलेल्या गटांची संख्या	118	No. of blocks selected for applied nutrition programme.
2	विशेष पोषण आहार कार्यक्रम चालू असलेल्या गटांची संख्या	Nil	No. of blocks selected for special nutrition programme.

टीप.—विशेष पोषण आहार या कार्यक्रमासाठी असलेले चारही गट १९८४-८५ या एकात्मिक बाल विकास योजना गटात समाविष्ट करण्यात आले.

Note.—All the four blocks which were under special nutrition programme were included under intensive child development service scheme during the year 1984-85,

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2

28. संकीर्ण/

तक्ता क्रमांक/

नियंत्रित बाजारपेठा/

(३० सप्टेंबर १९८४ रोजी/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे (3)
1	बृहन्मुंबई मुंबई
2	ठाणे मुरवाड, शहापूर, भिवंडी, पालघर, कल्याण, वसई
3	रायगड कर्जत, पनवेल, पेण, रोहा, खालापूर (खोपोली), महाड, अलिबाग, माणगाव-मुरूड.
4	रत्नागिरी
5	सिंधुदूर्ग
6	नाशिक घोटी, लासलगाव, मालेगाव, नांदगाव, सिन्नर, सटाणा, येवला, नाशिक, कळवण, चांदवडे.
7	धुळे धुळे, दोंडाइचा, शिरपूर, नंदुरवार, शहादा, साकी, नवापूर, तळोदा
8	जळगाव जामनेर, धरणगाव, अमळनेर, जळगाव, पारोळा, चाळीसगाव, चोपडा, बोंदवड, पाचोरा, रावेर, भुसावळ, यावल.
9	अहमदनगर अहमदनगर, कोपरगाव, श्रीरामपूर, राहुरी, संगमनेर, शेवगाव, पाथर्डी, जामखेड, श्रीगोंदा, नेवासा, पारनेर.
10	पुणे बारामती, खेड, निरा, भोर, पुणे, शिरूर, इंदापूर, जुन्नर, दोंड, मंचर तळेगाव-दामाडे.
11	सातारा कोरेगाव, कराड, फलटण, सातारा, बडूज, पाटण, लोणंद, दहीवाडी, (गोंदावले), वाई.
12	सांगली सांगली, तासगाव, इस्लामपूर, खानापूर-विटा, आटपाडी
13	सोलापूर सोलापूर, मोहोळ, करमाळा, कुडूवाडी, अक्कलकोट, दाशी, अकलूज, पंढरपूर, मंगळवेढे, सांगोले.
14	कोल्हापूर कोल्हापूर, गडहिंग्लज, जयसिंगपूर, वडगाव, (पेठ).
15	औरंगाबाद औरंगाबाद, वैजापूर, लासुर, पैठण, कन्नड, सिल्लोड, गंगापूर, सोयेगाव,
16	जालना जालना, अंबड, भोकरदन. मंठी, परतूर.
17	परभणी परभणी, मानवत, सैलू, गंगाखेड, पूर्णा, बसमत, हिगोली, आखाडा-वाळापूर, जितूर, कळमनूरी, पिगळी-गुरांचा बाजार.
18	बीड बीड, आंबेजोगाई, धारूर, गेवराई, मांजलगाव, परळी-वैजनाथ, कडा, रेनापूर-गुरांचा बाजार, पाटोडा.

MISCELLANEOUS

TABLE No. 28·2

REGULATED MARKET

(As on 30th September 1983)

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Greater Bombay	.. Bombay.
Thane Murbad, Shahapur, Bhiwandi, Paighar, Kalyan, Vasai.
Raigad Karjat, Panvel, Pen, Roha, Khalapur (Khopoli), Mahad, Alibag, Mangaon, Murud
Ratnagiri
Sindhudurg
Nashik Ghoti, Lasalgaou, Malegaon, Nandgaon, Sinnar, Satana, Yevla, Nashik, Kalwan, Chandwad.
Dhule Dhule, Dondaicha, Shirpur, Nandurbar, Shahada, Sakri, Nawapur, Taloda.
Jalgaon Jamner, Dharangaon, Amalner, Jalgaon, Parola, Chalisgaon, Chopda, Bodwad, Pachora, Raver, Bhusawal, Yawal.
Ahmadnagar	.. Ahmadnagar, Kopergaon, Shirampur, Rahuri, Sangamner, Shevgaon, Pathardi, Jamkhed, Shrigonda, Nevasa, Parner.
Pune Baramati, Khed, Nira, Bhore, Pune, Shirur, Indapur, Junnar, Daund, Manchar, Talegaon-Dabhade.
Satara Koregaon, Karad, Phaltan, Satara, Vaduj, Patan, Lonand, Dahiwadi (Gondavale), Wai.
Sangli Sangli, Tasgaon, Islampur, Khanapur-Vita, Atpadi
Solapur Solapur, Mohol, Karmala, Kurduwadi, Akkalkot, Barshi, Akluj, Pandharpur, Mangalvedhe, Sangole.
Kolhapur	.. Kolhapur, Gadhinglaj, Jaysingpur, Vadgaon, (Peth).
Aurangabad Aurangabad, Vaijapur, Lasur, Paithan, Kannad, Sillod, Gangapur, Soyegaon,
Jalna Jalna, Ambad, Bhokardan. Manthi, Partur.
Parbhani Parbhani, Manwat, Sailu, Gangakhed, Purna, Basmath, Hingoli, Akhada-Balapur, Jintur, Kalamnuri, Pingali-cattle market.
Beed Beed, Ambejogai, Dharur, Georai, Manjalegaon, Parli-Vajnath, Kada, Renapur-cattle market. Patoda

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा (1)	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे (3)
19	नांदेड नांदेड, मुदखेड, उमरी, धर्माबाद, भोकर, किनवट, हदगाव, लोहा, देगलूर, मुखेड, कुंडलवाडी, नायगाव.
20	उस्मानाबाद कळंब, उस्मानाबाद, मुरुम, परंडा, हुंदरगल्ली-गुरांचा बाजार, भूम.
21	लातूर लातूर, उदगीर, निलंगा, अहमदपूर, देवणी-गुरांचा बाजार, औसा.
22	बुलढाणा मलकापूर, नांदुरा, शोगाव, खामगाव, जळगाव-जामोद, देऊळगाव राजा, चिखली, मेहकर, लोणार, संग्रामपूर.
23	अकोला अकोला, अकोट, तेल्हारा, मुर्तिजापूर, कारंजा, वाशिम, रिसोड, मालेगाव, बाळापूर, पातूर, मंगरूळपीर, बाणी-टाकळी, मनोरा.
24	अमरावती अमरावती, घामणगाव रेल्वे, दर्यापूर, अंजनगाव, अचलपूर, वरूड, मोर्शी, धारणी चांदूर-बाजार, चांदूर-रेल्वे, तीवसा, नांददगांव, खू.
25	यवतमाळ यवतमाळ, घाटंजी, पांढरकवडा, दारव्हा, वणी, दिग्रस, बोरीबरव, उमरखेड, पुसद (कापूस व धान्ये) राळेगाव, नर, महागाव, मोरेगाव.
26	वर्धा वर्धा, सिदी, पुलगाव, आर्वी, हिंगणघाट, आष्टी.
27	नागपूर काटोल, भिवापूर, नरखेड, सावनेर, रामटेक, उमरेड, कळमेश्वर, नागपूर, मांढळ.
28	भंडारा गोंदिया, भंडारा, तिरोडा, आमगाव, लाखणी, पवनी, तुमसर, लाखणदूर, अर्जुनी-मोरगाव.
29	चंद्रपूर चंद्रपूर, वरोडा, मूल, ब्रह्मपुरी, सिंदेवाही, नागभिड, राजूरा, चिमूर.
30	गडचिरोली गडचिरोली, आरमोरी, अहेरी

टीप.—ज्या बाजारपेठांचे कार्य चालू नाही त्यांचा समावेश वर केला नाही.

साधार.—पणन उप संचालक, मुंबई.

TABLE No. 28.2—*contd.*

District			Names of regulated markets
(2)			(3)
Nanded	Nanded, Mukhed, Umri, Dharmabad, Bhokar, Kinwat, Hadgaon, Loha, Deglur, Mukhed, Kundalvadi, Naigaon.
Osmanabad	Kalamb, Osmanabad, Murum, Paranda, Handargulli-cattle market, Bhoom.
Latur	Latur, Udgir, Nilanga, Ahmedpur, Deoni cattle market, Ausa.
Buldana	Malkapur, Nandura, Shegaon, Khamgaon, Jalgaon-Jamod. Deulgaonraja, Chikhli, Mehkar, Lonar, Sangrampur.
Akola	Akola, Akot, Telhara, Murtijapur, Karanja, Washim, Risod, Malegaon, Balapur, Patur, Mangrulpir, Barshi, Takli, Manora.
Amravati	Amravati, Dhamangaon Railway, Daryapur, Anjangaon, Achalpur, Warud, Morshi, Dharani, Chandur Bazar, Chandur Railway, Tiwsa, Nandgaov-khu.
Yavatmal	Yavatmal, Ghatanji, Pandharkaoda, Darwha, Wani, Digras, Bori-Arab, Umarked, Pusad (Cotton and grain) Ralegaon, Nere, Mangaon, Moregaon.
Wardha	Wardha, Sindi, Pulgaon, Arvi, Hinganghat, Asti.
Nagpur	Katol, Bhivapur, Narkhed, Saoner, Ramtek, Umred, Kalmeshwar, Nagpur, Mandhal.
Bhandara	Gondiya, Bhandara, Tirora, Amgaon, Lakhani, Pavani, Tumsar, Lakhandur, Arjuni, Morgaon.
Chandrapur	Chandrapur, Warora, Mul, Brahmapuri, Sindewadi, Nagbhir, Rajura, Chimur.
Gadchiroli	Gadchiroli, Armori, Aheri.

Note.—The markets which are not functioning are not included in the above table.

Source.—Deputy Director of Marketing, Bombay.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS
 तबता क्रमांक/TABLE No. 28.3(A)
 महाराष्ट्रातील आयुर्विमा विषयी माहिती
 LIFE INSURANCE IN MAHARASHTRA

नाव (1)	परिमाण (2)	1984-85 (3)	Unit (2)	Item (1)
पॉलिसी	संख्या	3,85,588	Number	Policies
विम्यांची रक्कम	कोटी रुपयांत	793.63	Rs. in crore	Sum assured

आधार.--भारतीय आयुर्विमा महामंडळ.

Source.—Life Insurance Corporation of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3(B)

महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम
GROSS DIRECT PREMIUM WRITTEN IN MAHARASHTRA
 1984

(लाख रुपये/Lakh Rupees)

बाब	रक्कम Amount	Item
(1)	(2)	(3)
भारतीय साधारण विमा मंडळाच्या संलग्न कंपन्यांनी महाराष्ट्रात उतरविलेल्या विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम.	264.03	Gross direct premium written in Maharashtra by subsidiary companies of General Insurance Corporation.

आधार.—भारतीय आयुर्विमा महामंडळ.

Source.— Life Insurance Corporation of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.4

पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या
**NUMBER OF HOTELS IN MAHARASHTRA APPROVED
 BY THE TOURISM DEPARTMENT**

वाव	परिमाण	८ ऑगस्ट १९८४ रोजी As on 8th August 1984	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(2)	(1)
राज्य व केंद्र शासनाच्या पर्यटन विभागांनी मान्यता दिलेली हॉटेले.		82	Number	Hotels approved by Tourism Departments of State and Central Governments.

आधार.--पर्यटन विभाग, भारत सरकार.

Source.— Department of Tourism, Government of India.

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.1

शेती/AGRICULTURE

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/

तक्ता क्रमांक

शेती/

(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार मे. टनांत आहेत/

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1.	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गावपत्त- कानुसार)	30,758	30,769	30,766	30,758
2.	लागवड केलेले निव्वळ क्षेत्र ..	17,878	18,135	18,242	18,262
3.	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र ..	18,823	18,979	19,398	19,664
4.	बोलिताखालील एकूण क्षेत्र ..	1,220	1,388	1,570	2,171
5.	मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन —				
	(अ) तांदुळ—				
	(१) क्षेत्र ..	1,300	1,321	1,352	1,416
	(२) उत्पादन ..	1,369	884	1,662	2,286
	(ब) गहू—				
	(१) क्षेत्र ..	907	833	812	1,169
	(२) उत्पादन ..	401	280	440	1,199
	(क) जोंघळा—				
	(१) क्षेत्र ..	6,284	6,057	5,703	6,064
	(२) उत्पादन ..	4,224	2,295	1,557	3,466
	(ड) बाजरी—				
	(१) क्षेत्र ..	1,635	1,828	2,039	1,808
	(२) उत्पादन ..	489	370	824	560

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1

AGRICULTURE

Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

1980-81*	1981-82*	1982-83*	1983-84*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area according to village papers.
18,299	18,314	18,302	18,302	Net area sown.
20,133	20,386	19,957	20,788	Gross cropped area
2,516	2,686	2,531	2,733	Gross area irrigated.
				Area and outturn of principal crops—
				(a) Rice—
1,504	1,515	1,486	1,521	(i) Area.
2,361	2,435	1,949	2,461	(ii) Outturn.
				(b) Wheat—
1,079	1,128	1,023	1,183	(i) Area.
931	989	803	1,142	(ii) Outturn.
				(c) Jowar—
6,438	6,578	6,647	6,541	(i) Area.
4,428	4,891	4,653	4,678	(ii) Outturn.
				(d) Bajri—
1,709	1,744	1,390	1,813	(i) Area.
760	779	445	908	(ii) Outturn.

*अस्थायी/Provisional.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन—पुढे चालू					
(ई) एकूण धान्ये (इतर धान्ये धरून)—					
(१) क्षेत्र	..	10,604	10,512	10,320	10,931
(२) उत्पादन	..	6,755	4,037	4,737	7,869
(फ) एकूण कडधान्ये—					
(१) क्षेत्र	..	2,351	2,330	2,566	2,914
(२) उत्पादन	..	989	657	677	1,168
(ग) ऊस—					
(१) क्षेत्र	..	156	171	204	268
(२) उत्पादन (गुळाचे)	..	1,156	1,120	1,641	2,219
(घ) कापूस—					
(१) क्षेत्र	..	2,500	2,716	2,750	2,307
(२) उत्पादन (लिटमध्ये)	..	288	179	82	133
(छ) भुईमुग—					
(१) क्षेत्र	..	1,083	1,117	904	854
(२) उत्पादन	..	800	473	586	693
(ज) तंबाखू—					
(१) क्षेत्र	..	25	13	12	11
(२) उत्पादन	..	12	6	5	5
शेती उत्पादनांचे निर्देशांक—					
(१९६७-७०=१००)					
(१) अन्नधान्ये	..	115.6	71.1	86.3	143.9
(२) अन्नधान्येतर	..	102.6	79.9	90.9	121.9
(३) सर्व पिके	..	109.8	75.0	88.3	134.1

/TABLE No. 29.1—contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
				Area and outturn of principal crops—contd.
				(e) All cereals— (including other cereals)
11,233	11,467	11,029	11,593	(i) Area.
8,900	9,533	8,253	9,694	(ii) Outturn.
				(f) All pulses—
2,804	2,752	2,574	2,962	(i) Area.
831	1,039	968	1,258	(ii) Outturn.
				(g) Sugarcane—
317	366	390	294	(i) Area.
2,594	3,152	3,326	2,838	(ii) Outturn (gur).
				(h) Cotton—
2,667	2,710	2,655	2,685	(i) Area.
216	249	276	138	(ii) Outturn (in lint).
				(i) Groundnut—
712	676	617	810	(i) Area.
441	435	419	808	(ii) Outturn.
				(j) Tobacco—
12	12	12	10	(i) Area.
7	7	7	8	(ii) Outturn.
				Index numbers of agricultural production (1967-70=100)
147.8	161.1	138.8	170.0	(i) Foodgrains.
138.3	160.5	166.7	148.4	(ii) Non-foodgrains.
143.6	160.8	151.2	160.4	(iii) All commodities.

*अस्थायी/Provisional

29. निवडक निदेशांकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.2

पशुधन व कुक्कुट/LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारंत/in thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	1961 (3)	1966 (4)	1972 (5)	1978 (6)	1982 (7)	Category (2)
1	गाई-बैल—						Cattle—
	तीन वर्षांवरील बैल ..	6,490	6,550	6,206	6,329	6,658	Males over 3 years
	तीन वर्षांवरील गाई ..	4,644	4,534	4,587	4,781	5,194	Females over 3 years
	बासरे. ..	4,194	3,645	3,912	4,108	4,189	Young stock
	एकूण—गाई-बैल ..	15,328	14,729	14,705	15,218	16,041	Total cattle
2	म्हशी-रेडे—						Buffaloes—
	तीन वर्षांवरील रेडे ..	353	340	308	325	352	Males over 3 years
	तीन वर्षांवरील म्हशी ..	1,639	1,735	1,871	2,148	2,293	Females over 3 years
	रेडके ..	1,095	967	1,122	1,425	1,311	Young stock
	एकूण—म्हशी-रेडे ..	3,087	3,042	3,301	3,899	3,956	Total buffaloes
3	मेंढरे ..	2,093	2,205	2,128	2,636	2,556	Sheep
4	शेळ्या ..	5,181	5,121	5,911	7,563	7,578	Goats
5	इतर जनावरे ..	359	352	316	326	383	Other livestock
	एकूण जनावरे ..	26,048	25,449	26,361	29,642	30,514	Total livestock
6	कोंबड्या, बदके वगैरे ..	10,578	9,902	12,217	18,751	18,780	Poultry

*अस्थायी/Provisional

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.3

29. निवडक निर्देशांकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

उद्योग आणि खाणकाम/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960 (3)	1965 (4)	1970 (5)	1975 (6)
1	चालू कारखान्यांची संख्या† ..	8,010	9,472	9,803	11,425
2	कामगारांची दैनिक सरासरी (हजार)	746	903	952	1,015
3	औद्योगिक उत्पादन—				
	(१) कापूस सूत (दशलक्ष कि. ग्रॅम)	242	251	227	204
	(२) कापूस कापड (लाख मीटर)	16,747	15,654	14,411	12,983
	खनिज उत्पादन—				
	(१) कोळसा (हजार मे. टन) ..	788	1,140	1,771	3,580
	(२) कच्चे मॅंगेनिज (हजार मे. टन)	187	317	216	188

@ मुंबई शहर सोडून/

*अस्थायी/

†विडी कारखान्यांचा समावेश वेगळ्या कायद्याखाली १९७४ पासून केलेला आहे/

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.3

INDUSTRY AND MINING

1980	1981	1982	1983*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
15,170	16,594	17,359	18,007	Number of working factories†
1,177	1,192	1,098	1,137	Average daily number of workers (thousand No.)
Industrial production—				
249	219	90@	N.A.	(i) Cotton yarn (million kg.).
12,603	11,119	3,043@	N.A.	(ii) Cotton cloth (lakh metres)
Mineral production—				
5,300	6,630	7,593	8,563	(i) Coal (thousand tonnes).
223	221	237	237	(ii) Manganese ore (thousand tonnes).

N.A.—उपलब्ध नाही/Not Available.

Excluding Bombay city.

Provisional

Bidi Factories covered under separate Act, from 1974.

29. निवडक निर्देशांकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

बीज/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॉट)	760	1,304	2,119	2,786
2	विजेचे उत्पादन (दशलक्ष किलोवॉट तास)	3,268	5,635	9,134	12,052
3	विजेचा वापर (दशलक्ष किलोवॉट तास)				
	(अ) एकूण	2,720	4,717	7,650	9,490
	(ब) उद्योगांकरिता	1,853	3,297	5,312	5,935
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून बीजपुरवठा केलेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या (प्रत्येक वर्षा-अखेरची)	853	4,665	12,752	20,112

*अस्थायी/

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.4

ELECTRICITY

1980-81	1981-82	1982-83	1983-84*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
4,298	4,628	4,686	5,878	.. Installed capacity (thousand kw.)
18,751	19,839	20,938	23,001	.. Electricity generated (million kwh.)
				.. Consumption (million kwh.)
14,034	15,026	15,442	16,934	.. (a) Total
8,130	8,618	8,225	9,284	.. (b) Industrial
27,914	29,139	30,866	32,313	.. Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board as at the end of each year.

Provisional

29. निवडक निदेशांकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

सहकार/

अनुक्र.मांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या ..	31,565	37,405	42,603	49,651
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारांत).	4,191	6,786	8,581	11,629
3	खेळते भांडवल (कोटी रुपये)	291	712	1,490	2,688
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (कोटी रुपये).	43	91	133	170

टीप.—वरील आकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत. (त्यात सुपरवायझिंग युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड, विमा कंपनी, इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे.).

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.5

CO-OPERATION

1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
60,747	64,201	67,458	71,130	Societies (No.)
14,783	16,357	17,022	18,258	Members (thousand No.)
5,210	6,096	7,096	8,332	Working capital (Crore Rs.)
250	302	313	341	Advances by primary agricultural credit and multipurpose societies (Crore Rs.)

Note.—The above figures relate to all types of societies. (including supervising unions, divisional and district boards and insurance societies, etc.)

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

परिवहन आणि दळणवळण/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960	1965	1970	1975
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि. मीटर).	37,757	48,053	62,703	1,58,928
2	बापरात असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)--				
	(अ) मोटारी ..	45,328	66,363	1,08,679	1,69,895
	(ब) सर्व प्रकारची वाहने ..	89,127	1,43,497	2,57,539	4,58,214

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.6

TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

1980	1981	1982	1983	1984	1985@	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,38,613	1,41,131	1,43,459	1,46,086	1,46,972	1,48,410	Length of roads as on 31st March of each year (kilometres).
						Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year).—
2,13,700	2,24,752	2,37,845	2,50,975	2,65,470	2,82,972	(a) Motor cars
7,25,352	8,04,986	9,05,819	10,28,412	11,86,387	13,45,048	(b) All types of vehicles

@अस्थायी/Provisional

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

शिक्षण/

वार	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
प्राथमिक शिक्षण—				
(पूर्व प्राथमिक व्यतिरिक्त)				
(१) संस्था (संख्या) ..	34,594	41,781	45,143	48,299
(२) विद्यार्थी (हजारांत) ..	4,178	5,535	6,229	6,993
(३) शिक्षक (हजारांत) ..	113	153	185	221
बुद्ध्यम शिक्षण—				
(१) संस्था (संख्या) ..	2,468	4,032	5,339	5,810
(२) विद्यार्थी (हजारांत) ..	858	1,500	1,936	2,442
(३) शिक्षक (हजारांत) ..	35	57	77	96

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE NO. 29.7

EDUCATION

1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85*	Item
(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
Primary education—					
(excluding pre-primary).					
51,045	51,534	52,209	52,667	53,420	(1) Institutions (No.)
8,392	8,674	8,824	9,031	9,235	(2) Students (thousand No.)
222	226	231	236	242	(3) Teachers (thousand No.)
Secondary education—					
6,119	6,237	6,482	6,989	7,683	(1) Institutions (No.)
3,309	3,522	3,756	4,001	4,263	(2) Students (thousand No.)
114	119	124	130	137	(3) Teachers (thousand No.)

*अस्थायी/Provisional

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8

अखिल भारतीय घाऊक किमतींचे निर्देशांक (नवी मालिका)

ALL-INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (New Series)

(आधारभूत वर्ष/Base year—1970-71=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year		मुलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ति, दिवा- बत्ती व बंगण Fuel, power, light and lubricants	उत्पादित पक्का माल Manu- factured products	सर्व वस्तू All commo- dities
(1)	(2)		(3)	(4)	(5)	(6)
1	1971-72	100.9	105.9	109.5	105.6
2	1972-73	110.7	110.1	121.9	116.2
3	1973-74	141.8	130.6	139.5	139.7
4	1974-75	177.5	198.3	168.8	174.9
5	1975-76	165.8	219.2	171.2	173.0
6	1980-81	237.5	354.3	257.3	257.3
7	1981-82	264.4	427.5	270.6	281.3
8	1982-83	273.9	459.7	272.1	288.7
9	1983-84	304.0	494.8	295.8	316.0
10	1984-85(P)	324.5	518.2	319.4	338.3

(P)=अस्थायी/Provisinal

तथता क्रमांक/TABLE No. 29.9

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	बाब	1971-72	1976-77
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	मुंबई (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००) ..	अन्न	204	320
		सर्वसाधारण निर्देशांक	190	298
2	सोलापूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००) ..	अन्न	214	328
		सर्वसाधारण निर्देशांक	198	308
3	नागपूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००) ..	अन्न	210	327
		सर्वसाधारण निर्देशांक	192	295
4	पुणे (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००) ..	अन्न	189	314
		सर्वसाधारण निर्देशांक	176	287
5	जळगाव (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००) ..	अन्न	203	319
		सर्वसाधारण निर्देशांक	188	296
6	नांदेड (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००) ..	अन्न	210	345
		सर्वसाधारण निर्देशांक	198	315
7	औरंगाबाद (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००) ..	अन्न	201	335
		सर्वसाधारण निर्देशांक	190	308

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85	Item	Centre
(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(3)	(2)
431	508	548	625	676	Food	Bombay
400	460	502	564	609	General Index	(Calendar year 1960=100)
432	544	544	627	665	Food	Solapur
411	499	515	579	612	General Index	(Calendar year 1960=100)
419	505	534	598	647	Food	Nagpur
398	469	507	558	601	General Index	(Calendar year 1960=100)
415	490	505	609	643	Food	Pune
375	432	468	541	573	General Index	(Calendar year 1961=100)
441	530	534	608	636	Food	Jalgaon
402	472	494	554	583	General Index	(Calendar year 1961=100)
467	579	594	665	719	Food	Nanded
438	523	542	598	649	General Index	(Calendar year 1961=100)
456	548	548	630	679	Food	Aurangabad
422	496	514	578	617	General Index	(Calendar year 1961=100)

29. निवडक निर्देशांकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

राज्य उत्पन्न/

नवीन मालिका/

अनुक्रमांक/ Serial No.	बाब	1970-71	1971-72	1972-73	1975-76	1977-78
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	राज्याचे चालू किमतीनुसार उत्पन्न—					
	(अ) राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	3875.5	4,094.4	4,342.2	7,676.6	9,616.4
	(ब) राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९७०-७१=१००)	(100.0)	(105.6)	(112.0)	(198.1)	(248.1)
	(क) दरहोई उत्पन्न (रुपयांत)	783.1	807.7	838.1	1,387.8	1,664.1
	(ड) दरहोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९७०-७१=१००)	(100.0)	(103.1)	(107.0)	(177.2)	(212.5)
2	राज्याचे स्थिर (१९७०-७१) किमतीनुसार उत्पन्न—					
	(अ) राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	3,875.5	3,982.2	3,776.0	4,859.3	5,500.4
	(ब) राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९७०-७१=१००)	(100.0)	(102.8)	(97.4)	(125.4)	(141.9)
	(क) दरहोई उत्पन्न (रुपयांत)	783.1	785.6	728.8	878.4	951.8
	(ड) दरहोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९७०-७१=१००)	(100.0)	(100.3)	(93.1)	(112.2)	(121.5)

*अस्थायी/Provisional

टीप.—दरहोई उत्पन्नाचे आकडे तयार करताना वर्षामध्ये लोकसंख्येचे आकडे वापरण्यात आले आहेत.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10

STATE INCOME

Revised Series

1978-79	1979-80	1980-81*	1981-82*	1982-83*	1983-84*	1984-85@	Item
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
							I Net State Domestic Product at current prices.
10,645.4	12,141.9	13,897.8	15,681.3	17,12.9	19,810.6	21,923.2	(a) State income (in crore Rs.).
(274.7)	(313.3)	(358.6)	(404.6)	(441.6)	(511.2)	(565.7)	(b) Index No. of State income. (Base:1970-71=100).
1,802.4	2,011.4	2,232.1	2,466.5	2,633.8	2,983.0	3,232.0	(c) <i>Per capita</i> income. (in Rs.).
(230.2)	(256.9)	(285.0)	(315.0)	(336.3)	(380.9)	(412.7)	(d) Index No. of <i>per capita</i> income (Base:1970-71=100).
							II Net State Domestic Product at constant (1970-71) prices.
5,866.3	5,948.7	6,001.5	6,262.0	6,452.4	6,757.4	6,924.9	(a) State income (in crore Rs.).
(151.4)	(153.5)	(154.9)	(161.6)	(166.5)	(174.4)	(178.7)	(b) Index No. of State income. (Base:1970-71=100).
993.2	985.4	963.9	984.9	993.1	1,017.5	1,020.9	(c) <i>Per capita</i> income. (in Rs.).
(126.8)	(125.8)	(123.1)	(125.8)	(126.8)	(129.9)	(130.4)	(d) Index No. of <i>per capita</i> income. (Base:1970-71=100)

@ प्राथमिक/Preliminary

Note.—While calculating *per capita* income mid year population has been used.

रूपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

1. लंबी/LENGTH

फूट 1 foot	=	30.48	सेंटीमीटर (तंतोतंत) Centimetres (Exact).	मीटर 1 metre	=	1.09361	वार yard.
वार 1 yard	=	0.9144	मीटर (तंतोतंत) metre (Exact).	किलोमीटर 1 kilometre	=	0.62137	मैल mile.
मैल 1 mile	=	1.609344	किलोमीटर (तंतोतंत) kilometres (Exact.)				

2. क्षेत्रफल/AREA

चौ. फूट 1 square foot	=	9.2903	चौ. डेसीमीटर square deci- metres.	हेक्टर 1 hectare	=	2.47105	एकर acres.
एकर 1 acre	=	0.404686	हेक्टर hectare	चौ. किलोमीटर 1 sq. kilometre	=	0.386101	चौ. मैल square mile.
चौ. मैल 1 square mile	=	2.58999	चौ. किलोमीटर square kilometres.				

3. वजन/WEIGHT

किलोग्राम 1 kilogram	=	2.20462	पाउंड pounds	=	1.07169	शेर seers.	
पाउंड 1 pound	=	0.4535924	किलोग्राम kilogram	टन 1 ton	=	1.01605	मेट्रिक टन tonnes.
मेट्रिक टन 1 tonne	=	0.98420	टन ton	=	26.7923	मण Maunds	

4. धारकता/CAPACITY

गॅलन (इंपिरियल) gallon (Imp.)	= 4.54596	लिटर्स litres	लिटर 1 litre	= 0.219976	गॅलन (इंपिरियल) gallon (Imp.)
----------------------------------	-----------	------------------	-----------------	------------	----------------------------------

गॅलन (U. S.) gallon (U. S.)	= 3.78533	लिटर्स litres.	= 0.83268	गॅलन (इंपिरियल) gallon (Imp.)
--------------------------------	-----------	-------------------	-----------	----------------------------------

5. मेट्रिक परिमाणे/METRIC UNITS

लांबी Length	किलोमीटर 1 kilometre	= 1,000	मीटर metres.	
	मीटर 1 metre	= 1,000	मिलिमीटर millimetres.	
क्षेत्रफळ Area	चौ. किलोमीटर 1 sq. kilometre	= 100	हेक्टर hectares.	
	हेक्टर 1 hectare	= 10,000	चौ. मीटर sq. metres.	
वजन Weight	टन 1 tonne	= 1,000	किलोग्रॅम kilograms = 10	क्विंटल quintals
	किलोग्रॅम 1 kilogram	= 1,000	ग्रॅम grams.	